Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem

Najer Folksblat

פרייז 30 גראשען

היינט 16 זייטען

נייער פאלקסבלאט

אונפארטייאישע פאליטיש - געזעלשאפטליכע טאג - צייטונג

Nr. 117 (1111) | Łódź, Piątek 20 Maja 1927 | פינפטער יאהרגאנג | לאדז, פרייטאג יח אייר תרפ"ז | Nr. 117 1111

אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל. 24-71. | Adres redakcji i administracji: Łódź, Piotrkowska 21, Tel. 24,71.

געגרינדעט אין יאהר 1870 — געגרינדעט אין יאהר 1870

קויפט אין פערלאנגט ווינטער שטיהל
אין אלע מעבעל-געשעפטען

אין פערשידענע פאסאנען, ווי אויך זעמטליכ'ע
גאלאנטעריע-מעבעל נאר פון דער בעק. פירמע

TOWARZYSTWO AKC. FABRYKI MEBLI GIĘTYCH

„WOJCIECHÓW"

וועלכע צייכענען זיך אוים מיט איהר סאלידער, שעהנער און אייגנארטיגער אויספערטיגונג. •• לעצטע נייהייטען. •• עקזיסטירט פון יאהר 1870.
און מיר בעטען אונזערע געעהרטע קונדען אכט צו לעגען אויף אונזער פאבריקס-עטיקעט מיט דער אויפשריפט „WOJCIECHÓW"

גלייכצייטיג מאכען מיר בעקאנט, אז דעם אליין-פערקויף פון אונזערע אויסארבייטונגען אויף לאדז און לאדזער וואיעוואדזטווע פיהרען די פירמעס:

986

א. וו. שעראקאוויאק, נאפיורקאווסקי 9,
ב. פרידבערג, פיעטריקאווער 214.

געגרינדעט אין יאהר 1870 (on the side borders)

געגרינדעט אין יאהר 1870 — געגרינדעט אין יאהר 1870

די בילליגסטע קוועלע
פון פערפומען, זייפען, פודער, געזיכטס-קרעמען,
פערשידענע צאהן-פאסטעס פון די בעסטע אויסלענדישע
פירמען איז צו בעקומען נור ביי דער האנדלונג-פירמע

S.Buchwajc, Łódź

Piotrkowska 22, tel. 31-43.

זאל פילהארמאניע נארוטאוויטשא 20.

דערמיט ווערט בעקאנט געמאכט דעם לאדזער פובליקום און ליבהאבער פון נגינה, דאס שבת, ד. 21. מאי, פ' בחקותי, וועט דאווענען דער בארימטער ווילנער שטאט חזן, ליבלינג פון לאדזער פובליקום

ה' משה קוסעוויצקי

פרייטאג-צו-נאכטס און שבת פריה צוזאמען מיט'ן לאדזער פערשטארקטען גוט-איינשטודירטען כאר אונטער דער לייטונג פון בעקאנטען דיריגענט ה' רובין, וועלכער האט פארבערייטעט ספעציעל נייע קאמפאזיציעס, קומט מאסענווייז, צו הערען אייער ליבלינג פאר זיין אבריייזען נאך אמעריקא.

די פרייזען זענען ספעציעל ערמעסיגטע! בילעטען פערקויף אויף פאלגענדע ערטער:
בא ה' זעלמאנאוויטש, פעטריקאווער 12 (קאנדיטאריי), ה' שטארקמאן, פעטריק. 39 (שיך-געשעפט), ה' העכטקאפף פעטריק. 62 (שיך-געשעפט), ה' דיאמענט, נאוואמיעסקא 24 (ווארשט-געשעפט) און אין קאסע פון פילהארמאניע-זאל.

בעמערקונג: פאר פרויען בעזונדער רעזערווירטע פלעצער. דער קאמיטעט.

צו אלע לאדזער פלייש-העקער!

דערמיט ווערען אלע פלייש-העקער אויפגעפאדערט צו קומען זונטאג, דעם 22-טען מאי ד. י. 5 א זייגער נאכמיטאג אין פעראיינס לאקאל פעטריקאווער 24, וואו עס וועט פארקומען א זעהר וויכטיגע

פערזאמלונג

וועגען פערשידענע וויכטיגע פראגען: 1) וועגען זונטאג רוה, 2) מנקרים-פראגע, 3) אלגעמיינע פראגען און 4) עקאנאמישע פראגען. 714

בעמערקונג: מ'בעט זעהר יעדען העקער פון נעמען, שייבלערס, באלוטער און ראדאגאשטשער ראיאנען אנטייל צונעהמען אין דער פערזאמלונג. די פערוואלטונג.

צו פערמיטען

פון זאפארט א גרויס ליבטיג לאקאל אין דער אומגעגענד פון קאנסטאנטינער גאס געאייגנעט פיר א ווערקשטאט עוענט. פיר א סקלאד. צו ערפאהרען 712 גלובנא 51 אין אייזענגעשעפט

בעקאנטמאכונג.

דערמיט מאך איך בעקאנט, אז איך האב מיך ענטזאגט ווייטער צו זיין קאסירער אין פעראיין „תומכי-אורחים" און טראג נישט מעהר די פעראנטווארטליכקייט פון דעם פעראיין מיט אכטונג 710

ד. ב. ראדזינער, צעגעלניאנא 29.

מאגאזין-שניידער-מייסטער-פעראיין
אלעיא 1-טער מאי 2.
אכטונג, דאמען-מאגאזין-שניידער-מייסטער!
זונטאג, דעם 22 טען מאי ד. י. 10 א זייגער פריה קומט פאר א

דרינגענדע פערזאמלונג

וועגען זעהר וויכטיגע פראגען. אויפ'ן טאג-ארדנונג: די לאגע אין פאך, צוואנגס זונטאג-רוה. קיינער טאר נישט פעהלען!
719
מיט אכטונג די פאך-קאמיסיע.

א לאכיער-
אפאראט
(קאמפרעסאטאר)
ווי אויך פאר גאז און לופט-דרוק - פערוועגדער, פער-קויפט ביליג, שטיצער, פעטריקאווער 44. 723

יודישער נעפלינגעל-הענדלער-פעראיין, פאמארסקא 17

בעקאנטמאכונג.

זונטאג, דעם 22 טען מאי פינקטליך 5 א זייגער נאכם. קומט פאר די

גרינדונגס-פערזאמלונג

פון א קאאפעראטיווע קרעדיט-באנק

פאר נעפלינגעל-הענדלער, אין לאקאל פון פעראיין פאמארסקא 17

716
די פערוואלטונג.

קינא בײַ'ם קאָאָפּעראַטיװ
פֿון מלוכה-, קאָמונאַלע און נע-
װעלשאַפֿטליכע בעאַמטע
40 שיענקעװיטשאַ 40.

אָנהױב אין װאָך. פֿון 5 אַ זײגער נאָכמ.
שבת און זונטאָג — 3 נאָכמיטאָג.
לעצטער סעאַנס 9.30 אין אָװענט.

פֿון דינסטאָג דעם 17 מאַי ביז מאָנטאָג דעם 23-טען מאַי אײנשליסליך, דאָס בילד א. נ.
לױט דער ערצײלונג פֿון מ. אַרציבאַשעװ. - - - אין די הױפּט ראָלען
Józef WĘGRZYN i Magda SONJA
באַקאַנטע אין דער אױספֿירונג פֿון דעם ליבלינג פֿון לאָדזער פּובליקום
Zygmunt Ullas װעלכער װעט אױספֿירען אַ רײה ציגײנער-ראָמאַנסען

„SANIN“

אַנאָנס! דער נעכ-
סטער פּראָגראַם: „קאַװיאַרניע אין קאַירא“
שבת און זונטאָג פֿון 4 אַ זײגער נאָכמ. שפּילט דער פֿולער אָרקעסטער מיט'ן כאָר.
הײנט — קינא אין גאַרטען

צו דער חתונה פֿון פֿרל.
ראָזאַ קלינגענמאַכער
מיט הערן
בערנאַרד אַבוגאָװ
װינשען אַ הערצליכען מזל-טוב
פֿאַמיליע פֿוקס און ברײַטמאַן.

צו דער פֿערלאָבונג פֿון מײַן ליבע טאָכטער
פּאַלאַ גרונדשטײן (לאָדז)
מיט ה' הענעך קראַנץ (בושעשין)
גראַטולירע איך הערצליך און װינש זײ פֿיל גליק און עװיגעס צופֿרידענהײט
מוטער מרים גרונדשטײן.
איך שפּענדע 10 זלאָטעס פֿאַר'ן יתומים-הױז װגערושער 40

צו דער פֿערלאָבונג פֿון אונזער קוזינע
פּאַלאַ גרונדשטײן
מיט ה' הענעך קראַנץ
װינשען מיר א הערצליכען מזל-טוב און א גליקליכע צוקונפֿט
אַברהם מאַשער און פֿרױ,
פֿראַניא גרינבערג.

צו דער פֿערלאָבונג פֿון אונזער ליבע שװעסטער און שװעגערין פֿרל.
699
פּאַלאַ גרונדשטײן
מיט ה' הענעך קראַנץ
װינשען מיר זײ פֿיל גליק זאָל זײער לעבענס-װעג מיט בלו-
מען בעצירט זײן שװעסטער העלאַ
און שװאָגער יונה צװײגהאַפֿט

Zintencji zaręczyn ukochanej siostry naszej p. POLI GRUNDSZTAJNÓWNY z p. HENRYKIEM KRANCEM życzymy, by ich wspólna droga życia była pełną róż. Siostry:
Andzia i Edzia.

אַ בשותּפֿות'דיגען „מזל-טוב“ װינשען מיר דעם
פֿרל. זאָשאַ האַכמאַן
מיט ה' איטשע קלײנער
צו זײער פֿערלאָבונג.
געשװיסטער פֿעלדהענדלער,
געשװיסטער רידלער,
זילבערשטײן, װײס און רײך.
לאָדז, ד. 19 מאַי 1927. 679

װיכטיג נײַעס!
פֿון דאָנערשטאָג, דעם 19-טען מאַי, ה. י.
איז ערעפֿנעט געװאָרען דער גאָרטען
קאָלאָסעאום
16 ציגעלנאַ 16.
מיט'ן בעטײליגונג פֿון אַ מיליטערישען אָרקעסטער פֿון 31 פּולק.
מילכיגע פֿריהשטיקע, מיטאַגעס און אָװענד-ברױטען פֿון 5 גענג—נור 1.50 זל. דער בופֿעט איז רײך פֿערזעהען, װי אויך ביער פֿון פֿאַס. :—: אין פֿאַל פֿון אַן'אומגינסטיגע װעטער, װערען די טישען געדעקט אויף דער װעראַנדע. :—: דער גאָרטען װעט זײן אָפֿען טעגליך פֿון האַלב 7 פֿריה ביז 12 אַ זײגער אין אָװענד. 974
יעדען אָװענד מוזיק-קאָנצערט.
מיט אַכטונג ה. בערנהײם.

קאַפֿע-רעסטאָראַן
„בריסטאָל“
פּעטריקאָװער 30, טעל. 25-91
עמפּפֿעהלט
שמאַקהאַפֿטע מיטאָגען
װי אויך מילכיגע פֿריהשטיקע און אָװענד-ברױטען
פֿון 5 גענג צום פּרײז פֿון 150 זל.
אויך עמפּפֿעהלט אַ גרױסען אױסװאַהל פֿון פֿערשידענע שפּײַזען אַ-לאַ קאַרט. ביטע זיך צו בעזוכען און זיך צו איבערצײגען!

רבקה עלבױם יצחק קירש
חתונה-געהאַט.
בריסעל (בעלגיען) 678 מאַי, 1927.

אונזער טײַערע שװעסטער
רבקה'לע
צו איהר חתונה מיט
ה' יצחק קירש
װינשען מיר צו דערלעבען פֿון זײ אַ סך נחת.
יוסף, מרדכי
און משה עלבױם.

די ערשטע אָרטאָדאָקסישע לעהר-אַנשטאַלט
און גן-ילדים „דרכי נעם“ — לאָדז, — אין פּױלען — קילינסקי 50.
דערמיט מאַכען מיר בעקאַנט די ג' עלטערן, אַז לױט אַ פֿעראָרדנונג פֿון דער שול-מאַכט דאַרפֿען די קינדער, װעלכע פֿאַלען אַרונטער אונטער'ן שול-צװאַנג (ד. ה. אַלע קינ-דער, געבױרענע אין די יאָהרען 1914, 1915, 1916, 1917, 1918, 1919, 1920, װי אויך געבױרענע אין ערשטען העלפֿט 1913) און װילען זיך לערנען אין אַ פּריװאַטען לעהר-אַנשטאַלט, אײַנגעשריבען װערען שפּעטעסטענס ביז'ן 1-טען יוני (ר"ח סיון).
די קינדער, װעלכע װעלען נישט אײַנגעשריבען װערען ביז'ן אָנגעצײכענטען טער-מין אין אַ פּריװאַטען לעהר-אַנשטאַלט, װעלען דורך דער שול-מאַכט אײַנגעשריבען װערען אין די רעגירונגס-שולען. אין צוזאַמענהאַנג דערמיט בעטען מיר אַלע עלטערן, װעמענס קינדער ס'לערנען זיך שױן אין אונזער אָרטאָדאָקסישען לעהר-אַנשטאַלט, װי אויך די עלטערן, װעלכע װינשען אײַנצושרײַבען זײערע קינדער אויף'ן נײַעם שול-יאָהר
אײַנצושרײַבען זײ ביז'ן 1-טען יוני.
אין נױטפֿאַל נעהמען מיר אַראָפּ פֿון זיך יעדע פֿעראַנטװאָרטליכקײט פֿאַר די פֿאָלגען.
אײַנשרײַבונגען װערען אָנגענומען יעדען טאָג אין דער קאַנצעלאַריע פֿון 9—2 מיטאָג און פֿון 4—7 אין אָװענד.
די לײטונג.
גלײַכצײַטיג זענען מיר מודיע, אַז אין דער מתיבתא װערען אָנגענומען אומזיסט תּלמידים, װעלכע האָבען די געהעריגע פֿאָרבערײטונג.
703

מורעה מהראַבינאָט.
די קצבים איסר גאָלדבערג פּאָנסקאַ 32, יגדל ביאַלעק פּאָנסקאַ 39 און זלאַטן קריגער דאָלנאַ 2 זענען נאָכגעקומען די פֿעראָרדנונג צו צאָהלען דעם מנקר פֿון שטיק פֿון אַ זײט פֿלײש 1 זל. 50 גר. און פֿון אַ דקה 30 גר. איז שױן בײַ זײ דער ניקור אין אָרדנונג קען מען שױן בײַ זײ קױפֿען כשר פֿלײש.
לאָדזער ראַבינאַט. 708

DYREKCJA
Towarzystwa Kredytowego m. Łodzi.

Obwieszczenie.

19 maja 1927|700.

W zastosowaniu się do §22 Ustawy Towarzystwa Kredytowego m. Łodzi, Dyrekcja podaje do powszechnej wiadomości, że zażądana została pożyczka na nieruchomość pod Nr. 272 c. przy ul. Cegielnianej przez Serelę Helman zł. 200.000—

Wszelkie zarzuty przeciwko udzieleniu zażądanej pożyczki stowarzyszeni zechcą przedstawić Dyrekcji w przeciągu dni 14 od daty wydrukowania niniejszego obwieszczenia. 698

דרערמיט מאַכען מיר בעקאַנט, אַז זונטאָג, דעם 22-טען מאַי קומט פֿאָר אין װאַרשאַװער זאַל, פּאָלודניאָװאַ 36, 4 אַ זײגער נאָכמיטאָג צום ערשטען טערמין, און 5 אַ זײגער צום צװײטען טערמין בײ יעדער צאָהל מיטגלידער
די יעהרליכע
גענעראַל-פֿערזאַמלונג
מיט פֿאָלגענדער טאָג-אָרדנונג:
1) ערעפֿנונג; 2) װאַהל פֿון אַ פֿאָרזיצענדען, אַסעסאָרען און סעקרעטאַר; 3) קאַסע-און טעטיגקײטס-בעריכט; 4) פֿאָרלײענען דעם פּראָטאָקאָל פֿון דער רעװיזיאָנס קאָמיסיע; 5) פֿאָרשלאַג װעגען ענדערן אײניגע פּונקטען פֿונ'ם אױסטאַװ; 6) דיסקוסיעס; 7) װאַהלען פֿון אַ פֿערװאַלטונג און רעװיזיאָנס קאָמיסיע; 8) פֿרײע פֿאָרשלאַגען.
די פֿערװאַלטונג פֿון „לינת הצדק“.
בעמערקונג: װאַהל-רעכט װעלען האָבען נאָר די מיטגלידער, װעלכע װעלען האָבען אײַנגעצאָהלט מיטגלידס-בײטראַג פֿאַר די יאָהרען 1926 און 1927, אָדער װעלכע האָבען דורכשניטליך 12 מאָל. װער פֿון די מיטגלידער איז שולדיג בײטראַג, קאָן עס אײַנצאָהלען אין קאַנצעלאַריע פֿון פֿעראײן ביז זונטאָג, דעם 22. מאַי ד. י. 3 אַ זײגער נאָכמיטאָג.
יעדער װאַהלבערעכטיגטער מיטגליד װעט בעקומען אַן'אײַנלאַדונג.
620

Dr. med. **Ludwik**
Rapeport
Pr. Narutowicza 25
(Dzielna) tel. 44-10
ספּעציאַליסט פֿאַר נירען, גלאַ-זען און האַרן - קראַנקהײטען,
נעמט אָן פֿון 1 ביז 2
און פֿון 4 ביז 7 אָװענד.

װיכטיג פֿאַר פֿרױען!
די בעװאוסטע לעהרערין מיט 25 יעהריגע פּראַקטיק לערנט אױס אין משך פֿון 1 חודש נײַהען, צושנײַדען, מאָדעליר און פּאַסען מיט אַ גאַראַנטיע פֿאַר 45 זלאָטעס: מענער, דאַמען און קינדער-װעש, פּיזשאַמעס לויט'ן װינער סיסטעם לערן איך אױס אין משך פֿון 2 חדשים מיט אַ גאַראַנטיע פֿאַר 65 זל. שפּרעכשטונדען פֿון 11 ביז 1 און פֿון 3—5 נאָכמיטאָג בײ גרינבלאַט, זשעראָמסקיעגאָ 9 װאױנונג 33. 952

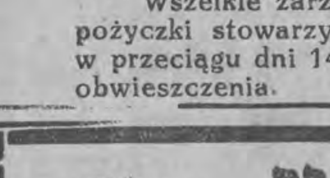
מענער היטען
אינלענדישע און אױסלענדישע. נײַעסטע פֿאַסאָנען און פֿאַרבען פֿון די בעסטע פֿירמען, װי: היקעל, פֿישער, פֿרענקעל, באָסע און אַנדערע צו רעקלאַמע פּרײַזען
(—::—) עמפּפֿעהלט דאָס היטען-געשעפֿט פֿון (—::—)
הײמאַן טוראַבינער
פּעטריקאָװער 82, פּראָנט.
605

שנײַדער-הילף!
בעמיש װאַשען גאַרניטורן 5 זל.
פּרעסען גאַרניטורען 3 זלאָטעס
ס'װערען אויך אָפּגעשיקט אהײם
עס װערט אויך געפּרעסט
אויף דער שטעל. 958
קאָנסטאַנטינער 5 װ. 1.

SZKOŁA
I. KACENELSONA
28 Cegielniana 28
טעלעפֿאָן 51-79.
אײַנשרײַבונגען פֿון שילער אין שולערגס און אַלע פֿאָרבערײטונגס אָפּטײלונגען װי אויך אין די העכערע קלאַסען טאָג-טעגליך פֿון 10 ביז 1 פֿאַרמ. און פֿון 4 ביז 6 נאָכמ. די עקזאַמענס: דעם 29. און 30. מאַי.
די דירעקציע. 674

בעקאַנטמאַכונג.
דער פֿעראײן „לינת אורחים“ אויפ'ן נאָמען פֿון משה דוד שענער פּיעטריקאָװער 59 מאַכט בעקאַנט, אַז דעם 26-טען מאַי ד. י. קומט פֿאָר אין אײ-גענעם לאָקאַל די פֿאַרזעצונג פֿון דער
700
אַלגעמײנער יעהרליכער
גענעראַל-פֿערזאַמלונג
װאָס איז פֿאָרגעקומען דעם 6-טען מערץ ד. י. מיט פֿאָלגענדער טאָג-אָרדנונג:
1) ערעפֿנונג 2) װאַהלען פֿון אַ פֿאָרזיצענדען. 3) קאַסע און טעטיגקײטס-בעריכט. 4) בעריכט פֿון דער רעװיזיאָנס-קאָמיסיע. 5) בעשטעטיגען דעם בודזשעט פֿון יאָהר 1927. 6) אױסבעסערן אײניגע פּאַראַגראַפֿען פֿון די סטאַטוטען. 7) װאַהלען פֿון אַ פֿערװאַלטונג און רעװיזיאָנס-קאָמיסיע. 8) פֿרײע פֿאָרשלאָגען.
בעמערקונג: מיר בעטען די מיטגלידער אום נישט צו פֿערלירען דאָס װאַהל-רעכט, צו בעצאָהלען די בײטרעגע 3 טעג פֿאַר דער גענעראַל-פֿערזאַמלונג. די קאַנצעלאַריע איז טעטיג טעגליך פֿון 8–10 אָװענד.
די פֿערװאַלטונג

אַ טיכטיג
יונגעל
װערט געזוכט פֿון זאָפּאָרט בײ מעשבערג,
נאָװאָמיעסקאַ 26 669

השבת אבדה.
פֿאָהרענדיג געכטען מיט'ן טראַמװאַי נ. 2 האָב איך פֿערלױרען אַ נאָטיץ-ביכעל, װעלכעס איך בעט אָפּצוגעבען; געגען בע-לױנונג שקאָלנאַ 10 װ. 14. 670

זונטאָג, ד. 22. מאַי 12 אַ זײגער מיטאָג צו דער דריטער יאָהרצײַט פֿון אונזער אונפֿערגעסליכען פֿערװאַלטונגס-מיטגליד נ"ע
אלעזר מאַגאַזאַניק
װעט אָפּגעריכט װערען אַ הזכרה אין דער סינאַגאָגע פֿון יתומים הױז פּולנאָצנאַ 38, צו װעלכער אַלע קרובים, פֿרײַנד און בעקאַנטע װערען געבעטען פּינקטליך צו קומען.
די פֿערװאַלטונג פֿון יתומים-הױז, פּולנאָצנאַ 38.
709

ליקווידירט די יודישע אויטאנאמיע אין ליטע

ק א וו נ א, 19 (י.ט.א. טעלעגראפיש). די ליטווישע רעגירונג האט ארויס־געגעבען א פעראָרדנונג, לויט וועלכער דעם 27. יוני דאַרפען פארקומען וואַה־לען פון גבאים אין אַלע שולען און בתי־מדרשים. די רעגירונג מערקט זיך אויף א־אַלטען באַרישען געזעץ, וועלכער האט די קהלות ג־ישט אנערקענט.

גלייכצייטיג האט די רעגירונג אויפגעלעגט אַלע יודישע קהלות און צו־גענומען ביי זיי אַלע זייערע פונקציעס און אַזוי ארום א סוף געמאַכט צו יע־דען שפיר פון דער יודישער אויטאנאָמיע אין ליטע.

ארום דער אמעריקאנער הלוואה.

וו אַ ר ש אַ, 19. (טעלעפאָניש). דאָס פינאַנץ־מיניסטעריום בעקומט טאָג־טעגליך פון דער פוילישער דעלעגאַציע געגויע און אויספיה־ליכע ראַפּאָרטען וועגען פערלויף פון די אונטערהאַנדלונגען. ד ביז־איצטיגע רעזולטאַטען פון די אונטערהאנדלונגען ווערען בעטראַכט דורך די מאַסגעבענדע קרייזען אַלס זעהר צופרידענשטעלענדע.

נאַכ'ן צוריקקעהר פון דער דעלעגאַציע וועט אַרויספאָהרען קיין פאַריז א צווייטע פוילישע דעלעגאַציע, אין וועלכער עס וועט וואַהרשיינליך אריינ־געהען אויך דער פינאַנץ מיניסטער טשעכאָוויטש טוין מיט'ן צוועק אונטערצו־שרייבען דעם ענדגילטיגען הלואה־אָפּמאַך.

ד"ר. שולעז ווערען נישט בעגרענעצט

יודישער נאַציאָנאל־ראַט בעקומען א הבטחה פון בילדונגס־מיניסטעריום.

וו אַ ר ש א, 19. (טעלעפאָניש).

דער היים קלוב ביים יודישען נא־ציאָנאל־ראַט האט זיך בשעתו געווענ־דעט צום בילדונגס־מיניסטעריום מיט אַ'אַנקלאַגע געגען דעם ווילנער שול־קוראַטאָריום און געגען די קוראַטאָריומס אויף די קרייזען בכלל, וועלכע האבען נישט געוואָלט אַרויסגעבען קיין אַהן־טערמיניגע קאָנצעסיעס פאַר פריוואַטע שולען מיט דער נישט פוילישער אונ־טערריכטס־שפראַך.

געכטען איז אויפ'ן אַדרעס פון דעם נאַציאָנאַל־ראַט אָנגעקומען אַ תשובה פון ביל־דונגס מיניסטעריום, אַז דאָס מיניסטע־ריום האט שוין אַרויסגעשיקט די נע־העריגע פעראָרדנונגען, מע זאָל מעהר קיין בעגרענעצונגען נישט מאַכען אין, אַז די פריוואַטע שולען מיט דער נישט פוי־לישער אונטערריכטס־שפראַך מוזען בע־קומען אָהן־טערמיניגע קאָנצעסיעס.

פּראָעקט וועגען שטייער־רעפאָרם.

וו אַ ר ש אַ, 19 (טעלעפאָניש) די צווייטע וואָך וועט פאַרקומען אַ זיצונג פון פינאַנץ־ראַט. צווישען אַנדערע וועט בעטראַכט ווערען דער פּראָיעקט פון דער רעגירונג וועגען שטייער־רעפאָרם. קודם־כל וועט בעטראַכט ווערען די פראַגע פון אַ פערמעגען־שטייער (מאַיאָנטקאָווי). ווי בעוואוסט האט דער פינאַנץ־ראַט אויף זיין פריערדיגער זיצונג בעשטעטיגט די מיטגלידער פון ראַט די ה"ה: ליכטענשטיין, עפשטיין, האַלינסקי, מיכאַלסקי און דירעקטאָר פון שטייער־דעפּאַרטאַמענט קאַשקאַ צו בע־קענען זיך מיט דעם ענין.

דערנאָך וועט דער פינאַנץ ראַט דורכ־פיהרען אַן אַלגעמיינע דיסקוסיע וועגען איינקונפט שטייער (דאָכאָדאָווי).

א יודישער סוחר אומגעקומען בעת אַן אויפרייס.

ווי ל נ אַ, 19. (דורכ'ן טעלעפאָן). אין שטעדטעל סמאַרגאָן האט דער יודישער אייזען־סוחר אביהם ריזאַפאָרט געקויפט אַ פּאַרטיע אַלט אייזען און

מעש. ווען ער איז, צוזאַמען מיט צוויי אַרבייטער זייגע געווען פערנומען ביים סאָרטירען דאָס אַלטע אייזען, האט זיך פלוצלינג דערהערט אַ שרעקליכער אויפ־רייס, איינער פון די אַרבייטער איז צעריסען געוואָרען אויף שטיקלעך, ראַ פּאָפּאָרט און דער צווייטער אַרבייטער זענען שווער פערוואונדעט געוואָרען. ווי עס האט זיך אַרויסגעוויזען, האט זיך צווישען דעם אַלטען אייזען געפו־נען אַ רוסישער גראַנאַט נאָך פון די מלחמה צייטען און דער גראַנאַט האט דאָס אויפגעריסען. ראַפּאָפּאָרט'ן האט מען געבראַכט קיין ווילנאָ אין שפּי־טאַל אריין. זיין צושטאַנד איז אַ האָפ־נונגסלאָזער.

לאָרד פּלומער אין אורליוב.

י ר ו ש ל י ם, 19. יט"א טעלעגראַ־פיש) דער נציב העליון לאָרד פּלומער איז אָוועקגעפאָהרען אין אורליוב, זיין אורליוב וועט ער פערבריינגען אין ענג־לאַנד. אין זיין אָפּוועזענהייט וועט איהם פערטרעטען דער ציוויל־סעקרעטאַר סאַלאַוועל.

Dr. A. Gibiański
Ordy-nuje w KRYNICY
od 21 maja. 671
ul. Lipowa, willa **Zajlera.**

צוליב דער פערפלייצונג אין מיסיסיפּי.

לאָדזער שטאָדט־ראַט שיקט אַ מיטגעפיהל־דעפּעשע צום אַמעריקאַנער אַמבאַסאַדאָר.

אויף דער נעכטיגער זיצונג פון שטאָדט ראַט איז איינשטימיג בעשלאָסען געוואָרען אָוועקצושיקען אַ מיטגעפיהלס דעפּעשע צום אַמעריקאַנער אַמבאַסאַדאָר אין וואַרשאַ, סטעטסאָן – צוליב דער קאַטאַסטראָפאַלער פערפלייצונג אין מי־סיסיפּי.

נאָך אַ גאַנצע רייה אַנפראַגען אין מען ווידער צוגעטרעטען צו דער אַנ־געוועהטיגטער פראַגע וועגען ענדערען די סטאַטוטען פון קאַנאַליזאַציע־קאָמי־טעט. די ענדערונגען האט אויך דאָס מאָל געלונגען אָראָבצורייסען דעם קוואָרום און די זיצונג האט געמוזט געשלאָסען ווערען.

הכנות צום מינדערהייטס־קאָנגרעס

ווי ע ן, 19. (י.ט.א. טעלעגראַפיש). לויט דער איניציאַטיווע פון גענע־ראַל־סעקרעטאַריאַט פאַר די נאַציאָנאַלע מינדערהייטען אין איראָפּאַ, איז דאָ פאָרגעקומען אַ קאָנפערענץ, אין וועלכער ס'האָבען זיך בעטייליגט די פערטרע־טער פון טשעכאָסלאָוואַקייען, פוילען, איטאַליען, יוגאָ־סלאַוויען. אויפ'ן סדר היום זענען געשטאַנען די פראַגען, וואָס דאַרפען בעהאַנדעלט ווערען אויפ'ן מינאָריטעטען־קאָנגרעס, וועלכער וועט פאַרקומען ענדע אויגוסט אין גענף.

דער עקזעקוטיווע פון קאָנגרעס, אין וועלכען עס איז פערטרעטען אויך דער יודישער מיטגליד לעאָ מאָצקין האט אַקצעפּטירט אַלע בעשלוסען פון דער קאָנפערענץ.

הויז־פערוואַלטער זענען מלוכה־בעאַמטע.

פּסק פון וואַרשאַוער קרייז־געריכט.

וואַ ר ש אַ, 19 (טעלעפאָניש). בשעתו האט די וואַרשאַווער פּאָליציי דורכגע־פיהרט אַ רעוויזיע אין דער וואוינונג פון אַ געוויסען העכט, וועלכער איז אָנגעקלאָגט געוואָרען אין פעלשען אויס־לענדישע פּעסער.

בעת דער רעוויזיע איז ביי העכט'ן געפונען געוואָרען אַן אויסצוג פון די ביכער פון די איינוואוינער אויף האָזשע 37. די אויספאָרשונג, וואָס איז ווייטער געפיהרט געוואָרען האט דער־וויזען, אַז דער הויז־וועכטער ישעי׳ דאַניעל, וועלכער האט געפיהרט די מעלדונגס־ביכער אין די הייזער אויף פאַזנאַנסקאַ 14 און האָזשאַ 37, האט פיקטיוו איינגעמעלדעט 15 פּערזאָן און זיי שפּעטער אַרויסגעגעבען אויסצוגען פון די מעלדונגס־ביכער. דערביי איז פעסטגעשטעלט געוואָרען, אַז די איינ־געמעלדעטע פּערזאָנען האָבען קיינמאָל אין די אָנגעוויזענע הייזער נישט גע־וואוינט און די אויסצוגען זענען אַרויס־געגעבען געוואָרען, כדי אויסצואַרבעי־טען פאַר זיי פּעסער.

צוליב דעם איז דאַניעל צוגעצויגען געוואָרען צו געריכטליכער פעראַנט־וואָרטליכקייט און נעכטען איז זיין פּראָצעס בעטראַכט געוואָרען דורכ'ן וואַרשאַווער קרייז־געריכט.

דאָס קרייז־געריכט אַרויסגעהענדיג פון שטאַנדפּונקט, אַז אַ הויז־וועכטער האט אויף זיך די פליכטען פון אַ מלוכה־בעאַמטען, האט פער'משפט דעם אַנגע־קלאַגטען פאַר מיסברויכען מיט זיין אַמט אויף 6 חדשים תפיסה.

פּאַרק העלענאָוו — היינט — פּאַרק העלענאָוו

ערעפנונג פון זומער־סעזאָן

דאנערשטאג, שבת און זונטאג — קאָנצערטען פון ס'מפאָנישען אָרקעסטער פון פראָפּעס. מוזיקער־פעראיין פון דער פויל. רעפּובליק (אָפּט. לאָדז)

אונטער דער דירעקציע פון TEODOR RYDER

זונטאג דעם 22־טען מאי ד. י. 11.15 ביז 1.30 נאכמ. 1־טער פּריהמאָרגען־קאָנצערט.

דאנערשטאג, דעם 26 מאי ד. י. 8 אוו. 1־טער ס'מפאָנישער קאָנצערט פון פערגרעסער־טען אָרקעסטער.

מאנטאג, דינסטאג, מיטוואָך און פרייטאג — 6 אַ זייגער אָוועגד קאָנצערטען פון הושאַרען־באַנד (אויף דער גרויסער וועראַנדע אין פּאַרק)

זונטאג און יום־טוב וועלען פאָרקומען פון 11.15 ביז 1.30 פּריהמאָרגען־קאָנצערטען אונט. דער לייט. פון Teodor Ryder

אין פאַלס פון אונגינסטיג וועטער וועלען די קאָנצערטען פאָרקומען אין זאַל פון העל נאָוו. טראַמוואַי־קאָמוניקאַציע אין אַלע ריכטונגען איז נאָך ענדע פון די קאָנצערטען געזיכערט. אויפ'ן אָרט ערשטקלאַסיגע רעסטאַראַציע, קאַווי־אַרניע און מלעטשאַרניע, לורקעס, פאָנטאַן, וואַסערפאַל, מענאַזשעריע.

צו אַלע סוחרים פון דער שמאַטע און אָפּפאַל בראַנזשע.

מיר מאַכען בעקאַנט, אַז זונטאג, דעם 29. מאי ד. י. פּינקטליך 7 אַ זייגער אָוונד קומט פאַר אין לאָקאַל פון האַנדווערקער־קלוב פּאָלודניאָוואַ 4, די

גענעראַל־פערזאַמלונג

מיט פאָלגענדען טאָג־אָרדנונג:

1) ערעפנונג פון דער פערזאַמלונג. 2) בעריכט פון דער בעזהעריגער טעטיג־קייט. 3) וואַהל פון אַ פערוואַלטונג און רעוויזיאָנס־קאָמיסיע. 4) פרייע פאָרשלאָגען.

אַלע מיטגלידער און נישט מיטגלידער פון דער בראַנזשע ווערען געבעטען אין זייערע אייגענע אינטערעסען פּינקטליך און צאָהלרייך צו ערשיינען, ווייל עס האַנדעלט זיך אין זעהר וויכטיגע פראַגען.

די פערוואַלטונג. 715

Dr. med.
EYCHNER Jakób
Aleja 1-go Maja 16, Tel. 11-24
אַקושעריע, קינדער־ און פרויען־קראַנקהייטען
נעמט אויף פון 6–7, 4–3

8-io klasowe Gimnazjum Męskie
L. SZAKINA w Łodzi, Piotrkowska 18
די אינסקריפּציע־עקזאַמענס פאַר אַלע קלאַסען וועלען זיך אָנהויבען דעם 23. מאַי לויט דעם לעקציאָן־סיסטעם.
506
די צאָהלונג אין נייעם שול־יאָהר וועט זיין אין די פּאַרבערייטונגס־קלאַסען, ווי אויך אין די קלאַסען I, II, III פון 15 ביז 35 זלאָטעס מאָנאַטליך.
פאַר די שילער פון די פאָלקס־שולען איז די צאָהלונג טערמעסיגט.
אָנמעלדונגען נעהמט אָן די קאַנצעלאַריע פון גימנאַזיום פון 9 ביז 1 מיטאָג.
Dyrektor: Cz. Bagieński.

שטאַפּעריינס

ווערען פון זאָפאָרט געזוכט
זיך צו מעלדען
פּרזעגדזעלניאַנאַ 20.
707

צו פערדינגען
אַ געוועלב
אין קאַרא'ס האלע אין בעסטען צענטרום. צו ערפאַהרען ביי רודמאַנאָוויטש, פאַנסקאַ 11
704

די רעוויזיע אין „ארקאס“.

דער אָפּענער ארויסטריט פון ענגלאנד נעגען די סאָוויעטען.

די ענגלישע רעגירונג האָט זיך דעצידירט אויף אַ שריט, וואָס וואָלט אין פריערדיגע צייטן בעדייטעט א מלחמה צווישען ענגלאַנד און רוסלאַנד. די ענגלישע רעגירונג האָט בעשלאָסען אַדורכצופיהרען אַ גענויע רעוויזיע אין לאָקאַל פון לאָנדאָנער „ווענשטאָרג“, בראש פון וועלכע עס שטעהט ה' כינטשוק. און ווייל אין דעם זעלבען לאָקאַל געפונען זיך אויך די ביוראָס פון סאָוויעטישען געזאַנדטען ראָזענהאָלץ, זענען אויך זיינע ביוראָס רעווידירט געוואָרען. מ'האָט אפילו נישט געשוינט די געפאַנצערטע קאַסע, וועלכע זענען געעפענט געוואָרען מיט דער הילף פון אויפרייס-שטאָפען.

וואָס איז געווען די דירעקטע סיבה פון דער רעוויזיע? ווי ס'מיילט מיט די קאָנסערוואַטיווע „דייל מייל“ האָט זיך די רעוויזיע אינ'ם סאָוויעטישען הויז אָנגעהויבען צוליב די ידיעות וועלכע עס האָט בעקומען דאָס אינער-מיניסטעריום, אַז די באָלשעוויקעס האָבען דורך אינגעוועצליכע מיטלען בעקימען ענגלישע געהיימע מלוכה-דאָקומענטען. מען פערזיכערט, אַז די פאָליציי האָט געפונען אַ טייל פון די דאָקומענטען בשעת דער רעוויזיע. לויט אַנדערע ידיעות האָט זיך די רעוויזיע אָנגעהויבען אין צוזאַמענהאַנג מיט דאָקומענטען, וועלכע מען האָט בעקומען אין דער סאָוויעטישער אַמבאַסאַדע אין פעקין.

די רעוויזיע אינ'ם סאָוויעטישען הויז איז לאַנג און סיסטעמאַטיש צוגעגרייט געוואָרען. אין משך פון לאַנגע וואָכען האָבען געהיימע אַגענטען, איבערגעטאָן אַלס אַרבייטער געאַרבייט ביים רעמאָנט פונ'ם סאָוויעטישען הויז.

די פאָליציי איז געקומען אין סאָוויעטישען הויז דאָנערשטאָג, דעם 12-טען מאַי 4 30 ביי טאָג. עס זענען פערנומען געוואָרען אַלע טהירען, אויסגאַנגען, טרעפ און קאָרידאָרען. אויף דער גאַס זענען צעשטעלט געוואָרען פאַטרולען.

דאָס אָנקומען פון דער פאָליציי האָט געמאַכט אַ שוידערליכען איינדרוק אויף די פאַר הונדערט אָנגעשטעלטע. איינגע פרויען האָבען געחלש'ט. אַלע בעאַמטע זענען בעזוכט געוואָרען.

מיט דער רעוויזיע האָבען אָנגעפירט געהיים-אַגענטע, ספעציאַליסטען פון קאָמוניסטישע פראָצעסן. אַלע געפונענע דאָקומענטען האָט די פאָליציי בעוויזען די באָלשעוויקעס, כדי זיי זאָלען שפעטער נישט בעהויפּטען, אַז זיי זענען געפעלשטע.

ווי מ'גיט איבער איז אַ טייל געפונענע דאָקומענטען שטאַרק קאָמפּראָמעטירענד פאַר איינינע ענגלישע דעפוטאַטען.

איינינע פּאָפּירען האָבען די באָלשעוויקעס בעמיהט זיך צו פערברענען. די פאָליציי האָט בזמערקט דעם מאַנעוור און האָט אַרויסגעצויגען פון פייער די דאָקומענטען. אַלע קאַסעס זענען געעפענט געוואָרען. איינינע קאַסעס זענען געבליבען פערמאַכט, ווייל די אָנגעשטעלטע האָבען זיך אָפּגעזאָגט צו דערלאַנגען די שליסלען.

12 בייטשעס האָט מען די רעוויזיע צייטווייליג איבערגעריסען. דער גרעסטער טייל פון פאָליציי האָט פערלאָזען די סאָוויעטישע געביידע, איבערלאָזענדיג נאָר 50 אַגענטען. אַלע צוגענומענע דאָקומענטען אין דער צאָהל פון 250 טויזענד שטיק האָט מען איבערגעלאָזט דערווייל אין סאָוויעטישען הויז. כדי צו בעקענען זיך מיט די דאָקומענטען, די גרעסטע צאָהל פון וועלכע איז געשריבען רוסיש האָט מען איינגעלאָדען ספּעציעלע איבערזעצער.

מען האָט געפונען פיל אַגיטאַטאָרישע פילמען, 6 ביקסען.

די דירעקציע פון דער האַנדעלס-געזעלשאַפט „אַרקאָס“ האָט אָפּגעשטעלט דערווייל אַלע אָפּעראַציעס.

דער רושם פון דער רעוויזיע איז אין דער גאַנצער פּאָליטישער וועלט אַ געוואַלדיגער, דער דאָזיגער אונגערוואַרטעטער שריט פון ענגלישען אינערן-מיניסטער קען ברענגען צו בעדייטענדע ענדערונגען אין דער אינטערנאַציאָנאַלער פּאָליטישער סיטואַציע.

פון שטאַנדפונקט פון אינטערנאַציאָנאַלען רעכט שטעלט זיך די פראַגע פאַר אַזוי: די געזעלשאַפט „אַרקאָס“ איז אַ פּריוואַטע האַנדעלס-אינסטיטוציע, וועלכע אונטערליגט די זעלבע רעכט וואָס אַלע אַנדערע ענגלישע פירמען, אָבער די רעוויזיע ביי כינטשוק'ן און אין די ביוראָ'ן פון דער סאָוויעטישער עקספּאָזיטור בעריהרט שוין אָהן ספק די דיפּלאָמאַטישע אונבעריהרליכקייט, וועלכע איז פערזיכערט געוואָרען די פאָרשטעהער פון דער סאָוויעטישער האַנדעלס מיסיע אין ענגלאַנד.

די רעוויזיע אין „אַרקאָס“ איז, מיט דער גאַנצער ענגלישער אָפענהערציגקייט, אַ פּאָליטישער אַנגריף געגען די סאָוויעטען. בעת דער גאַנצער צייט פון פערשידענע ענגליש-סאָוויעטישע קאָנפליקטען איז קיין אַרויסטריט פון ענגלאַנד נישט געווען אַזוי ענטשלאָסען און קלאָהר.

ס'איז אפשר אויך נישט קיין צופאַל וואָס די רעוויזיע אין „אַרקאָס“ איז אויסגעפאַלען ערב דעם בעזוך פון פראַנצויזישען פרעזידענט דומערג אין לאָנדאָן, מ האָט געוואָלט ווייזען, אַז וואָס שטאַרקער עס ווערט די ענגליש-פראַנצויזישע פריינדשאַפט, אַלץ לויזער ווערען די בעציהונגען צווישען ענגלאַנד און די סאָוויעטען, מ'בעקומט דעם איינדרוק, אַז מ'האָט געוואָלט בעווייזען, דאָס ביי אַנ'עווענטועלען דיפּלאָמאַטישען בלאָק וועט פראַנקרייך בלייבען אויף דער זייט פון ענגלאַנד.

די שאַרפקייט פון דעם איצטיגען אַרויסטריט פון ענגלאַנד האָט, פערשטעהט זיך, איהרע טיפע סבות. קודם כל איז דאָ זיכער פערמישט די לאַגע אין כינאַ, וועלכע האָט זיך לעצטענס בעענדערט לרעה פאַר די סאָוויעטען.

י. ד.

נייער קאָנפליקט צווישען ענגלאַנד און נאַנקינער רעגירונג.

לאָנדאָן, 19 (ספ.) לויט די ידיעות וועלכע די ענגלישע רעגירונג האָט בעקומען, האָט דער גענעראַל פענג זיך פעראייניגט מיט'ן פיהרער פון די מעסיגע נאַציאָנאַליסטען, טשאַנג-קאַי-שעק צו זיי איז אויך צוגעשטאַנען די קאָמוניסטישע רעגירונג אין האַנקאַו און די אַלע דריי דרום-אַרמעען טרעטען אַרויס צוזאַמען געגען דער אַרמעע פונ'ם דיקטאַטאָר פון צפון-כינא טשאַנגסאָלין. די אָפענסיווע, וועלכע דער גענעראַל טשאַנג-קאַי שעק האָט בראש פון די דאָ זיינע דריי אַרמעען אָנגעהויבען געגען דעם גענעראַל טשאַנגסאָלין, קאָן זיך אָבער נישט ענטוויקלען דערפאַר, ווייל די קאָמענדע פון די ענגלישע פלאָטס-אָבטיילונגען האָט פערבאָטען רעקווירירען באַהן-וואַגאָנעס און זיי בענוצען אויף איבערטראַנספּאָרטירען מיליטער אויף דער צפון-זייט פון טייך יאַנגטסע.

דער פערבאָט פון דער ענגלישער פלאָט-קאָמענדע צו בענוצען דעם באַהן טאַבאָר האָט אַרויסגערופען אַ זעהר ערנסטען קאָנפליקט צווישען דער נאַנקינער רעגירונג און ענגלאַנד, וואָס קאָן ברענגען צו זעהר ערנסטע פאָלגען.

א שוידערהאַפטער זעלבסטמאָרד אין ביאַליסטאָק.

35 יאָהריגע פרוי דערשטיקט זיך מיט אַ האַנטוך צוליב א נישט דערגרייכטער ליבע.

מיט אַ חודש צוריק איז צו דער פאַמיליע שטשופאַק אויף וואָיסקאָווא 4 אין ביאַליסטאָק געקומען אַ יונגע פרוי פון אַ יאָהר 35, מאַניע האַלפערן און געדונגען דאָרט אַ צימערל. לויט איהרע ווערטער איז זי אַליין אַ בריסקער, נאָר זי קומט ערשט פון וואַרשא און פערנעהמט זיך אין ביאַליסטאָק מיט פּריוואַטע לעקציעס.

די נייע לאָקאַטאָרין האָט פריינגעפיהרט אין דער דירה איהר ביסעל אָרימקייט, בעצאָהלט דירה-געלד און ווייטער האָבען די בעלי-בתים מיט איהר זיך קנאַפּ-וואָס אינטערעסירט. זי פלעגט קומען אין אָוונד, אַוועקגעהן אין דער פריה, וואוהין זי געהט און וואָס זי טוט האָט קיינער דאָרט נישט געוואוסט און אין שטוב האָט זי מיט די אָרומיגע זעהר ווייניג גערעדט.

מאָנטאָג אין אָוונד איז זי, ווי געוועהנליך, געקומען אַהיים און איז באַלד אַריין אין איהר צימערל. קיינער האָט זיך מיט איהר נישט אינטערעסירט. נאָר אינדערפריה, ווען די בעל-הבית'טע האָט אַריינגעקוקט צו איהר אין צימערל, האָט זיך פאַר איהר ענטפּלעקט אַ שרעקליך בילד: די לאָקאַטאָרין, מאַניע האַלפערן, איז געלעגען אויסגעצויגען אויף דער ערד צוגעבונדען ביים האַלז מיט אַ האַנטוך צו דעם אייזערנעם בעטעל. זי איז שוין געווען קאַלט.

ווי ס'זעהט אויס, האָט זי בעשלאָסען זיך הענגען, נאָר נישט געפינענדיג אין סטעליע קיין פעסטען האָקען, האָט זי זיך אויסגעצויגען אויף דער ערד און זיך אַליין דערשטיקט מיט'ן האַנטוך.

מ'האָט אַלאַרמירט פּאָליציי, וועלכע האָט צוגענומען אויפ'ן טיש אַ בריף פון דער זעלבסטמערדערין, אַז זי געהט אוועק פון דער וועלט צוליב אַ נישט דערגרייכטער ליבע

PIEGI
i plamy wątrobiane radykalnie usuwa krem i mydło
LESCHNITZER'A

אָריגינעלע פּרעפּאַראַטען פון דער מאָהרען-אַפּטייק ברעסלוי. צו בעקומען אין די אַפּטייקען און סקלאַד-אַפּטעטשנעס. קרעם זל. 3.15 זייף זל. 2.30 וואו ס'איז נישט צו בעקומען, צו ווענדען זיך דירעקט צו
Aptekarz Drancz i S-ka Bielsko

די אינטערנאַציאָנאַלע בעדייטונג פון שקל.

פאַר טויזענדער יאָהרען האָט דער שקל געהאַט די בעדייטונג פון אַ רעליגיעזען שטייער. יעדער יוד האָט געהאַט דעם חוב צו בעשטייערן זיך לטובת דעם בוי פון משכן און שפּעטער לטובת דעם בית המקדש.

דער ציוניזם, וואָס קניפּט אָן דעם פאָדעם פון דער היסטאָרישער קאָנטינויטעט, וואָס איז דורכגעשניטען-געוואָרען דורך דעם רוימישען שווערט, האָט געגעבען דעם דאָזיגען פערגעסענעם בעגריף אַ נאַציאָנאַלע בעדייטונג.

יעדער יוד, וועלכער וויל מיטהעלפען ביים אויפבוי פון דער נאַציאָנאַלער היים אין א"י, שטאַרקט זיין דאָזיגען ווילען דורך דעם צאָהלען פונ'ם שקל.

הייאָהר טרעפען זיך צונויף צוויי בעדייטענדע יובילעען: עס ווערט 30 יאָהר זייט דעם ערשטען ציוניסטישען קאָנגרעס אין באַזעל און שוין 10 יאָהר זייט דער פערעפענטליכונג פון דער באַלפור-דעקלאַראַציע.

אין דעם יאָהר וועט די גאַנצע נישט-יודישע און נישט-ציוניסטישע וועלט מיט אַ בעזונדערער גייגעריגקייט זיך צוקוקען אונזער אויפמאַרש.

היינט האָט דער שקל כמעט אַ אינטערנאַציאָנאַלע בעדייטונג.

פון דער צאָהל שקלים וועט סיי די פראָ-ציוניסטישע, סיי די אַנטי-ציוניסטישע וועלט אורטיילען ווי שטאַרק איז דער ציוניזם און וועלכער פּלאַץ קומט איהם אויפ'ן געביט פון דעם אינטערנאַציאָנאַלען רעכט און פון דער וועלט-פּאָליטיק. דאָס אַלץ העננט אָפּ פון דער ערפילונג פון שקל פליכט.

מיט נעלסאָנען זאָגען מיר: ישראל ערוואַרט, אַז יעדער וועט טון זיין חוב.

סענ. ד"ר מ. רינגעל.

אין אעראפלאן פון פאריז קיין ניו-יארק.

די טראגעדיע מיט די פראנצויזישע לופט-פליהער.

ווי ס'איז שוין אַלגעמיין בעוואוסט זענען די פראַנצויזישע לופט-פליהער נענזשעסער און קאָלי, וועלכע האָבען זיך אונטערגענומען דורכצומאַכען אַנ'אַעראָפּלאַן-רייזע איבער'ן אַטלאַנטישען אָקעאַן קיין ניו-יאָרק, אומגעקומען אויף אַנ'אומבעוואוסטען אופן אין די כוואַליעס פון צובראויזטען ים. ס'זענען איצט נישט פאַראַן קיין שום גרונדען צו האַלטען, אַז די דאָזיגע פליהער זאָלען נאָך לעבען.

מ'דאַרף דעריבער פרובען מאַכען אַ שטיקעל סך-הכל איבער דעם דאָזיגען בצוואַגטען עקספּערימענט פון נענזשעסער און קאָלי.

מ'דאַרף געדענקען, אַז די פליהער האָבען לכתחילה אונטערגענומען אַ שווערע אויפגאַבע, ממש אַ קינץ זאַך, וועלכע, ווי יעדער עקספּערימענט, קען זיך צופעליג ענדיגען גוט אָדער שלעכט.

מעגליך, אַז נישט ווייט איז די צייט, ווען מ'וועט מיט אַנ'אַעראָפּלאַן אָהן שוועריגקייטען קענען דורכקומען דעם ים, פונקט ווי מיט אַ שיף און אפשר נאָך שנעלער און זיכערער, אָבער דערווייל האָבען נענזשעסער און קאָלי זיך איינגעשטעלט, כדי צו שלאָגען אַ וועלט-רעקאָרד. זיי האָט זיך דער רעקאָרד נישט איינגעגעבען.

ס'איז גענוג צו געדענקען, אַז דער וועג פון פּאַריז קיין ניו-יאָרק איבער'ן ים האַלט 5.450 קילאָמעטער. קיין שום אָפּרוה איז אויפ'ן וועג נישטאָ. רוהען אויפ'ן אָפּענעם ים קען נאָר אַ הידראָפּלאַן, ד. ה. אַנ'אַעראָפּלאַן, וואָס קען זיך אויך האַלטען אויפ'ן וואַסער, אָבער נענזשעסער'ס אַפּאַראַט איז צו אַזאַ „רוהען“ נישט געווען צוגעפּאַסט, די פליהער האָבען מיט זיך מיטגענומען 4011 ליטער בענזין, וועלכער פערזיכערט צו פליהען 43 שעה. מיט אַלעם האָבען זיך די פליהער פערזיכערט, אָבער בשום האָבען זיי זיך נישט געקענט פערזיכערן געגען די ים-שטורעמס און נעפּעל. און טאַקע צוליב שטורעמס און נעפּעל איז דאָס דורכפליהען דעם אָקעאַן נישט געלונגען, די מעטעאָראָלאָגישע סטאַציעס קענען אויך נישט פאָרויסזעהן דעם אַטמאָספערישען צושטאַנד אויפ'ן פולען ים, ווייל דאָרט קומען די שטורם-ווינטען מיטאַמאָל. ס'איז דעריבער מעגליך, אַז דער אַעראָפּלאַן איז געווען געצוואונגען זיך אַראָפּצולאָזען אויפ'ן ים, און דאָ האָט זיך געמאַכט די צווייטע געפעהרליכע מניעה — דאָס נישט קענען האַלטען זיך אויף די צעיושעטע כוואַליעס.

ערשט קומט די דריטע און געפעהרליכסטע מניעה — אַ דעפעקט אין מאָטאָר. דאָ האָט שוין גאָרנישט געקענט העלפען. ביי אַ הידראָפּלאַן, איז מעגליך זיך אַראָפּצולאָזען אויפ'ן ים און פערריכטען דעם אַפּאַראַט, ביי אַנ'אַעראָפּלאַן און אויך אפילו ביי נענזשעסער'ס נומען אַפּאַראַט, איז אַזאַ פערריכטען אויפ'ן ים געווען אונמעגליך.

ווען מ'זאָל אָננעהמען די ערשטע היפּאָטעזע, אַז נענזשעסער'ן האָט אין דער לופטען געטראָפען אַ שטורם און אַ נעפּעל, האָט ער סיי-ווי נישט געקענט פערקירעווען, ווייל ער וואָלט דאַן פערבלאָנדזשעט אין אַנ'אונבעוואוסטער ריכטונג, און אפילו קאָלי, דער פראַקטיקאַנטלער מאַטראָז, וואָלט איהם נישט געקענט העלפען זיך אָריענטירען אין דער לאַגע.

וואָלטען די פליהער מיט זיך מיטגענומען אַ ראַדיאָ-אויפנאַבע-אַפּאַראַט, וואָלטען זיי אינ'ם געפעהרליכען מאָמענט געקענט צו-רופען פון דער וועלט הילף. זיי האָבען קיין ראַדיאָ מיט זיך נישט מיטגענומען, מורא-האָבענדיג פאַר אַ צו-שווערער משא.

אין אַ געשפּרעך מיט'ן קאָנסטרוקטאָר פון דעם אַעראָפּלאַן, מיט וועלכען נענזשעסער איז אַרויסגעפלויגען, ה' באַרבאַרע, האָט ער ערקלערט, אַז זיין אַפּאַראַט איז געווען צוגעגרייט אויף ווייטע שטרעקעס. אָבער געגען שטורמען און ים-כוואַליעס קען מען נישט זיין פאַרגעזיכערט. נענזשעסער האָט זיך בעמיהט מיטצונעהמען וואָס מעהר בענזין, און דעריבער האָט ער אפילו נישט געוואָלט מיטנעהמען קיין ראַדיאָ-אַפּאַראַט. נענזשעסער האָט ביים אַרויספליהען געזאָגט, אַז ער פאָהרט מיט'ן ציל: אָדער דערגרייכען דעם ציל, אָדער — אומקומען.

* * *

אין די לעצטע טעג האָבען ווידער אָנגעהויבען אָנקומען קיין פּאַריז טרייסט ידיעות וועגען דעם גורל פון נענזשעסער און קאָלי. מ'האָט געמיינט, אַז ס'זענען פאַראַן געוויסע גרונדען צו גלויבען, אַז דער אַעראָפּלאַן האָט זיך געראַטעוועט אינ'ם שטורם און זיך אַראָפּגעלאָזט אויף דעם האַלב-אינזעל לאַבראַדאָר. דאָרט געפינען זיך האַלבווילדע מענשען, מיט וועלכע מ'קאָן זיך פערשטענדיגען. איבעריגענס האָבען די פליהער מיט זיך מיטגעהאַט שפּייז און געטראַנקען אויף איבער אַ וואָך צייט.

אויך אַ רייהע אויסגעפּרובטע פליהער זענען איבערצייגט, אַז נענזשעסער און קאָלי לעבען ערגיץ אויף אַנ'אינזעל, אַמוואַרשיינליכסטען אויפ'ן לאַבראַדאָר.

מ האַלט דעריבער, אַז די פליהער האָבען נאָר דערווייל נישט די מעגליכקייטען צו געבען פון זיך, וועלכע ס'איז ידיעה, אָבער זיי וועלען דאָס טון ביי דער ערשטער געלעגענהייט.

דערווייל קאָכט אין פראַנקרייך. דער ענטוזיאַזם, וואָס האָט אַלעמען געהאַט אַרומגענומען ביים אַרויספליהען פון נענזשעסער'ן און דערנאָך דער אומבעשרייבליכער יובעל, בעת ס'האָבען זיך בעוויזען פאַלשע ידיעות וועגען נענזשעסער'ס כלומר'שטען אָנקומען קיין ניו-יאָרק — דער ענטוזיאַזם און יובעל האָט שוין פון לאַנג אויפגעהערט. די שטימונג איז אין איצט אַ געדריקטע אין פראַנקרייך בכלל און אין די פּאַריזער אָפיציעלע קרייזען בפרט. מ'האָט זיך שוין איינגעזען צוגעוואוינט צום געדאַנק, אַז די 2 העלדישע פליהער לעבען נישט מעהר.

אָבער — מ'האָפט נאָך. אפשר לאַבראַדאָר. אפשר אַנ'אַנדער אינזעל. די נאָהענטסטע טעג דאַרפען ברענגען די ענטגילטיגע בעהויפּטונג.

א. להאחסי

דער פרוב פון די פאליטישע כוחות

די שטאדט־ראט־וואהלען אין ווארשא און אין אנדערע שטעדט

אין ווארשע קומען זונטאג פאר וואהלען צום שטאדט־ראט. אין די פאליטישע קרייזען בעטראכט מען די דאזיגע וואהלען אלס פארשפיל צו די סיים־וואהלען, וועלכע וועלען אין גיכען פארקומען. די רעגירונג האט פשוט געוואלט אויספרובען די שטימונג פון דער בעפעלקערונג און די כוחות־פערהעלטניסען מיט איהר הויפט־שונא, מיט „אבוי וויעלקי פאלסקי" (פוליש פון די ענדעקעס), און האט נישט, דערווארטענדיג ביז ס'וועלען אנגענומען ווערען פערשידענע אויסבעסערונגען צום געזעץ וועגען די זעלבסטפערוואלטונגען, פארארדענט וואלען אין א רייהע גרעסערע שטעדט: ווארשא, ווילנא, ראדאם, קראקא, לעמבערג, משענסטאכאוו א. א. וו.

די רעגירונג גופא האט נאך נישט קיין פארטיי הינטער זיך. איהרע טרייגס ארגאניזירען זיך ערשט בעת די דאזיגע שטאדט־ראט וואהלען, און פון די פערשידענע וואהל קאמבינאציעס און בלאקען ווערען ערשט געשאפען די קערענדלעך פון דער צוקונפטיגער רעגירונגס פארטיי.

די רעגירונג האט דערפאר אגב אויך א געוויסען אינטערעס נישט צו דערלאזען, אז ס'זאלען זיך צופיל פערשטארקען די פארטייען — סיי די נייטראלע, סיי אפילו די וואס פערנעהמען א שטעלונג פון א גינסטיגער נייטראליטעט בנוגע צו איהר, און זי פאלערירט נערן אלע פארטייען און דעם קאמף וואס קומט צווישען זיי פאר.

און דער קאמף האט זיך צווישען די פארטייען צוזאמקערט א גאנץ הייסער סיי אויף דער פוילישער, סיי אויף דער יודישער גאס. אויסגעשאלטעט פונ'ם דאזיגען קאמף זענען נאר געווארען די קאמוניסטען, וועלכע מ'לאזט נישט קומען צום ווארט, און הגם זיי האבען ארויסגעשטעלט זייערע ליסטעס אין ראדאם און ווארשא אונטער נייטראלען נאמען „ארבייטער־איינהייט" „לינקע ארבייטער", זענען זייערע ליסטעס געפסל'ט געווארען, און זייערע אנהענגער וועלען שוין קיין דירעקטען איינפלוס אויפ'ן אויסגאנג פון די וואהלען נישט האבען.

דערפאר געהט אן מיט א שטארקען אימפעט דער קאמף צווישען די איבריגע פארטייען. דער וואהל־קאמף אין ראדאם, אסטראוויץ און שידלאוויץ האט דעם פארגען זונטאג געבראכט: אויף דער פוילישער גאס אנ'אונגעהויערען זיג פאר די פ.פ.ס און א פאלשטענדיגע מפלה פאר'ן „אבוי" אויף דער יודישער גאס האבען געזיגט די ארבייטער־פארטייען. לינקע פועלי ציון, וועלכע האבען אנשטאט די פריהערדיגע 2 מאנדאטען בעקומען 5 און „בונד" וועלכער האט אנשטאט די פריהערדיגע 2 — בעקומען 3; די יודישע בירגערליכע האבען דערהאלטען זייער פריהערדיגען בעשטאנד, אבער די, וואס זענען נישט בעגאנגען אינ'ם אלגעמיינעם בלאק, האבען קאליע געמאכט 1 מאנדאט אין ראדאם און 1 אין אסטראוויץ.

בכלל האט די אידעע פונ'ם איינהייטליכען בלאק ביי די יודען געפונען, ווי ס'איז געווען צו ערווארטען, א שטארקען אפקלאנג. די שטעטישע זעלבסטפערוואלטונגען שפילען א וויכטיגע ראלע אין לעבען פון די איינוואוינער, און ווען די יודישע בעפעלקערונג קען אפהיטען איהר גלייכבערעכטיגונג אין ענינים פון שטעטישער ווירטשאפט, אטעמט זי פרייער א. די פראקטיק האט געלערנט, אז זי מוז היטען די פאזיציעס, כדי צו פערמיידען אנ'אנגריף דארט וואו ער איז אפילו ביז איצט נישט געווען.

בולט איז עס געווארען אין ווארשא, וואו די יודען בילדען א דריטעל פון דער בעפעלקערונג און ווערען בעהאנדעלט ווי שטיף־קינדער, און נאך שווערע חבלי לידה איז אין ווארשא דאך געבוירען געווארען א יודישער בלאק, אין וועלכען ס'זענען אריין ציוניסטען, אגודה, סוחרים, האנדווערקער, קליינהענדלער, פרויען־פערבאנד. נישט אלע גרופירונגען זענען צוגעטראטען צום בלאק: אזוי — געהט בעזונדער די ציוניסטישע „התאחדות", די אגודה'שע „פועלי אמוני ישראל", ביידע אהן דעם מינדעסטען אויסזיכט אויף ערפאלג, ביידע פאלקיסטישע גרופירונגען, פון וועלכע פריליצקי'ס האט געוויסע אויסזיכטען; ס'געהען אויך בעזונדער די יודישע אויפטפוצער, די בעלי־עגלות און אפילו די נייע פארטיי פון אונפארטייאישע, ארום וועלכער ס'גרופירען זיך די אלעקסאנדערער חסידים. צווישען די דאזיגע גרופירונגען געהט אן א העפטיגער קאמף, און הגם ס'איז דערגרייכט געווארען דער אלגעמיינער בלאק, וועלען וואהרשיינליך פערלוירען געהן א פאר יודישע מאנדאטען צוליב'ן צוברעקלען די שטימען, וועלכע ס'וועלען אציהען די אויסגערעכענטע אפגעשפאלטענע ליסטעס.

נישט פיל אנדערש זעהט עס אויס אויף דער פוילישער גאס. די הויפט־ליסטע וועט זיין די ליסטע פון „קאפס" („קאמיטעט אבראני פאלסקאשטשי סטאליצי") דא האבען זיך צוזאמענגענומען דאס גאנצע געזינדעל וואס פיהרט אונטער לאזונג פון אפהיטען די פוילישקייט, א שארפע אנטיסעמיטישע אגיטאציע און שטעלען זיך נישט אפ פון דער מיאוסטער העצע. אויף דער פוילישער בירגערליכער גאס האבען זיי געגען זיך די „סאנאטארען" די ליסטע 25, ארום וועלכער ס'האבען זיך פעראייניגט די ארבייטס־פארטיי (פארטיא פראצי), א טייל פון אנגעשטעלטע און ראדיקאלע אינטעליגענץ. דאס איז אייגענטליך דאס קערענדעל, פון וועלכער ס'דארף אויסוואקסען די צוקונפטיגע רעגירונגס־פארטיי, אבער זייערע כוחות זענען דערווייל זעהר קליין און פערגלייך מיט'ן „קאפס" און הגם דאס מיליטער האט בעקומען וואהל־רעכט צו די שטאט־ראטען, גיט דאס, ווי ס'איז פאראויסצוזעהן, דאך נישט פיל ענדערען די פערהעלטניס.

א העפטיגער קאמף ווערט געפיהרט אויף דער ארבייטער־גאס. דא קעמפען צווישען זיך די פ. פ. ס., נ. פ. ר., די אונאפהענגיגע, די ליסטע פון די פאכאיצעס, וואס זעהט אויס צו זיין אנ'ארבייטער־ליסטע. ווי דערמאהנט, איז אפגעפאלען דער קאמוניסטישער פליגעל, וועמענס ליסטע איז געפסלט געווארען. אבער דאך איז דער וואהל־קאמף זעהר א שארפער. א זעהר לעבהאפטיגע קאמפאניע פיהרט די פ. פ. ס. די דאזיגע פארטיי, וועלכע געהערט צום סאציאליסטישען אינטערנאציאנאל, האט לעצטענס בולט ארויסגעוויזען איהר אנטיסעמיטישען מהות.

נאך אין ווארשאווער שטאט־ראט האבען איהרע ראטמענער געשטימט דערפאר, אז די געזעלשאפט וואס בעקומט די קאנצעסיע אויף אויסצוקלעבען פלאקאטען אויף די שטעטישע סלופעס. זאל האבען דאס רעכט נישט אויסצוקלעבען קיין יודישע און העברעאישע אפישען. אין דער איצטיגער וואהל־קאמפאניע ליציטירען זיי זיך אין כשר'קייט מיט „קאפס" און האבען אויך ארויסגערוקט דעם לאזונג פון „אפהיטען די פוילישקייט". אבער דאס איז וועניג אינ'ם קאמף מיט'ן קאפס קאנקורירט מען אין פוילישקייט און אין... אנטיסעמיטיזם למשל אינ'ם אויפרוף פון די פ.פ.ס., וואס איז געווענדעט געגען די קאמוניסטען, ווערט זיי דורך די פ.פ.ס. פארגעווארפען, אז זיי האבען אין דער קראנקען קאסע געשטעלט פאר... יודיש. און טראץ אלעם איז פאראויסצוזעהן, אז די פ.פ.ס. וועלען האבען א גרויסען און גינסטיגען פאר זיי וואהל־רעזולטאט.

נישט וועניג שארף איז דער קאמף אויף דער יודישער ארבייטער־גאס. דא קעמפען צווישען זיך דער „בונד" און די לינקע פועלי ציון. אמת אויך די רעכטע פועלי ציון האבען ארויסגעשטעלט א ליסטע, אבער זיי האבען קיין שום וואהל־אנזשאציע נישט ענטוויקעלט. דער בונד איז שטארקער אין די הויפט־צענטרען, די פ. צ. אויף דער פראווינץ און ס'געהט ביידע צדדים אין איינהאלטען זייער ביז איצטיגע פאזיציעס.

איבערמארגען קומט דער יום־הדין, ווען ס'וועט אונטערגעפיהרט ווערען דער סך הכל פון די געזעלשאפטליכע שטימונגען און געזעלשאפטליכע רייפקייט פון דער בעפעלקערונג אין דער הויפט־שטאדט.

שין.

מיין בעזוך / פעליעטאניסטיש

פון א. שארפצינגעל

וואס הערט זיך עפיס? ווי פיהלט איהר זיך נאך מיין בעזוך ביי אייך?

שוין איינמאל געוועזען א בעזוך, הא?!

איך וועל אייך זאגען דעם אמת. וואס נוגע מיר, בין איך גרייט צו אייך צו קומען נאכאמאל אויף בעזוך. אזוי הארציג מקבל פנים צו זיין, דארף מען קאנען און איהר, מיינע טייערינקע, קאנט. סיידען, לאמיר אפען רעדען, איהר מיינט דאס נישט מיט'ן גאנצען הארצען... אנדערש בין איך גרייט צו אייך צו קומען, אפילו יעדען טאג. און אפשר וואלט גאר געווען א יושר אין גאנצען זיך אריבערצוציהען צו אייך? איהר פערמאגט דאך, האב איך מיך איבערצייגט, אלע מעלות, צו האלטען אונטער אייער דאך, אזעלכע הויכגעשטעלטע פערזאנען ווי איך בין.

וואס דארף מען מעהר, אז אפילו דערהרג'ענען א פרעזידענט, קאנט איהר דאך אויך!

קוים פערמאגט איהר נאר אין זיך די דאזיגע אייגענשאפט, זענט איהר שוין קאנקורענץ פעהיג. אויב אזוי, מוז דוקא ווארשא זיין די הויפט־שטאט?

זינט מיין בעזוך ביי אייך, האלט איך זעהר שטארק פון אייך. איך ווייס נישט ווי אזוי איהר פון מיר, נאר איך בין, פון אייך, לאדזער, נאך מעהר ווי ענטציקט. איך פערמאג גאר נישט קיין ווערטער אויסצודריקען מיין צופרידענקייט.

ווי נאר איך בין אהיימגעקומען, האב איך באלד דערצעהלט מיין ווייב, וואסערע הארציגע און גאסטפריינדליכע מענשען איהר לאדזער זענט. איך האב איהר אויך אנגעהויבען איבערגעבען מיט אלע פיטשעווקעס און קלימפערלעך, ווי אזוי איהר האט מיך מקבל פנים געווען.

איך דערצעהל איהר שוין אייניגע טעג וועגען מיין בעזוך ביי אייך און זי האלט אין איין בעטען זיך ביי מיר:

— דערצעהל, טייערינקער, ווייטער, דערצעהל ווייטער.

פונקט ווי זי וואלט געהערט א צויבער מעשה'לע פון טויזענד און איין נאכט. אלץ, וואס איך זאג, וועגען מיין בעזוך, קוקט ביי איהר אויס לעגענדאריש.

אויף אייניגע מאמענטען, וואס זענען נישט געוועזען, האט זי זיך שטארק געוואונדערט. אזוי למשל האט זי מיך א פרעג געטאן אין גרויס פערוואונדערונג:

— און צוגעווארפען האט מען דיך גאר נישט? אפילו קיין קליין־פעקעלע אויך נישט?.

א יודענע, בלייבט א יודענע. אלע שטעט זענען ביי איהר גלייך...

מיין יודענע, איז א גרויסע עקאנאמקע און, א סוד זאל עס בלייבען — אביסעל א קארגע. דערצעהל איך איהר אזוי וועגען דעם עסען, וואס מען האט מיר דערלאנגט און נישט נאר מיר, נאר אויך אלע געסט, וואס האבען מיך בעגלייט און וואס זענען לכבוד מיר פערבעטען געווארען.

דערצעהל איך אזוי וועגען דעם עסען, וואספערע מאכלים און משקאות מען האט אלץ דערלאנגט צום טיש און, אז דאס האט זיך איבערגעחזר'ט אייניגע מאל איבערען טאג.

בין איך געווען דא, — האט מען דערלאנגט אין מויל אריין; בין איך געקומען דארט — האט מען דערלאנגט איבערצובייסען; האט מען מיך איבערגעפיהרט ערגיץ אנדערש — ווידער אמאל געגעסען. וואס דארף מען מעהר, אז אפילו שפעט ביינאכט האט מען אויך נישט בעקארגט צו לעגען אין מויל אריין.

נישט אומזיסט הייסט לאדז: די אינדוסטריע־שטאדט. די אינדוסטריע פון עסען, האב איך געזעהן, איז דארט זעהר גוט ענטוויקעלט און האלט אין בליהען. איך האב נישט אנגעזעהן דעם מינדעסטען צייכען פון א קריזיס...

מיין ווייב האט זיך בעלעקט פון יעדען מאכל, וואס איך האב אויסגערעכענט. אזוי ווי זי איז, ווי דער שטיגער פון א ווייבספערשוין, אויך א קאטישקעלע נייגעריג, דערלאנגט זי מיר אזוי אויף משעקאווע א פרעג:

— וויפיל פערשוין זענען דאס אזוי געגאנגען צום טיש?

— איבערגעצעהלט, האב איך נישט, נאר אויפ'ן קוק, האבען געקאנט זיין טויזענד און אפשר גאר צוויי טויזענט פערשוין טיש־זיצערס — האב איך מיר א גענעץ געטהאן מיט ארויסגעמורמעלט.

— אזוי! — האט מיין ווייב אוש זיך א קניפ געטאן אין באק — און די אלע האבען בעקומען צו עסען און צו טרינקען?!

דא האב איך בעמערקט, אז ביי מיין ווייב האט זיך צושפילט איהר קארגשאפט, האב איך זיך שוין געוואלט אוועקדרעהען פון עסען, נאר זי האט אזוי געשווינד נישט געוואלט אפלאזען. איהרע אייגענשאפטען פון עקאנאמיע און קארגשאפט האבען זיך דא פעראייניגט און האבען גענומען ארבייטען משותפים.

רעכענט זי קודם־כל איבער וויפיל דאס האט אפגעקאסט. ווערט זי שוין פערטיג מיט דער סומע — א שנאל באלד קומט ביי איהר אויס — דארף זי וויסען פון וואנען מען האט גענומען אזוי־פיל געלד.

— פון וואנען זאל איך וויסען, פון וואנען זיי האבען דארט גענומען אזוי פיל געלד? — חידוש איך זיך —

סטייטש, פון וואנען דו זאלסט וויסען?— לאזט זיך שוין מיין קארג ווייב ארויף אויף העכערע טענער — ווער דען זאל וויסען, אז נישט דו? דו ביזט דאך עפיס, ווי רופט מען דאס.. דו, זאלסט נישט וויסען?!..

איך האב שוין בעדויערט די גאנצע מעשה. צו וואס האב איך מיין ווייב גאר בעדארפט דערצעהלען! נישט וועגען אלעם דארף א ווייב וויסען...

איך בין אבער שוין געווען פערקראכען. ארויסדרעהען זיך איז שוין געווען שפעט, האב איך נעבעך געמוזט אויסהערען מיין ווייב'ס קארגע טענות.

ביי איהר, ביי מיין ווייב, קומט אויס נישט אנדערש, ווי נאר, אז די מענשען פון דער זעלבער שטאדט באדען זיך אין מילך און אין האניג, אלע זענען שטיין רייך, קיין ארימאן איז נישט פאר די אויגען אנצוזעהן, קיין הונגעריגען וועט מען מיט ליכט נישט אויסגעפונען, אלץ לעבט אין וואוילטאג און אין לוקסוס.

וועגען וואס א קארג־ווייב קען אלץ טראכטען!

— אנדערש — זאגט זי — וואלט מען דאכט זיך אפגעקומען מיט ברויט און זאלץ.

וואס א קארג־ווייב קען אלץ איינפאלען!

— טאקי א זעהר אנגעלעגטער גאסט — האט מיין ווייב נישט אפגעשטעלט איהרע טענות — נאר אזוי ברייטען כיבוד, האסט דו נישט בעדארפט אננעמען. מען דארף א מראכה טון: אפשר שטרענגט מען זיך אן איבער די כוחות. א צייט־לאנג וועט יענער נישט קאנען זיך צוריקשטעלען אויף די פיס, נאך אזא אויסלעדיגען די קעשענעס, אפשר האט יענער זיך אנגעבארגט און וועט, ווער ווייסט ווי לאנג, זיך נישט קאנען ארויסקלאפען פון די חובות.

ווי געפעלט אייך מיין קארג ווייב?

נאך איהרע קארגע טענות נאך, האב איך פעסט בעשלאסען מעהר איהר נישט צו דערצעהלען ווייטערדיגע פרטים וועגען מיין בעזוך, איך וועל איהר מעהר נישט דערצעהלען וועגען ווייטערדיגען כבוד, וואס מען האט מיר אנגעטון, איך האב איהר נאך זעהר א סך צו דערצעהלען, נאר נעה דערצעהל, אז דו האסט צו טון מיט א קארגע.

א ווייב, זאגט מען, איז א צרה, נאר א קארג ווייב איז נאך ערגער ווי א צרה.

איך דערצעהל נישט מעהר מיין ווייב.

אין שפּיטאָל / איינדרוקען פון א זשורנאליסט אין פּאָזנאַנסקים שפּיטאָל / פון ל. בראַנט

8*) אין שפּיטאָל בײַנאַכט

עס קומט די נאַכט.

לאַנג ציהט זיך דער טאָג אין שפּיטאָל. ס'„פּשיקשעט" זיך – אַ וואָרט, וואָס איהר קאָנט זעהר אָפט הערען ביי די קראַנקע. אָבער בייטאָג ווערט דער קראַנקער דאָך מיט עפּעס צושטריים. פון גאַנץ פריה אָן איז אַ בעוועגונג: די תּמיד-בעשעפטיגטע שוועסטערס און פלעגערינס, דאָקטוירים, פּרישטיק, מיטאָג, אַ בעזוך, אַ נייער קראַנקער, אַן אָפּאַטרונעק, אַ קוק אין פענסטער, אַ צייטונג, – דאָס פאַרנעהמט, ציהט אָפּ די אויפמערקזאַמקייט, מאַכט פאַרגעסען, צומישט אַביסעל דאָס „פּשיקשען זיך".

נאָר אָט איז שוין נאָך וועטשער-ברויט. אַ מידע און מאַטע פון אונגאויפהערליכען אויף-די-פיס-זיין, אַרומגעהן און אַרומאַרבייטען שהרט שוועסטער וואָלאַ דזיאַ אויס די לעצטע אינסטרוקציעס פון דאָקטאָר, וואָס געהערען נאָך צום סאַנ-דיזשור, די בעדינערינס פערענדיגען זייער אַרבייט. דער דינזשורנער דאָקטאָר מאַכט דעם לעצטען „אָבלוד" שוין אין בעגלייטונג פון שוועסטער פעלאַ. וועלכע בלייבט – אַ חוץ דעם דאָקטאָר – אַליין מיט 3 פלעגערינס איבער'ן גאַנצען שפּיטאָל אויף נאַכט-דיזשור, ד. ה. ביז צומאָרגענס 7 אין דער פריה.

ס'איז שוין פינסטער, און די מאַטע גלאָקען-לאָמפּען וועגען נישט בכוח צו צושטרייען די נאַכטיגע שאָטענס. עס קומט אָן די נאַכט, וואָס וועט זיך ציהען לאַנגזאַם, פאַמעליך, דאַכט זיך, אָהן אַנ'עק, אָהן סוף.

ס'איז שוין אַכט, ס'איז שוין ניין אַ זייגער. אין די זאַלען און קאָרידאָרען איז טונקעל. לייענען, ווען עמיצער וואָלט וועלען, איז אוממעגליך. גרופּקעלעך קראַנקע זאַמלען זיך אַרום איינצעלנע בעטלעך און פּיהרען, שעפּטשענדיג, אַ שטילען שמועס.

אין אונטערשטען קאָרידאָר אויף אַ באַנק ביים פענסטער זיצט אַ קראַנקער, איינער אַליין. ווען איהר נעהט פאַרביי, גיט ער אייך אַ בריה אַז מיט אַ פאַר מאָדנע, כמעט וואָהנזיניגע אויגען. ער קאָן נישט און וועט נישט שלאָפען און אַזוי זיצט ער שעה'ענלאַנג.

דער יונגער שכנה.

אויף דער באַנק אין ווייטען קאָרידאָר זיצען דריי קראַנקע, יונגע שקצים. זיי רעדען שטיל. איינער, אַ שעהנער בחור פון אַ יאָהר 18, דאַרף מען מאָרגען מאַכען אַן אָפּעראַציע: אויסשניידען אַ ביין פון רעכטען אָרעם. מ'האָט איהם שוין צוגעגרייט צום מאָרגענדיגען טאָג. זיינע צוויי חברים דערצעהלען איהם אימה'דיגע זאַכען וועגען דעם, וואָס איהם שטעהט פאָר. אָ, ס'וועט לאַנג דויערען! דאָס איז אַ שווערע אָפּעראַציע. מ'וועט איהם אָפילו איינשלעפערן, אָבער ער וועט נישט שלאָפען די גאַנצע צייט. צום סוף פון דער אָפּעראַציע וועט ער זיך אויפכאַפּען, און דעמאָלט ערשט וועט מען איהם מיט אַזאַ שאַרפען שפּאַדעל אויסקראַצען דעם מאַרך פונ'ם ביין, דאָס טוט זעהר וועהע.

דער שיינער העלט מיט אַנ'אַפּגענעם מויל. ביים טונקעלען ליכט פונ'ם לאָמפּ ביימען זיך די קאָלירען אין זיין פּנים. ער ווערט רויט און באַלד בעדעקט איהם אַ טויטע בלאַסקייט. ער וויל עפּעס פרעגען, נאָר דאָס קול ווערט איהם פאַרשטיקט און ער שטאַמעלט עפּעס אונפאַרשטענדליך.

איך זעץ זיך צו צו די דריי, איך וויל בערוהיגען דעם בחור און וואַרף אויף דער וואָג-שאָל מיין גאַנצען אויטאָריטעט:

– איהר, זאָג איך, הייסט דאָך, אַז איך בין אַ געבילדעטער מענש (פון וואַנען זיי דאַרפען דאָס וויסען, איז פאַר מיר אַליין אַ סוד) אַלזאָ, זאָג איך אייך, אַז איהר זענט גראָבע יונגען און איהר ווייסט נישט, וואָס איהר רעדט. די אָפּעראַציע וועט דויערען העכסטענס 20 מינוט. ער וועט גאָרנישט פיהלען, ער וועט שלאָפען די גאַנצע צייט און נאָך דער אָפּעראַציע וועט ער אויך שלאָפען עטליכע שעה. און ביי די אָפּאַטרונקעס טוט אויך נישט וויה, און מ'וועט איהם מיט קיין שום שפּאַדלעס דעם מאַרך נישט אויסקראַצען.

דער אָרימער שייגעץ לעבט אויף פון מיינע ווערטער. עס בעווייזען זיך איהם ווידער קאָלירען אויפ'ן פּנים; ער קוקט אויף מיר דאַנקבאַר, ווי אַ געשלאָגענער הונד, וואָס מ'האָט איהם צוגעלאַשטשעט (דער גוטער צופאַל האָט געוואָלט, אַז מיין אויטאָריטעט זאָל נישט דערנידריגט ווערען. די אָפּעראַציע האָט טאַקע נישט געדויערט מעהר ווי אַ מינוט צוואַנציג, און דער שייגעץ האָט דערנאָך אויף מיר געקוקט מיט דעם גרעסטען רעספּעקט: טאַ ז'פּאַנאַ פּראַפעסאָר! וויעגצעי ניע טרוואַלאָ יאַק 20 מינוט! אי ־צאַ אַני מניע בוּיאַלי!)

געזעגנט דעם רעזערוואואַר.

דער רעזערוואואַר פון וואַסער און לייַדען, וועלכער איז בייטאָג ווי ס'איז נישט איינגעצוימט און געשלאָסען, עפענט זיך אין דער גאַנצער ברייט בײַנאַכט. נישטאָ וואָס זאָל אָפּציהען דאָס אויג אין די נערוועץ פון קראַנקען, און די וועהטאָג-חיה, וואָס איז געווען שטיל, ווי נעמעדיגט ביים ליכט פון טאָג, לאָזט זיך פריי אַרויס פון שטריק ביי די שאָטענס פון דער נאַכט.

אויף אַ בעטעל ליגט א קראַנקער. ער ליגט אויף די קניען, אויסגעבויגען, ווי אַ בייגעל, מיט'ן קאָפּ אַנגעשפּאַרט אין קישען. ער לייַדט אויף עפּעס אַ האַרץ-קראַנקהייט. ער קאָן נישט שלאָפען. ר'איז שוין נישט געשלאָפען עטליכע וואָכען. אַז ס'קומט דער אָוועבד, פיהלט ער, ווי ס'הויבט איהם אָן פאַרפּעהלען אָטעם און ס'נעהמט איהם אַרום אַנ'אַנגסט, אַז ער וועט דערשטיקט ווערען. דאָס געפיל שטייגט פון שעה צו שעה, פון מינוט צו מינוט. די קוואַלען ווערען אַלץ גרעסער אַלץ שטאַרקער. 12 אַ זייגער בײַנאַכט דערגרייכען די יסורים צום העכסטען פונקט, און דאַן הויבען זיי אָן ביסלעכווייז צו פאַלען, ביז איגדער פריה, ווען ער פיהלט – זיך גרינגער. אַזוי חזר'ט זיך עס איבער יעדען מעת לעת. דער קראַנקער ווייסט עס, און מיט אַ שטערבליכער באַנגקייט פרעגט ער אַלע מאָל, ווי שפּעט ס'איז. האָט זיך שוין דער זייגער בערוקט אויף אַ פאָר מינוט ווייטער? אָבער די ווייזערס געהען פּאַמעליך.

אויף אַנ'אַנדער בעטעל ליגט אַ יונגערמאַן. ער לייַדט אויף אַ מאָגען-קראַנקהייט, און די דאָקטוירים קאָנען נישט דערגעהן, וואָס איז איהם אייגענטליך. ער איז דאַ אָהנגעקומען אויף אונטערזוכונג. מאָרגען דאַרף מען איהם מאַכען עפּעס אַ ספּעציעלע רענטגען-אויפנאַהמע. דערצו האָט מען איהם בעגעבען עטליכע איינשפּריצונגען, אין האַנד, אין פוס, אין אָדער. דער יונגערמאַן איז געוועזען אַ בעלן צו פאַרשרייבען זיך די איינשפּריצונג; אַ מאָדנע פּסל-שמוּגה'דיגער נאָמען: סעטראַ-יאָד-פענאָל-פטאַלין-נאַטרום, דער דאָקטאָר האָט איהם אָנגעזאָגט, ער זאָל ביז אין דער פריה ליגען אויף דער רעכטער זייט און זיך נישט ריהרען. ער האָט איהם געוואָרענט: ס'איז מעגליך, אַז ער וועט בעקומען קאָנוואולסיעס. דעם קראַנקען וואַרפט אין היבער, ער קאָן אַ צאָהן אָן אַ צאָהן נישט טרעפען. ס'האָט אים ווי אַ פראָסט אַרומגענומען, אין מויל איז טרוקען – דאָס לעבען וועקצושענקען פאַר אַ טראָפּען וואַסער. ער בעט די שוועסטער, זי זאָל איהם געבען נאָך אַ קאָלדרע און עפּעס צו טרינקען. די קאָלדרע גיט זי, אָבער טרינקען – דאָס נישט, דער דאָקטאָר האָט פאַרבאָטען. דער קראַנקער פיהלט, אַז ער ווערט פאַרברענט פון דורשט. ווי שפּעט איז? האַלב 9. ביז צומאָרגענס 10 אַ זייגער וועט ער נישט מאָרען טרינקען. נאָך 13 שעה! ס'איז משוגע צו ווערען.

אַ לאַנגער א-וי-וי-וי רייסט זיך אַרויס פון אַ זאַל, שניידט דורך די קאָרידאָרען און צוגיסט זיך איבער די טרעפּען, אַ כליפּענדיגער פרויען-קרעכץ ענטפערט פון אַנ'אַנדער זאַל. ביידע קרעכצען פלעכטען זיך צונויף און צוטראָגען זיך איבער דעם גאַנצען שפּיטאָל.

אַ לאַנגער, אויסגעצויגענער קלונג, רייסט זיך איבער און לאָזט זיך ווידער הערען, נערוועאישער, אונרוהיגער, אַ באַנגיגער רוף נאָך הילף. דאָס רופט מען צו אַ קראַנקען. איילינע טריט איבער'ן קאָרידאָר. עס געהט די שוועסטער, אַ פלעגערין. זי וועט אפשר באַלד אויך רופען דעם דאָקטאָר.

עפּעס איז אונרוהיג אין דער גינעקאָלאָגישער אָפּטיילונג. שוין עטליכע מאָל איז דאָרט געווען דער דאָקטאָר, די שוועסטער. „קאָמאַ" ביי אַ געווינערין! אַ קאָמפּלעטישער צושטאַנד; די קראַנקע איז אַריינגעפאַלען אין אַ שלאָף פענדער פערגליווערקייט: צוקער-אָדער אורין-פערגיפטונג. מעגליך, אַז מ'וועט באַלד מוזען אַלאַרמירען פראָף' ד"ר אייגער, ד"ר אייכנער. עס שטעהט פאָר אַ שווערע פערפאַהרונג, קינסטליכע אָפּנעהמונג פון קינד, אפשר גאָר אַ קייזער-שניט?

שוועסטער, מאָרפיום!

עפּעס האָט זיך איבערגעקעהרט, אָראָפּגעפאַלען, געגעבען אַ האַסטיגען זעץ. און דער קלאַפּ טראָגט זיך הילכיג איבער'ן הויכען קאָרידאָר. עס גיט מיר אַ בליק אַדורך אין געדאַנק. אַנ'ערינערונג.

דאָס איז געווען מיט יאָהרען צוריק, אין דעמזעלבען שפּיטאָל. כ'האָב דאָרט בזעליג פערבראַכט אַ נאַכט. אין איינעם פון די קליינע זאַלען איז געלעגען אַ קראַנקער ר. ר'האָט געליטען אויף אַ ראַק פון מאָגען, געווען האָפנונגסלאָז. מ'האָט איהם געמאַכט אַנ'אָפּעראַציע, כאָטש די דאָקטוירים האָבען געוואוסט, אַז דאָס איז אינגאַנצען צוועקלאָז. ס'איז געווען אַרום צוויי אַ זייגער בײַנאַכט. איך בין געזעסען אין צימער פון דער דינזשורנער שוועסטער. פלוצים דערהערט זיך אַ ווילד געשריי און באַלד

דערנאָך אַ וואָרפען, זעצען און קלאַפּען. כ'בין אַרויסגעלאָפען פון צימער. דאָס קלאַפּען איז געגאַנגען פון זאַל, וואו ר. איז געלעגען.

כ'בין אַריין צו איהם, דאָס טישעל נעבען קראַנקען איז געווען איבערגעקעהרט, די זאַכען, וואָס זענען פריהער געלעגען אויפ'ן טישעל, אַ זייגערל, אַ גלאָז, אַ פלאַש, אַנ'עלעקטריש לעמפּעל, דאָס שפּיי-קריגעל, – אַלץ איז געווען צוואָרפען אין אַלע זייטען. דער קראַנקער איז געלעגען ערשטאַרט, דעם קאָפּ אוועקגעדרעהט אָן אַ זייט. כ'בין געשטאַנען נעבען איהם אַ ווילע, און פלוצים – די בעוועגונג איז געווען אַזוי אונערוואַרטעט, אַז כ'האָב דערפיהלט, ווי די האָר אויפ'ן קאָפּ שטעלען זיך מיר קאַפּויער – פלוצים האָט דער קראַנקער, וועלכער איז געווען כמעט איינגעגאַנגען צושניטען נאָך דער אָפּעראַציע געגעבען זיך אַ זעץ אויף. אַזוי, אַז דאָס פּנים איז איהם אויסגעקומען האַרט פאַר מיין פּנים. ער האָט מיר געגעבען אַ קוק אָן מיט ווילדע אויגען פון אַ מענשען, וואָס ווערט משוגע פאַר וועהטאָג און אויסגעשעפּטשעט נאָר צוויי ווערטער: „שוועסטער, מאָרפיום". כ'בין נישט אַרויסגעלאָפען, ס'האָט מיך געגעבען אַ שליידער אַרויס פון צימער. כ'האָב אָפּגעזוכט די שוועסטער און איהר געבראַכט צו איהם. ווען זי איז צוגעגאַנגען צום בעטעל, האָט דער קראַנקער זיך שוין נישט געקאָנט ריהרען. ער האָט נאָר מיט איין האַנד אָפּגעזוכט די האַנד פון דער שוועסטער, צוגעפּרעסט איהר צו די ליפּען, געקושט און געבעטען, ווי אַ קינד: שוועסטראַ, מאָרפיום, שוועסטראַ מאָרפ...

די שוועסטער איז געווען אין פערלעגענהייט. די מאָרפיום איינשפּריצונגען אויף צו שטילען די וועהטאָגען האָבען שוין אויף איהם אויפגעהערט צו ווירקען. מ'האָט איהם דאָך געגעבען אַ נאָך שטאַרקע איינשפּריצונג.

הלוואי...

אַ קורצער טרוימיים-סיגנאַל. אַנ'אויטאָ האָט זיך אָפּגעשטעלט פאַר'ן שפּיטאָל. מ'הערט ווי מ'עפענט דאָס טויער פון אונטען. דער אויטאָ איז אַריינגעפּאַקה

רען אין הויף. איבער די קאָרידאָרען ווערט אַ בעוועגונג. עס לויפט שנעל פערביי דאָקטאָר ל ו ב י ט ש. אויף אַ טראַג-בעט ברענגט מען אַרויף אַ קראַנקען. אָט ליגט ער שוין אין בעט. די שוועסטער און אַ פלעגערין פאָרען זיך אַרום איהם. מ'האָט איהם אויסגעטאָן אויס'ן בעטעל, אַריינגעלאָזט אַ רויטען שלאַוך אין מויל, אין האַלז, אין די געדערים. עס הערען זיך קולות און קרעכצען, ווי איינער וואָלט זיך שטיקען.

דער דאָקטאָר האָט זיך טעלעפאָניש פערשטענדיגט מיט'ן גאַטשעלני. אַ דרינגענדע אָפּעראַציע – דאַרם-פערדרעהונג. עס וועט קומען ד"ר אייזנער. עס דויערט אַ פאָר מינוט און פאַר'ן טויער הערט מען ווידער אַנ'אויטאָ-סיגנאַל. ד"ר אייזנער איז שוין געקומען. פון דעם אָפּעראַציאָנס-זאַל, וואָס ווערט אויף אַ סעקונדע געעפענט, גיט אַ שלאָג אַ בלענדענד ליכט. אַ פלעגערין איז אַרויסגעגאַנגען צום ד"ר דאַווידאָוויטש: ת כף מאַכען אַנ'אַנאַליז אויף צוקער און אייווייס. דאָס דויערט געצעהלטע מינוטען.

די אָפּעראַציע איז געענדיגט. דעם קראַנקען האָט מען געבראַכט אין זאַל. אָוועקגעלעגט אויפ'ן בעטעל. די שוועסטער און די פלעגערין האָבען פאַר'ן בעטעל אָוועקגעשטעלט אַ פּאַסטומענט מיט אַ באַנקע, פון וועלכער ס'ציהט זיך אַ גומי-רעהרעל צום קראַנקענס האַנד: איינשפּריצונג פון פיזיאָלאָגישען זאַלץ נאָכ'ן בלוט-אָפּפלוס פון דער שווערער אָפּעראַציע.

דער קראַנקער אָטעמט שווער, קרעכצט, דרעהט מיט'ן קאָפּ, ווי אַ געשאָכטענע חיה. ס איז איהם שלעכט אוי, ווי ס'איז איהם שלעכט. אַ טראָפּען וואַסער ער וועט עס נישט אויסהאַלטען, זאָל מען איהם געבען אַ טראָפּען וואַסער ער בעט זיך, ער וויינט פאַר דער שוועסטער. זי טאָר נישט. נאָך דער אָפּעראַציע טאָר מען נישט. גאָרנישט. אפשר דאָס קישען פערריכטען? די האַנד איבערלעגען? מאַכען די פיס בעקוועמער?

די קרעכצען, די שווערע, אַמאָל שנעלערע, אַמאָל פּאַמעליכערע קרעכצען פון קראַנקען הערען נישט אויף איך געה צו צו איהם. אַ גרויסער קאָפּ מיט אַ ברייטער באָרד. דאָס פּנים ווי פערגליווערט, קיין טראָפּען בלוט דערין נישטאָ. די אויגען צעעפענט, אויסגעשטאַרט; אַ שרעק, אַ שרעקליכע אַנגסט ליגט אין די גרויסע אונבעוועגליכע אויגען.

קיינער אין דעם זאַל שלאָפט שוין נישט. קראַנקע דרעהען זיך אויף די בעטען, עמיצער הויבט זיך אויף און געהט אַרויס אין קאָרידאָר.

די שווערע קרעכצען, וואָס געהען טיילמאָל איבער אין אַ כליפּען, הערען נישט אויף. דער קראַנקער, וואָס ליגט צונויפגעקנוילט, ווי אַ בייגעל, רופט זיך אָפּ: „פּאַניע. באָגדזיע פּאַן מעטשעפּליווי, מי וושיסצי, צאַ לצושאַן, טאַ משטשעפּיאַן..."

– קידי יאַ ניע מאָגע – ענטפערט מיט אַ כליפּענדיגען קול דער אָפּערירטער.

עס ציהען זיך מינוטען, שעה'ן, לאַנגע, ווי בליי שווערע. דער אָפּערירטער האָט שוין, דאַכט זיך, קיין כּוח נישט צו קרעכצען. די שוועסטער קומט אַ לעמאָל צו איהם צו, זעהן, וואָס ער טוט. זי בויגט זיך איין איבער איהם און פלוצים – הויבט זי אָן צו איהם רעדען אויף יודיש, אויף אַ ריינעם, האַרציגען יודיש:

– נו, בערוהיגט אייך, זייט געדולדיג, אינגדערפריה וועט שוין אַלץ גוט זיין, איהר וועט זעהן, ס'וועט אַלץ גוט זיין...

דער קראַנקער ווערט אַ ווילע שטיל, הערט זיך איין צו די ווערטער פון דער שוועסטער און זאָגט איהר נאָך: וועט אַלץ גוט זיין... הלוואי... הלוואי...

– – – – – – – – – – – –

ס'איז נאָך טיפע נאַכט. (סוף)

טעאַטער „סקאַלא", ציגעל-גאַס 18.

ווייטערדיגע גאַסטראָלען פון די בער. אַרטיסטען, ליבלינגע פון לאָדזער עולם.

א. פאַליאַקאָוו, ל. ראַבינאָוויטש, א. אַניעלאַ, ב. באַריסאָווא.

שבת, 3.30 נאָכמ. צו ביליגע פרייזען פון 80 גר. ביז 2.50 זל.

אַ נאַכט פון ליבע
אין 3 אַקטען פון רייזעלמאַן

צום שלוס: פּאַט און פּאַטאַשאָן
ראָל „פּאַט"—פאַליאַקאָוו; פּאַטאַשאָן- ראַבינאָוויטש

שבת, 8.45 אין אָוונט

קאַווקאַזער ליבע

אין 3 אַקטען פון פריימאַן, מוזיק פון פרץ סאַנדלער. הויפּט-ראָלען: לאָזאַר מאַרקאָוויטש—פאַליאַקאָוו; אַנוטאַ—באַריסאָווא; איסאַק—ראַבינאָוויטש.

1. אַקט: קינאָ-בילד: דאָס אָפּפאָהרען פון איסאַק'ן פון מאָסקווא קיין קאַווקאַז;
2. אַקט: אויף די קאַווקאַזער בערג; 3. אַקט: דער יום-טוב אין קאַווקאַז.

ס'נעמען אָנטייל פרויען: אַניעלאַ, באַריסאָווא, בצומאַן, גאָלדשטיין, מאַכאַראָווסקאַ, סאָדערמאַן. מענער: פאַליאַקאָוו, ראַבינאָוויטש, האַמבורגער, באַלבירסקי, מאַכאַראָווסקי, איינענבערג, פּאָלאַנסקי, אַריעל. אַדמינ.: א. בעזמאַן.
אָרקעסטער אונטער לייטונג פון ל. וועלמאַן. ✓ גאַרדעראָבע פריי!
בינהנע לייטער: מאַכאַראָווסקי. בילעטען צו בעקומען אין קאַסע.
אַכטונג! ביז שבת, דעם 28. מײַ, ווערט נ י ש ט געשפּילט.

*) זעה „נייער פאָלקסבלאַט" פון נומער 105 ביז 111.

לאָדז, 20-טען מאַי 1927

נייער פאָלקסבלאַט

לאָדז, 20-טען מאַי 1927

פעלקער און פעלקערלעך:

איינדריקען פון א רייזע איבער רוסלאַנד

פון י. י. זינגער

איבערגעדרוקט פון „פאָרווערטס" מיט דער ערלויבניש פון מחבר.

אויף מיין וויזע, וואָס איך האָב בעקומען פון סאָוויעטישען קאָנסול אין וואַרשאַ און וואָס גיט מיר אַן ערלויבניש צו בעזוכען רוסלאַנד, איז דאָ אַזאַ מין בעמערקונג:

„אין איינקלאַנג מיט די געזעצען פון די סאָציאַליסטישע סאָוויעטישע רוסישע, אוזבעקיסטאַנער און טורקמעניסטאַנער רעפּובליקען, טאָר מען גאָר נישט אריינפאָהרען אָהן אַ ספּעציעלער ערלויבניש אויף די טעריטאָריעס פון די רעפּובליקען: טורקמעניסטאַנער, אוזבעקיסטאַנער, יאַקוטישער ווי אויך אויף די אינזלען ווייגאַטש, קאַלגועוו און נאָוואַיאַ זעמליאַ ביים צפון'דיגען אייז-אָקעאַן."

פערשטעהט איהר דאָך אַליין, אַז איך בין אין די דערמאָנטע ערטער נישט געפאָהרען. און אַפילו אין אַנדערע רעפּובליקען, וואָס מיר איז יאָ געווען ערלויבט צו פאָהרען, בין איך אויך נישט אומעטום געווען.

איינער אַ מיטרייזענדער אויפ'ן שיף „פראַנק מערינג". אַ קאַווקאַזער יונג מיט שרעקליכע אויגען און נאָך שרעקליכערע בעוועגונגען, האָט מיך אַפילו שטאַרק איינגעלאַדען צו זיך אויף קאַווקאַז.

— קום, — האָט ער געבעטען — איך האָב דיך ליב און איך וועל דיר געבען אַלץ — שאַשליק און טשובערעק, און בוזאַ און וועסט זיין מיין „קונאַק"..

שאַשליק און טשובערעק, דאַרפט איהר וויסען, זענען זעהר גוטע קאַווקאַזער מאכלים, „בוזאַ" איז אַ ווייסע משקה אַזעלכע און „קונאַק" הייסט אויף קאַווקאַזיש „אַ פריינד"

אַלץ זעהר גוטע פאָרשלאָגען, נאָר איך האָב געמוזט אָפּזאָגען, די צייט האָט מיר נישט ערלויבט.

נאָר דאָך איז מיר אויסגעקומען זיך צו בעגעגענען אין רוסלאַנד, איבערהויפּט אין דער קרימער רעפּובליק, מיט אַ היבש ביסעל פעלקער. און וועגען זיי וועל איך אַ ביסעל שרייבען.

קודם כל זעהט מען זיי אַ סך אין מאָסקווע. אויסער די אייגענע מזרח-פעלקער, וואָס די סאָוויעטישע רעפּובליק פערמאָגט, דרעהען זיך אין מאָסקווע אַרום מאַסען כינעזער. דאָס זענען שוין נישט די אַלטע בעקאַנטע כינעזער, וואָס פערקויפען פּאַפּירענע שלאַנגען און וואַרפען מיט שטעקעלעך אין דער לופט, דאָס זענען מאָדערנע כינעזער, אַלע אויסגעפּוצטע, די סאַמע עלעגאַנטסטע פון רוסלאַנד, און ברילען טראָגט יעדער איינער פון זיי, אונגעדינגט אַ פּאָר ברילען, אין נישט סתם ברילען, נאָר אַמעריקאַנער. אין די בעסטע רעסטאָראַנען, אין די בעסטע וואַגאָנעס, אין די „סלידינגס", רעסטאָראַן-וואַגאָנען, אין די שענסטע האָטעלען טרעפט איהר זיי, אויסגעפּוצטע, אויסגעצוואָגענע, מיט שנעע-ווייסע וועש מיט עלעגאַנטע קליידער, מיט גילדערנע זייגערס און מיט מאַניקירטע נעגעל

דאָס זענען סטודענטען. אויסער דעם מערב-אוניווערזיטעט, וואָס מאָסקווע פערמאָגט און אין שפּיץ זיינעם שטעהט די אַלטע בונדיסטקע „אסתר" און איצט סיינע קאָמוניסטקע „עסטער" — האָט נאָך מאָסקווע אַן אוניווערזיטעט פאַר כינעזער. פון גאַנץ כינע שטראָמען אַהער סטודענטען, און איך האָב אַן איינדרוק, אַז ענגלאַנד וועט פון די דאָזיגע כינעזישע בחורים, וואָס וועלען זיך נאָך די שטודיומס פונאַנדערשיקען איבער זייער פאָטערלאַנד, קיין גרויס נחת נישט האָבען.

מאָסקווע האָט אויך אַ פערלאַג, וואָס רופט זיך „פעלקער-פערלאַג". מיינער אַ בעקאַנטער, אַ מיטאַרבייטער פון פערלאַג, האָט מיך אַריינגעפיהרט דאָרטען און ממש עס איז נישטאָ וואו זיך אַהינצוטהון פון די אויגען אַהינצוקוקן.

דאָס גאַנצע גרויסע רוסלאַנד מיט אַלע איה"ע פעלקער, פעלקערלעך און שבטים זענען דאָ אויסגעשטעלט אין דעם דאָזיגען פערלאַג. יעדער פאָלק האָט זיך זיין אָפּטיילונג, קליינע פעלקער האָבען בשותפות איין צימער. מען געהט און מען לייענט די אויפשריפטען אויף די טירען, וואָס ציהען זיך אָהן אַ שיעור, אַ וועלט מיט סעקציעס: גרוזינישע, טאָטאַרישע, אַרמענישע, לעטלענדישע, דייטשע, אוזבעקישע, טשוּוואַשישע, וואָטישע, קורגיזישע, קורדישע, קאַזאַקישע, יאַקוטישע און ווער קען זיי דערמאָנען אַלע בענעמען!

איך באַקען זיך מיט איינעם אַן אַרמענישען געלערנטען, וואָס אַרבייט פאַר עטליכע סעקציעס. ער קען אַ סך שפּראַכען. אַ מאָדנע ענלעכקייט איז צווישען יודען און אַרמענער. אפילו אין די אויגען זייערע איז דאָ מעהר יודישעס ווי מזרח'דיגעס. אויף ביידע, אויף די יודען ווי אויף די אַרמענער, פלעגט מען אין צאַרישען רוסלאַנד מאַכען פּאָגראָמען; ביידע האָט מען אין רוסלאַנד פיינט געהאַט; ביידע זענען אין דעם צאַרישען רוסלאַנד געווען די בעסטע סוחרים און די ערגסטע סאָלדאַטען, (די אַרמענער האָבען נאָך גלער זיך אַרויסגעדרעהט פון מיליטער-דינסט איידער די יודען) — און אפילו מיט דער שפּראַכען-פראַגע זענען זיי ענליך אויך די אַרמענער האָבען אַן אַלט-אַרמעניש, אַ מין לשון-קודש, און וועלכען עס האַלטען זיך מענשען פון עלטערען דור, קאָנסערוואַטיווען און ניי-אַרמעניש — אַ מין יודיש, וואָס ווערט גערעדט און פערטיידיגט פון דעם יונגען דור.

אין איינעם אַן אַרמענישען זשורנאַל, איבערזעצט אויף רוסיש, איז מיר אויסגעקומען לייענען אַן אַרטיקעל, וואָס האָט זיך אָנגעהויבען: „וואָס זאָלען מיר טון, אַז מיר זענען געשלאָגען מיט דער מכה, וואָס קיין שום פאָלק ווייסט נישט דערפון — צוויי שפּראַכיגקייט..."—

איך בין געווען איבער צייגט, אַז איך לייען אַ יודיש אַרטיקעל. אָט דער דאָזיגער אַרמענישער געלערנטער, צוזאַמען מיט זיין פריינד, אַ יודישען געלערנטען, האָבען מיר דערצעהלט איינ אינטערעסאַנטע זאַכען פון דער אַרבייט ביי אַ טייל פעלקער און שבטים.

אָט איז איין פאַקט:

„איז געקומען אין פעלקער-פערלאַג— דערצעהלט מען מיר — אַ פאָרשטעהער פון די „זאַריאַנער". היינט רופט מען זיי שוין נישט „זאַריאַנער", נאָר „קאָמיס".

דאָס איז אַ קליין פאָלק, וואָס וואוינט נישט וויים פון קירגיזיען, דאַכט זיך. איז געקומען זייערער אַ פאָרשטעהער, אַן אינטעליגענט, און געבעטען ביכער פאַר זיין פאָלק. פערשטעהט זיך, אַז לייענען און שרייבען קען דער עולם ווינציג, אָבער מען דאַרף זיי לערנען, ערציהען. מען האָט דעם קאָמי-פאָרשטעהער געגעבען פעק מיט ביכער. ביים אַרויסגעבען די ביכער, פרעגט דער פאָרשטעהער פון דעם פעלקער-פערלאַג ביים „זאַריאַנער":

— נו, חבר, און וואָס הערט זיך צפעס מיט אַנטי-רעליגיעזער ליטעראַטור? איהר פיהרט נאָר נישט קיין קאַמף ביי אייך געגען דער רעליגיע?

דער „קאָמי-זאַריאַנער" האָט זיך פערשעמט און רויט געוואָרען.

— צום בעדויערן, — האָט ער געענטפערט — איז עס ביי אונז נישט גוטיג, וואָרום, נישט קוקענדיג דערויף, וואָס מיר זענען כלומרשט קריסטען, פּראַוואָסלאַוונע, איז נאָך דאָס פאָלק ביי אונז אמת'ע געצענדינער, די פּראַוואָסלאַווישע גלחים אַליין ברענגען נאָך קרבנות הלואי זאָלען מיר שוין קומען צום קריסטענטום! — האָט דער פאָרשטעהער פערענדיגט — וואָלט עס געווען אַ גרויסע רעוואָלוציע. דערנאָך ערשט וועט מען קענען רעדען וועגען אַנטי-רעליגיעזער פּאָליטיק..

אַ צווייטער פאַקט.

פאַראַן אַ פאָלק מיט'ן נאָמען „קאַזאַק". מען דאַרף נישט קיין טעות האָבען און מיינען, אַז דאָ רעדט זיך פון די גוט-בעקאַנטע קאָזאַקען, חלילה דאָס פאָלק ל „קאַזאַק" איז זיך אַ גאַנץ בעזונדער קליין פעלקעל. זייער שפּראַך רופט זיך אויך „קאַזאַק שפּראַך". ביז נישט לאַנג האָבען זיי נישט געהאַט קיין אייגענעם אלף בית, וואָרים קיינער פון זיי האָט נישט געקענט שרייבען. ערשט איצט האָבען געלערנטע צוגויט געשטעלט פאַר זיי אַן אַלף בית, מען האָט געגאָסען ספּעציעלע שריפט און מען האָט אָנגעהויבען אַרויסלאָזן ליטעראַטור פאַר זיי.

קומט אַ מאָל צו פאָהרען קיין מאָסקווע, אין פעלקער-פערלאַג, איינער אַ מענש, אַ שכן פון קאַזאַק, און נעהמט אַ ויס אַ גאַנץ פּעקעל ליטעראַטור, מעשה'ניך, כדי צו פערקויפען זיי צווישען די „קאַזאַקנער". ער קומט אין אַ דאָרף מיט'ן פּעקעל.

— וואָס האָסטו? — פרעגט מען איהם.

— ביכער.

— וואָס איז דאָס אַזוינס, ביכער?

דער פאַקענטרעגער ווייזט. דער עולם פערשטעהט נישט מיט וואָס מען עסט דאָס. דער פאַקענטרעגער לעגט זיך אין דער לענג און אין דער ברייט, ענדליך זאָגען זיי:

— לייענען איבער, וואָס דאָרטען שטעהט געשריבען, וועלען מיר זעהן.

דער פאַקענטרעגער האָט איבערגעלייענט. דער עולם האָט זיך אויסגעלעגט אויף דער ערד און געשמאַק אויסגעהערט, זיי האָבען זיך אָנגעבולקט פון נחת. דער פאַקענטרעגער איז געווען צופרידען פון זיין ערפאָלג און גענומען איינטיילען ביכער, נאָר קיינער האָט קיין פרוטה נישט געוואָלט געבען.

— אַז מיר האָבען שוין געהערט, וואָס דאַרפען מיר קויפען? האָבען די קאַזאַק-לייט גע'טענה'ט.

ביי אַ סך פון די מזרח-פעלקער, ביי די מאַכמעדאַנער, פיהרען זיך קאַמפען און מלחמות פונקט ווי ביי אונז יודען, צווישען אַלטער דור און דעם נייעם, מכח רעליגיע און חדרים. די מאַכמעדאַנער האָבען זיך זייערע חדרים און מלמדים, וואָס האָרעווען שווער און בעטער ביים קאָראַן (זייער תורה) ביז זיי קלאַפּען איהם אריין אין די מוחות פון די קליינע מאַכמעדאַנערלעך — די מאַכמעדאַנישע מלמדים זענען נאָך גרעסערע רוצחים ווי אונזערע יודישע, אין זיי שלאָגען די תלמידים מיט שטעקענס און ריטער, איינעם אַזאַ חדר איז מיר אויסגעקומען צו זעהן אין קרים. אַ מאַטער מיט אַ קיילעכדיגען געשוירענעם קאָפּ איז געזעסען מיט אַ גאַנצער כאַפּטע קליינע מאַטערלעך מיט שוואַרצע אויגעלעך און געהאַרגעט ביי אַ טאַטערישען ספר. סיי דער מלמד, סיי די קינדער, סיי די געוואַלדען, געפּילדערט, סיי דער טאַטערישער ספר, וואָס דערמאָנט אין אַלטען רשי-כתב, האָבען געמאַכט אַן איינדרוק פון אַן אַלטמאָדישען יודישען חדר.

די הייגט-וועלטלישע טאַטערען זענען פאַר טאַטערישע שולען, פונקט דאָס זעלבע ווי ביי אונז.

נישט מעהר ווי א זייפען-בלאָז

דער גרויסער נאַטור-וואונדער, וואָס ליגט בעהאַלטען אין א „באַבעל"

פון ל. באַראַדולין

וואָס קען זיין איינפאַכער איז פּשוט'ער ווי געוועהנליכער זייפענבלאָז? קליינע קינדער צומישען אַ ביסעל זייף אין אַ האַלבער גלאָז וואַסער: טונקען איין דעם ברייטען עק פון אַ הילצערנער אָדער לייטענער ליולקע בלאָזען פאַרזיכטיג אין דעם שמאָלען עק פון ליולקע, און אַ לייכטער, גראַציעזער זייפענבלאָז, וואָס שימערירט אַמאָל מיט פערשידענע קאָלירען, קומט אַ ויס פון דעם ברייטען עק פון דער ליולקע.

דער שיקזאַל פון אַזאַ זייפען-בלאָז קען זיין אַ פערשידענער. אַמאָל פּלאַצט ער איידער ער טיילט זיך אָפּ פון דער ליולקע: אַמאָל טיילט ער זיך אָפּ און טראָגט זיך אין דער לופטען אַ פּאָר סעקונדען ביז ער פּלאַצט: און אַמאָל פאַלט ער אַראָפּ אויפ'ן טיש אָדער אויף דער ערד און ערשט דאַן פּלאַצט ער. אין יעדען פאַל „לעבט" דער זייפען בלאָז נישט מעהר ווי אַ פּאָר סעקונדען. און אַלץ, וואָס עס בלייבט פון איהם, איז אַ נאַסער פלעק, און אויך נאָר דאַן, ווען ער פאַלט אויפ'ן טיש אָדער אויף דער ערד. אַנדערש צושפּריטצען זיך זיינע טיילעלעך אין דער לופטען און עס בלייבט נאָך איהם אפילו קיין פלעק נישט.

וואָס זשע קען זיין און פּשוט'ער ווי אַזאַ זייפענבלאָז, וואָס איז נישט מעהר ווי אַ שפּיל פאַר קליינע קינדער? און דאָך זיצען אין די לאַבאָראַטאָריעס ערוואַקסענע און געלערנטע מענשען, מאַכען איין זייפענבלאָז נאָכ'ן צווייטען און שטודירען זיי מיט דער הילף פון זעהר קאָסטבאַרע אינסטרומענטען און אַפּאַראַטען.

זיי טוען עס דערפאַר, ווייל אין די זייפען בלאָזען קומען פאָר ניט גע-וועהנליכע פון אייגענאַרטיגע ערשיינונגען און זיי זענען אַ קוואַל פון זעהר אינטערעסאַנטע וויסענשאַפטליכע אינפאָרמאַציעס.

ערשטענס — וואָס ער איז נישט עלאַסטיש; עס צוציהט זיך נישט. וואָס זשע מאַכט דאָ אַ טראָפּען וואַסער צו ציהען זיך אַזוי גרויסער פענכער? די זייף אָדער אויל, וואָס ווערט אין וואַסער אַריינגעמישט, מאַכט עס אַזוי עלאַסטיש. איז דאָך ווידער די פראַגע: פאַרוואָס ווערט דאָס וואַסער אַזוי עלאַסטיש פון זייף, אָדער אייל? עלאַס טיציטעט, ווי אין דעם פאַל פון גומי, איז אַ זעהר אינטערעסאַנטע ערשיינונג און פערנעמט אַ גאַנצע אָפּטיילונג אין פיזיק. די זייפען-בלאָזען גיבען אַ געלעגענהייט אָט די ערשיינונג צו שטודירען, און דערפאַר אַליין איז כדאי צו מאַכען אַזוי פיעל עקספּערימענטען מיט די זייפען-בלאָזען.

דערנאָך הויבט זיך אויף די פראַגע: ווי דין קען זיין אַ זאַך? צו וועלכער שטופע פון דינקייט קען אַ זאַך דערפיהרט ווערען? גאָלד קען מען אויס פרעסען אַזוי דין, אַז עס זאָל ווערען דורכזיכטיג. נעמט אַ געוועהנליכען בלעטעל פון גאָלד, מיט וועלכע מען מאַכט די גילדערנע בוכשטאַבען אויף די שוי-בען פון געשעפטען, לייגט עס אַרויף אויף אַ שטיק גלאָז, וועט איהר דורך דעם בלאָז און דורך דעם גאָלד-בלעטעל זעהן די הייזער איבער דער גאַס אַלץ קרינגט אַ גרינעם קאָליר, אָבער זעהן קען מען דורך נעגוג דיזען גאָלד, איז אַ גאָלד-בלעטעל די דינסטע זאַך. דער דינסטער קערפּער, וואָס קען אויף אַ קינסטליכען אופן אויסגעפּרעסט אָדער צוצויגען ווערען?

ניין: אַ גאָלד-בלעטעל איז נישט די דינסטע זאַך. אַ זייפען בלאָז איז אַ סך דינער. מען קען די ווענטלעך פון אַ זייפען-בלאָז אויסמעסטען מיט אַ גענויער פינקטליכקייט. נישט דירעקט, נאָר אומדירעקט. דער מיטעל צו מעסטען די ווענטלאַך פון אַ זייפען-בלאָז איז בעבויט אויף דעם פּרינציפּ פון ספּעקטראַ-סקאָפּיע. ווען איהר קוקט דורך אַ שטיקעל גלאָז, וואָס איז געשליפען דריי-קאַנטיג; אָדער ווען איהר קוקט אויף דעם קאַנט פון אַ דיקען געשליפענעם שפּיגעל, זעהט איהר פערשידענע קאָלירען. דאָס איז אַן ערשיינונג, וואָס רופט זיך ספּעקטראָ-סקאָפּיע. די שטראַהלען פון ליכט, וואָס געהען דורך, אָדער שפּיגלען זיך אָפּ פון קאַנטיגען גלאָז, קומען אַרויס פון פערשידענע קאָלירען דערפאַר, ווייל עס האָט צו טון מיט דינערע און דינערע טיילען פון דער דורכזיכטיגער מאַסע פון גלאָז ווען אַ זייפענבלאָז איז דין גענוג, קומט אויף איהם אויך פאָר אַ שפּיל פון פערשידענע קאָלירען. און דאָס אַליין ציינט, אַז ער איז ערשטער-וויין דיקער, און ערשטערוויין דינער. נאָך מעהר: עס איז אפילו אַ מעגליכקייט אָפּצושאַצען ווי דיק עס איז אין יעדען אָרט בעזונדער.

ווען מען מאַכט אַ סך זייפען-בלאָזען און מען קוקט זיך גוט איין אין זיי קען מען אַמאָל בעמערקען, אַז אין איין אָרט פון דעם פענכער איז פאַראַן אַ פּונקטענדיג שוואַרצער פלעק עס טרעפט זעלטען. דאָך קען מען עס אַמאָל בעמערקען. פאַרוואָס זשע איז דאָ אַזוי שוואַרץ בשעת אַלע איבעריגע טיילען פון זעלבען פענכער שימערירען מיט קאָלירען? דאָס איז דערפאַר, ווייל דאָ, אין אָט דעם אָרט פון פענכער, איז דאָס וואַסער געוואָרען אַזוי דין אַז אַלע ליכט-שטראַהלען, וואָס פאַלען אַהער, געהען דורך דער מאַסע פון זייפיגען וואַסער און שפּיגלען זיך נישט אָפּ צוריק. זאַכען זעהען מיר דערפאַר, ווייל די שטראַהלען פון ליכט, וואָס קומען פון דער זון אָדער פון אַ לאָמפּ פאַלען אויף די דאָזיגע זאַכען, שפּיגלען זיך אָפּ און פאַלען אַריין אין אונזערע אויגען. אָבער דאָרטען, וואו ליכט-שטראַהלען, שפּיגלען זיך נישט אָפּ, זעהט מען גאָרנישט, עס איז שוואַרץ. שוואַרצער קאָליר איז אַ זאַך וואָס פערשלינגט דאָס רוב ליכט שטראַהלען; די צאָהל שטראַהלען, וואָס עס וואַרפט אָפּ צוריק, וואָס שפּיגעלט אָפּ פון זיך, איז זעהר קליין, און דעריבער זעהט עס אויס שוואַרץ. אין דעם „שוואַרצען פלעק" פון זייפען בלאָז איז דאָס ווענטעל אַזוי דין, אַז אַלע שטראַהלען געהען דאָ דורך: פּמעט

(ענדע וזה 9-טע זייט)

א גרויסער רבי — און א גרויסער שטיפער און ווערטעל־זאגער

דער רבי ר' נפתלי פון ראפשיץ האט געשיט מיט גלייכווערטלעך און הלצות און געטריבען שפאס אפילו מיט גרויסע צדיקים — ווי אזוי ער האט בעקעמפט נאפאלעאנען...

דער רבי ר' נפתלי פון ראפשיץ, דער „חכם הדור", האט זעהר ליב געהאט צו זאגען חכמות און צו מאכען חכמת'דיגע ספעקטאקלען. ער איז תמיד געווען אין גוטען הומאר און האט ליב געהאט צו זאגען גלייכווערטלעך, טרייבען קאטאוועסליך און אפילו א שטיפען. אהן א שפאסיג ווערטעל איז עס ביי איהם ג:שט געגאנגען. אויף דעם געביט איז ער געווען א אויסנאהם פון אנדערע רביים. אלעס וואס ער האט געטוהן, איז געשעהן אויף א שפאסיגען אופן, האט געמאכט א סענזאציאנעלען עפעקט און האט זיך איינגעקריצט אין זכרון. פיל פון זיינע מעשים זעגען געווען ווי אויף הומארעסקעס אדער קאמעדיעס צוגעשניטענע. ווען מ'זאל בעשרייבען אלע זיינע הומאריסטישע מעשות און מעשים, וואלט געקלעקט אויף א היבש בוך. מיר וועלען זיך דא בעגניגען, נאר מיט עטליכע.

אין דער יוגענד איז דער ראפשיצער געווען אמאל יום־כפור ביי א רבי'ן און בעת ער איז געשטאנען די שמונה־עשרה איינגעבויגען, איז היגמער איהם געשטאנען א יוד און האט אויף איהם ארויפגעלעגט זיין מחזור און זיך געקלאפט „על חטא". נאך דער שמונה־עשרה האט דער ראפשיצער געזאגט צום יודען אין שפאס: איהר האט געזינדיגט — לעגט איהר ארויף אויף מיר!..

איינמאל זענען ביים ראפשיצער געווען פיל אורחים און מ'האט זיי געגעבען צו עסען. עס איז אבער דאן גראד געווען ווענ:ג קוילישס, האט דער ראפשיצער בדרך הלצה געהייסען נוהג זיין ביים עסען „דין און רחמים" (ד. ה. שניידען דינע מוביות, און עסען מיט רחמים)...

אין א שבת הגדול האט אמאל דער ראפשיצער געהאלטען א גרויסע דרשה וועגען מעות־חיט:ן, וואס די גבירים זאלען געבען פאר די ארימע לייט אויף פסח! ער האט זיך ביי דער דרשה זעהר אנגעארבייט און איז אהיים־געגאנגען שטארק מיד. ווען די רבי'צין האט איהם געפרעגט, צי ער האט כאטש עפעס בע'פועל'ט מיט זיין דרשה, האט ער געענטפערט אויף זיין וויציגען שטייגער, אז האלב האט ער שוין בע'פועלט: אז די ארימע לייט זע:ען גרייט צו נעמען; אבער מיט דער אנדערער העלפט, אז די גבירים זאלען געבען, ווייסט ער נאך ניט ווי עס האלט...

איינמאל האט זיך דער ראפשיצער געקלאגט פאר'ן לובלינער רבי'ן, אז ער האט גרויס עגמת נפש, ווייל מ'האט איהם צוגעגנב'עט דעם כלאפט. עס איז מיר ניט אזוי א שאד דער כלאפט — האט ער צוגעגעבען — ווייל ער איז שוין סיי־ווי־סיי געווען צוריסען, נאר ס'איז מיר זעהר א רחמנות אויפ'ן גנב, ווייל ער וועט דארט געפינען א פולע קעשענע מיט „קוויטלעך", וועט ער זיכער מיינען, אז דאס געלט פון די פדיונות ליגט אויך דארט, און ער וועט נעבעך האבען א גרויסען טעות, מחמת ס'געלט איז מיין טבע צו לעגען נאר אין הויזען־קעשענע...

אויף א געוויסען רבי'ן איז ר' נפתלי ראפשיצער תמיד „ברוגז" געווען, פאר־וואס יענער איז געווארען צו פריה א רבי, וואס הייסט צו „פריה", און פאר־וואס קומט עפעס אייך צו זיינ? האט ער דאס אמאל ערקלערט: ער איז גע־וואויר געווארען מן השמים, אז ס'איז דארט בעשלאסען געווארען, אז דער בעטרעפענדער רבי זאל זיין א רבי 25 יאהר — האט ער דאך געהאט צייט אויף דער עלטער צו נעמען זיך צו רבי'סטווע, וואלט ער דאך געלעבט נאך 25 יאהר! ווי נעמט דאס א רבי פון יודען אוןווארפט אוועק בידים 25 יאהר פון זיין לעבען?...

דאס זענען אלץ געווען ג ע ז א ג ט ע ווערטלעך צו קאטאוועסלעך. אבער אויך די מעשים זיינע זענען געווען אין זעלבען סטיל: וויציג שטיפעריש.

ער איז אמאל געקומען קיין דעם בזק, צוזאמענגערופען אלע יודען פון שטעדטעל, אפילו די קליינע קינדער, געמאכט פאר זייערטוועגען א סעודה, און דאן אזוי געזאגט צום פערזאמעל־טען שטעדטעל'שען עולם: „ווען משה רבינו איז ארויפגעגאנגען אין הימעל אריין מקבל זיין די תורה, האבען די מלאכים נישט געקענט קעגען איהם מעיז פנים זיין, ווייל זיי האבען אמאל געהאט געגעסען ביי זיין זיידע'ן אברהם אבינה, און ווייל איהר, דעמביצער יו־דען עסט איצט פון מיין סעודה וועט איהר נישט קענען מעיז פנים זיין קעגען מיינע אייניקלעך, ווען זיי וועלען בעקליידען דעם כסא רבנות ביי אייך אין שטאדט." מיט אזא קונצ:ג שפיצעל האט ער געמאכט זיינס א איי־ניקעל פאר רב אין דעמביץ, און זיינע אור־אייניקלעך זיצען דארט אויף דער כסא הרבנות ביז'ן היינטיגען טאג!

אפילו מיט בעוואוסטע גרויסע רביים בפרט מיט'ן לובלינער רבי'ן האט ער געטריבען שפאס און הלצות און גע־פראוועט קונד'סישע שטיק

ביים ר' אלימלך פון ליזשענסק האט ער זיך אמאל אריינגע'גנב'עט אין רבינ'ס חדר מ וחד און זיך בעהאלטען אונטער'ן בעט, כדי צו זעהן, ווי דער רבי דאווענט מעריב ביחידות. עס ווערט דערצעהלט אז אזוי ווי דער רבי ר' אלימלך האט זיך ארומגעגאר־טעלט צוויי מאל מיט דעם גארטעל, איז אין שטוב געווארען אזוי ליכטיג, אז דער יונגער ר' נפתלי האט נישט געקענט אויסהאלטען און ער האט גע־חלש'ט און דער רבי ר' אלימלך האט איהם געמוזט מונטערען און ארויס־פיהרען פון שטוב, זאגענדיג איהם דערביי, אז ווען ער וואלט דארט גע־בליבען ביז ער וועט זיך ארומגעגארט־לען ס'דריטע מאל, וואלט איהם די נשמה אויסגעגאנגען פון גרויס ליכטיג־קייט...

ביים ליזשענסקער האט ער אלזא געהאט א שט:קעל דורכפאל, אבער ביים לובלינער האט ער געשיט מיט ווערטלעך און וויצען און געטריבען ליצנות אויף וואס די וועלט שטעהט. דעם לובלינער רבי'ן האבען, קענטיג נישט געשמעקט זיין תלמיד'ס ווערט־ליך, וואָרום ער האט מיט איהם איינ־מאל געשלאסען אן אפמאך, אז א גאנץ יאהר זאל ער מעהר נישט זאגען קיין ווערטליך, און דערפאר וועט דער לוב־לינער נישט לאנג שטעהן שמונה עשרה (אזא תנאי האט דער ראפשיצער אויסגענומען!) דערצעהלט מען זיך ווע־גען דעם אזא מעשה:

פונקט א טאג נאכ'ן יאהר, בשעת' דאווענען אין בית המדרש, האט דער לובלינער שטארק טאריך געווען ביי דער שמונה עשרה, און ווען ער האט זיך אויסגעריכט, האט ער געזעהן, ווי דער גאנצער עולם קאטשעט זיך פאר געלעכטער. ער האט באלד פערשטאנען, אז דער ראפשיצער האט מסתמא גע־זאגט אויף איהם א ווערטעל, און ער האט איהם געפרעגט למאי ער האלט נישט פונ'ם אפמאך. האט דער ראפ־שיצער געענטפערט: איך האב זיך אויסגענומען א בעדינג, אז אויב איהר וועט שטעהן לאנג שמונה עשרה, וועל איך זאגען גלייכווערטלעך, ווייל איך האב דאך דערווייל נישט וואס צו טון... איבריגענס — האט דער ראפשיצער צוגעגעבען — איך האב אויף מיר גע־נומען נישט צו זאגען קיין גלייכווערט־לעך נאר אויף א יאהר, און דער רבי איז דאך געשטאנען שמונה עשרה „א יאהר מיט א מיטוואך"!

ס'ווערט דערצעהלט אז דער ראפ־שיצער האט דאן, בעת דעם דאווענען „אינצ:דענט", געזאגט אויפ'ן לובלינער א שארפען וויץ, אז ער האט זיך בעת דער שמונה עשרה דערמאנט אין זיין ערשטער חתונה נאכט... ביים עולם האט דאס אויסגעזעהן ווי א מין חוזק מאכען, און מ'האט געלאכט. דער לוב־לינער אליין האט דערצעהלט, אז ער האט דאן טאקי דערמאנט אן זיין חתונה ווייל ס'איז צו איהם בעת דער שמונה עשרה געקומען די נשמה פון א כלי־זמר, וועלכער האט אויף זיין חתונה געשפילט ביים מצוה־טענצעל, און אין דעם זכות האט ער פון איהם פערלאנגט א „תיקון", און דערפאר טא־קע האט ער דאסמאל אזוי מאריך גע־ווען די שמונה עשרה...

די שטיפערייען און די קונדס'ישע שפיצלעך פונ'ם רבי'ן ר' נפתלי זענען נישט געווען גלאט־אזוי אין דער וועלט אריין, לשם שפאס און צוליב פערגע־ניגען. ער האט אין דער מינדסטער קלייניגקייט געהאט סורות'דיגע כוונות. ער האט אליין אמאל דערצעהלט, אז זינט ער איז געקומען צו זיין שכל, האט ער נישט גערעדט קיין שום ווארט אהן גרויסע כוונות.

אפט האט ער ביי די גרויסע רביים, ביי וועלכע ער האט געוואלט דורכפיה־רען זיינע וויליגען אין פערשידענע כלל־ענינים, געקונדס'פיהעט ווי א געצער טעלט קינד, וויסענדיג, אז מען וועט איהם אלעס נאכגעבען. אזוי ווערט נאכדערצעהלט א זעהר אינטערעסאנטע מעשה פון דער נאפאלעאנישע מלחמה.

דער רבי ר' נפתלי איז געווען א שטארקער געגנער פון נאפאלעאן'ען, פונקט ווי דער לובלינער רבי, ווי דער קאזשעניצער מגיד און פיעל אנדערע גדולי הדור. דאגעגען איז דער רבי ר' מענדעל פון ריזמאנאוו (דעם ראפשי־צער'ס א רבי) געווען א גרויסער אנ־הענגער פון נאפאלעאן'ען און א שונא פון רוסלאנד. ביידע צדדים האבען זיך געהאט זייערע בעזונדערע סבות: איין פארטיי האט בעטראכט נאפאלעאן'ען פאר א מלך גואל ומושיע, וועלכער וועט ברענגען פרייהייט פאר די אונ־טערדריקטע יודען; די אנדערע פאר־טיי פון רבנים האט אבער איינגעזעהן אז נאפאלעאנ'ס פראנצויזיש־רעוואלוצ־יאנערע און אפיקורסישע פרייהייט וועט זיין א סכנה פאר'ן דת, און צוליב די ראזיגע ריין רעליגיאזע סבות האבען זיי געבעטען, אז רוסלאנד זאל מנצח זיין און יודען וועלען ווייטער בלייבען יודען. דער פאנאטיזם פון ביידע צדדים איז געווען אזוי גרויס, אז די אלע צדיקים האבען לסדר שטארק תפילה געטון יעדער פאר זיין צד.

עס איז גראד געווען אן א ערב פסח בעת אין רוסלאנד איז געגאנגען א גרויסע שלאכט. דער ראפשיצער איז געקומען צום רבי'ן ר' מענדעלע קיין ריזמאנאוו, און ער האט איהם געטראפען ביים מצות באקען. און ביי יע־דער מצה, וואס דער רבי ר' מענדעלע האט דערלאנגט אין אויווען אריין, האט ער געזאגט מיט גרויס כוונה: „נאך פיגפהונדערט רוסען זאלען פא־לען אין דער מלחמה!"... אז דער ראפ־שיצער האט דערהערט אזא תפילה פון זיין רבי'ן, דעם ריזמאנאווער, ביים באקען די ערב־פסח'דיגע שמירה מצות, האט ער זיך אנגערופען:

— רבי! גאפאלעאן איז דאך א טמא און דער דין איז, אז א טמא ווערט דאך נדחה אויף פסח שני!..

און זאגענדיג דאס, האט ער תיכף עוקר געווען, וויסענדיג, אז ער האט מיט די ווערטער געברענגט זיין רבי'ן, דעם גרויסען נאפאלעאנישען פאטריאט, אין כעס. דער ריזמאנאווער האט אפילו געשיקט מענשען, מ'זאל איהם כאפען, אבער דער ראפשיצער איז שוין גע־האט אוועקגעפאהרען.

דער ראפשיצער האט אבער גוט געוואוסט, אז דער ריזמאנאווער וועט איהם נ שם שענקען אזא גראבע בע־ליידיגונג אויף נאפאלעאנ'ען, איז ער באלד פסח געפאהרען קיין קאזשעניץ צום מגיד, וועלכער איז אויך געווען א אנטי־נאפאלעאניסט, כדי ער זאל איהם בעשיצען, אז דער ריזמאנאווער זאל איהם נ:שט קענען מזיק זיין. דער קאזשעניצער מגיד, וועלכער איז געווען א קראנקער און איז כסדר גע־לעגען אין בעט, איז גראד געווען אין דער מקוה. — האט זיך דער ראפשי־צער אריינגעלעגט אין מגיד'ס בעט אריין, און איהם דאן דאס בעט נישט געוואלט צוריקגעבען, ביז דער מגיד האט איהם צוגעזאגט, אז ער וועט איהם נעהמען אין שוץ..

דער סוף איז געווען, ווי בעוואוסט, אז דעם ראפשיצער'ס צד, רוסלאנד, האט געוואונען די מלחמה, און דער „טמא'ער" נאפאלעאן האט געהאט א גרויסע מפלה.

אזוי האט דער ראפשיצער גע'פועלט אלעס, וואס ער האט געוואלט דורך א ספעקטאקעל, מיט א שפיצעל, מיט א שטיפעריי צי מיט א ווערטעל. פון די פיל צעהנדליגער צי אפשר גאר הונ־דערטער מעשות וועגען איהם און פון איהם, איז נישטא כמעט קיין איינע, וואס זאל נישט האבען קיין שפאסיגען כאראקטער.

פרץ בישן.

טובערקולאז / די קראנקהייט און איהרע סיבות

פון ד"ר **יעקב מאנדעלבוים**

דריי שרעקליכע קרענק זענען דא אין דער מעדיצין: סיפיליס, ראק און טובערקולאז.

די ערשטע פון זיי — סיפיליס איז א ווענערישע קראנקהייט, וועלכע איז ביי א גוטער און ערנסטער קוראציע איינגאנצען היילבאר.

די צווייטע — ראק איז דער גרעס־טער שונא פון דער מענשהייט. מען זעהט איהם, נאר מען ווייסט נישט פון וואנען ער איז געקומען און מיט וואס מאר א מיטלען זאל מען פון איהם פטור ווערען.

די דריטע — טובערקולאז, מיט דעם שונא פיהרט מען מלחמה אין אפענעם פעלד. וועגען אט דעם דריטען שונא וויל איך אין היינטיגען ארטיקעל שרייבען.

טובערקולאז, אדער שווינדזוכט, אדער ווי דאס פאלק רופט עס אן, סוכאטעס, איז א קראנקהייט, וועלכע קען אנכאפען יעדער ארגאן פון אונזער קערפער און וועלכע ווערט ארויסגערופען דורך ספעציעלע באקטעריען, וואס מען רופט טובערקולאז - שטעקעלעך פון ראבערט קאך. שטעקעלעך רופט מען זיי אן דערפאר, ווייל דורך א מיקראסקאפ זעהען זיי אויס ווי שטעקעלעך. דעם נאמען קאך טראגען זיי פון זייער ענט־דעקער, ד"ר ראבערט קאך, וועלכער האט זיי ענטדעקט אין 1882 יאהר אין לייפציג פון טובערקולאז - קראנקע.

די קראנקהייט איז בעקאנט פון די נאר אלטע צייטען און איז שוין גוט בעשריבען געווארען דורך דעם גריכי־שען היסטאריקער העראדאט, וועלכע האט געלעבט מיט 2500 יאהר צוריק. ווי מיר זעהען, האט דער שונא גע־פיהרט מיט אונז א קאמף צעליכע טוי־זענד יאהר און מיר האבען נישט גע־וואוסט מיט וועמען מיר קעמפען. ביז עס איז געקומען דער געניאלער קאך און אונז אויפגעוויזען דעם שונא.

דער שונא איז שטארק.

די ווידערשטאנדס קראפט פון די טו־בערקולאז - באקטעריעס אויסערן ארגא־ניזם איז זעהר שטארק.

כדי צו טויטען אזא באקטעריע דארף מען צום ביישפיל די מילך, אין וועל־כער די באקטעריע געפינט זיך, קאכען אין א טעמפעראטור פון 90 גראד גאנ־צע 3 מינוט. ווען די באקטעריע איז אין א פייכטער סביבה, צ.ב. אין לייכעך, איז זי שווער און אומשעדליך, ווייל אויפהויבען זיך פון דער ערד אפילו מיט דער הילף פון א ווינט קען זי נישט. ווען דאס לייכעך ווערט אבער טרוקען, דאן ווערען די באקטעריעס אויפגעהויבען פון דער ערד און ווערען געפעהרליך פאר יעדער בעשעפעניש, וועלכע קען קראנק ווערען אויף טו־בערקולאז.

טויטען א באקטעריע קען לייכט די זון, הויכע טעמפעראטור און סובלימאט.

ווי אזוי שטעקט מען זיך אן מיט טובערקולאז?

דאס אנשטעקען זיך מיט א קראנק־הייט קומט פאר דאן, ווען די באצי־לען פון דער קראנקהייט דרינגען אריין אין אונזער ארגאניזם, פאר די טובער־קולאז שטעקעלעך זענען דא 4 וועגען: א) די לופט־וועגען, ב) דער דארם־קאנאל, ג) די הויט, ד) די געשלעכטס־ארגאנען.

דער ערשטער וועג איז דער אט־מעטער: אויסגעטריקנטע לייכעך פון א טובערקולאז־קראנקען קאן פערמאגען אין זיך עטליכע מיליאן טובערקולאז־באקטעריעס, וועלכע ווערען צוזאמען מיט'ן שטויב אויפגעהויבען פון דער ערד און ארומגעטראגען אין דער לופט. מען קען מיינען, אז אויב די טובער־קולאז - באקטעריעס ווערען פאנאנדער־געטראגען מיט'ן שטויב דארף דאך יע־דער מענש זיך אנשטעקען מיט טו־בערקולאז.

צום גליק אבער איז די זאך נישט אזוי געפעהרליך, כדי זיך אנצושטעקען מיט טובערקולאז איז נישט גענוג אריינ־צואטעמען א פאר צענדליג טובערקולאז־שטעקעלעך, עס מוז אריינגעאטעמט ווערען זעהר פיל און זיי מוזען אנ־טרעפען אויף א גינסטיגען באדען.

עס איז פעסטגעשטעלט געווארען, אז וואס העכער פון דער ערד, אלץ ווייניגער זענען דא טובערקולאז־באקטעריעס. און אזוי ווי דער מענש איז דאך גע־נוג הויך, ווערען מיר דערביי אין גאנצען נישט אנגעשטעקט אזוי לייכט מיט טובערקולאז. ווען מיר זאלען ארויס־נעמען ביי מענשען פון פערשידענע פראפעסיעס זייערע לונגען און זיי צו־שניידען, וואלטען מיר זעהן ביי קוילע־לען־גרעבער לונגען בעלייגט מיט קוילע־לען־שטויב, ביי שלייפערס מיט אייזען־שטויב, ביי שטיין־האקערס מיט שטיין־שטויב א. א. וו.

א סך פארשערס פון טובערקולאז האבען געפונען די באקטעריעס אויף דער ערד, דיוואנעס און טאפעטען, אין ענגע און ווענ:ג דורכגעלופטערטע צי־מערן, ביים קעהרען אזא צימער הויבט זיך אויף א שטויב און צוזאמען מיט דעם שטויב וואנדערען ארום די טו־בערקולאז־באקטעריעס.

חוץ דעם שטויב קען מען זיך אנ־שטעקען מיט טובערקולאז פון א טו־בערקולאז - קראנקען, ווען מען רעדט מיט איהם נאהנט, אדער ווען מ'זיצט נעבען איהם זעהר נאהענט. דער קראנ־קער הוסט און ביים הוסטען ווארפט ער ארויס פון זיך די טובערקולאז - שטע־קעלעך וועלכע פאלען אריין לייכט אין די אטעמס־וועגען פון געזונטען.

דער צווייטער און איינער פון די אפטעסטע וועגען אויף אנצושטעקען זיך מיט טובערקולאז איז דער דארם־קאנאל, דאס הייסט די וועגען, דורך וועלכע עס געהט אדורך דאס עסען. מיר האבען שוין געזאגט, אז די טו־בערקולאז־שטעקעלעך זענען זעהר ווי

די פרוי אין כינא, יאפאן און קארעע

די כינעזישע פרוי און איהר שטעלונג צווישען מענטשען.—די טאפעלטע פערשקלאפונג פון דער פרוי ביי איהר מאן און ביי איהר שוויגער.—איהר איינציגע מעגליכקייט אויף צו פערבעסערן איהר לאגע.—די „בלאע הייזער" און די „בלומען-מיידלעך".—די יאפאנישע פרוי און די [illegible]-ענטוויקעלטע פראסטיטוציע.—די מלוכה פערנעמט זיך מיט פער-שפרייטען פראסטיטוציע.—פון וואנען דער גרעסטער טייל יאפאנער נעמען זייערע פרויען.—די שרעקליכע לאגע פון דער פרוי אין קארייע.—די פערהייראטע פרוי האט אפילו נישט קיין אייגענעם נאמען.

מען קאן מיט זיכערקייט זאגען, אז ויל פעלקער עס זענען פאראן, אזוי ל פערשידענע באציהונגען צו דער רוי זענען פאראן, ווייל יעדער פאלק אט אין משך פון זיין געשיכטליכער קזיסטענץ אויסגעארבייט זיין ספעציעלע באציהונג צו דער פרוי, א באציהונג, וועלכע איז ארויסגעוואקסען פון זיינע היסטארישע און געאגראפישע דינגונגען, פון זיין פערשטענדעניש ון גערעכטיגקייט און העפליכקייט, און זיין באפיל פאר שיינקייט, פון זיין ציהונג צו פיזישער שטארקייט אדער שוואכקייט און פון נאך א סך פערשידענע תנאים. עס זענען פאראן ריטערליכע באציהונגען צו דער פרוי, עס זענען אויך פאראן אכזריות'דיגע, ביי אנדערע פעלקער הערשט די פרוי איבער מאן, ביי אנדערע — פערקערט, ביי דעם טאלק הערשט פאליגאמיע (פיעלווייבעריי), ביי יענעם פאלק ווידער הערשט די פאליאנדריע (פיעלמענעריי) און נאך הונדערטער און אפשר טויזענטער אופנים זיינען פאראן, אין וועלכע עס דריקט זיך אויס די שטעלונג פון דער פרוי און די געגענזייטיגע באציהונגען צווישען ביידע געשלעכטער. אבער שפעטער און ביי אלע פעלקער איז די שטעלונג פון דער פרוי דער בעסטער באווייז פאר דער ציוויליזאציע-מדרגה, און ווען מען וויל זיך באקענען מיט דעם, ווי עס לעבען פערשידענע פעלקער אויף דער וועלט, און ווי ווייט עס האלט מיט זייער ענטוויקלונג, איז זייער וויכטיג זיך צו באקענען מיט דעם, ווי עס לעבען די פרויען ביי די דאזיגע פעלקער.

און ווען מען באהאנדעלט די לאגע פון דער פרוי, מוז מען זיך אינטערעסירען נישט נאר מיט דער לאגע פון דער פערהייראטער פרוי, נאר מען מוז אויך אפגעבען ארט דעם ליבעס לעבען פון דעם געגעבענעם פאלק, ווייל דאס איז אויך א דירעקטער פועל-יוצא פון דער באציהונג צו דער פרוי און איז זייער כאראקטעריסטיש פאר דעם גאנצען קולטורעלען לעבען פון א פאלק.

מיר וועלען נעהמען די כינעזער, איינס פון די עלטסטע קולטור-פעלקער, און זעהן, אין וואס פאר א מצב עס געפינט זיך די כינעזישע פרוי.

די לאגע פון די כינעזישער פרוי איז זייער א טרויעריגע: דער ווירקליכער כינעזער קוקט אויף דער פ מיט פעראכטונג. ווען מען גיט א פ ביי א כינעזער וועגען זיין פרוי אדער וועגען זיין טאכטער, באליידיגט ער זיך, ווייל ער האלט, אז זי איז א מין נידריגע בעשעפעניש, וואס עס לוינט זיך גארנישט צו רעדען וועגען איהר. ווען אין א משפחה ווערט געבוירען א מיידעל, ווערט דאס באטראכט אלס א גרויסער אומגליק און א קללה.

מען טרעפט זעלטען אן א כינעזער צוזאמען מיט זיין פרוי אדער טאכטער, ווייל דאס איז נישט קיין שטאט און ווען א כינעזישע פרוי שטארבט, שעמט זיך איהר מאן אפילו ארויסצוווייזען, אז ער טרויערט נאך איהר, ווייל סאמער זעהט דאס ווער, לאכט מען איהם אויס.

נאכ'ן טויט פון זיין פרוי מעג דער כינעזער חתונה האבען וויפיל מאל ער וויל, אבער ווען אן אלמנה האט חתונה צום צווייטען מאל, ווערט זי ביי די כינעזער פעררעכענט אלס אן אומאנשטענדיגע פרוי. ווען זי בענעהט אבער זעלבסטמארד אויפ'ן מאנס קבר, דעמאלט ווערט זי שטארק געאכט פון אלעמען. נאכ'ן טויט פון אזא צניעות'דיגער אלמנה ווערט איהר געשטעלט א הערליכע מצבה, וועלכע זאל ווייזען די קומענדיגע דורות, ווי געטריי זי האט דערפילט איהרע פליכטען אלס אלמנה.

דער געזעץ אין כינע דערלויבט יעדען מאן צו האבען אזוי פיל ווייבער וויפיל זיין הארץ גלוסט און וויפיל זיין קעשענע דערלויבט איהם, אבער די רעכטמעסיגע פרוי איז שטענדיג די ערשטע; זי איז די באלעבאסטע אין הויז און איהר געהערען אויך אלע קינדער פון די אנדערע ווייבער.

דער מאן איז דער פולשטענדיגער הערשער אין הויז און דער באלעבאס איבער זיין ווייב, וועלכע איז דעריבער זייער פערשקלאפט און אונטערדריקט. נאר איבער די קינדער האט זי א גרויסע מאכט, און פאר איינער פון די גרעסטע זינד רעכענט זיך ביי די כינעזער דאס נישט פאלגען א מאמען. אפילו ווען די קינדער זענען שוין דערוואקסען און פערהייראט, מוזען זיי אויך פאלגען דער מוטער אן שום טענות און מענות. נאכ'ן טויט פון א מוטער טראגען די זוהן ווייסע טרויער-קליידער אין משך פון דריי חדשים.

די פרוי אין כינע ווערט איינגעקויפט דורך איהר מאן, אדער דורך די עלטערען פון איהר מאן, און ווען מען ברענגט די כלה אין חתנ'ס שטוב, בעקוקען איהר די קרובים פון אלע זייטען און יעדער זאגט ארויס זיין מיינונג וועגען איהר אפען, אן שום ציערעמאניעס, פונקט ווי מען וואלט איינגעהאנדעלט א קוה.

פון דעם ערשטען טאג נאך דער חתונה ווערט די כינעזערין גלייך אונטערטעניג דער שוויגער און מוז פאלגען אלץ, וואס זי הייסט איהר. די שוויגער נעמט אויף דער ארימער שנור אויס איהר גאנצען כעס פאר די סך יאהרען געברענטע צרות און קנעכטשאפט, וואס זי האט אליין געהאט נאך דער חתונה. און מען קאן זיך לייכט פארשטעלען די לאגע פון דער יונגער פרוי, וואס איז אריינגעפאלען אין א גיהנום צו דעם מאן, דעם הערשער און צו דער בייזער שוויגער. קיינער ווייזט נישט ארויס צו איהר קיין שום אכטונג און מיטגעפיל. אבער איהרע לאגע ענדערט זיך צום בעסערען דעמאלט, ווען זי געבוירט א זוהן, און מיט יעדען נייגעקומענעם זוהן פערבעסערט זיך אלץ מעהר איהר לאגע און זי ווערט אלץ מעהר יחסנ'טע ביי זיך, ביי דעם מאן און ביי דער גאנצער משפחה.

דאס איז אין אלגעמיין די שטעלונג פון דער כינעזישער פרוי אין איהר לעבען אלס מיידעל און אלס פערהייראטע פרוי. אבער דאס בילד פון דער כינעזישער פרוי וועט נישט זיין פולשטענדיג, ווען מיר וועלען אויסלאזען דעם ליבעס-לעבען פון דעם כינעזישען פאלק.

די כינעזער, פונקט ווי אלע אנדערע מזרח-אזיאטען, זענען גרויסע בעלי-תאוה, און זייער מאראלישער לעבען לייגט זיך לחלוטין נישט איין אין די ראמען פון דעם זיטליכקייטס קאדעקס, וואס די ציוויליזירטע וועלט האט געשאפען. צוליב דער סיבה איז דארטען די פראסטיטוציע געוואלטיג פערשפרייט און די „בלויע הייזער" פערנעהמען גאנצע קווארטאלען אין די כינעזישע שטעט. די איינוואוינערינען פון די הייזער, די אזוי-גערופענע „בלומען מיידלעך", זענען געוועהנליך טעכטער פון ארימעלייט, און זיי ווערען שוין אין זייער פריהער קינדהייט אדער צוגעגנב'עט פון זייערע עלטערען, אדער די עלטערען גופא פערקויפען זיי. שוין אין עלטער פון 6—7 יאהר ווערען די מיידלעך אריינגעצויגען אין לעבען פון די הייזער, זיי בעדינען זייערע עלטערע חבר'טעס, און גלייכצייטיג לערנט מען זיי אויך לעזען, שרייבען, מאלען און שפילען, כדי זיי זאלען קאנען פערוויילען די געסט. און די כינעזישע בלומען-מיידלעך האבען פריהער טאקע געשפילט אזא ראל, ווי די העטערעס אין אמאליגען גריכענלאנד: די יונגע לייט זענען געקומען אהין צו געניסען פון זייער בילדונג און קלוגע געשפרעכען, און דער גייסטיגער אינטערעס איז טאקע געווען דער הויפט ציל פון זייערע באזוכען אין די „בלאע הייזער". היינט אבער שפילט שוין ביי אזעלכע באזוכען די הויפט-ראל דער סעקסועלער מאמענט.

די שטעלונג פון דער פרוי ביי די יאפאנער איז א פערהעלטנישמעסיג הויכע, אויב זי איז נאר נישט פון א נידריגער אפשטאמונג און ווערט נישט געקויפט דורך איהר מאן. בעזונדער איינגעארטיג אין דעם לעבען פון דער יאפאנישער פרוי איז די יאפאנישע פראסטיטוציע. וועלכע רעכענט זיך אלס די פערשפרייטעסטע אין דער וועלט, און וועלכע שפילט דארטען געוויסערמאסען א ראל פון א שול, וואס יעדע יאפאנישע פרוי פון נידריגען שטאנד מוז אין איהר יוגענד דורכגעהן. די פרויען פון דער פראסטיטוציע בילדען אין יאפאן א באזונדערע קאסטע, וועלכע עקסיסטירט שוין אין משך פון א סך יאהרהונדערטען און געפינט זיך אונטערן ספעציעלען שוץ פון געזעץ און פון דער טראדיציע. די מלוכה פערנעמט זיך דערמיט, וואס זי קויפט אויף יונגע מיידלעך, לאזט זיי אויסבילדען אין פערשידענע קונסטען, ווי צייכענען, שפילען, טאנצען, זינגען, און ברייט זיי צו צו זייער בערוף. דאס זענען געוועהנליך קינדער פון ארימע עלטערען, אדער יתומות. אין 27-יעהריגען עלטער ווערען זיי שוין באפרייט, אויב עס האט זיך שוין פריהער נישט איינגעפונען קיינער, וואס האט זיי אויסגעקויפט און חתונה געהאט מיט זיי. אויף אזא אופן ווערען אויך אפגעשלאסען א גרויסער טייל פון די חתונות אין יאפאן. און קיינער, אפילו די עלטערען פון די יונגעלייט האבען גארנישט קעגען דער חתונה מיט אזא מיידעל, ווייל אין יאפאן בעטראכט קיינער נישט דעם דאזיגען בערוף אלס א נבזה'דיגען. קיינער פרובט אויך נישט בעשולדיגען די מיידלעך אין דעם, אז זיי האבען זיך אליין אויסגעקליבען דעם וועג, ווייל אלע ווייסען, אז עלטערען פערקויפען זייערע קינדער, און די קינדער ערפילען נאר זייער חוב און פאלגען, וואס די עלטערען הייסען זיי. אלס צייכען פון דער פיעטעט, מיט וועלכער מען בעציהט זיך אין יאפאן צו די מיידלעך קאן דינען דער פאקט וואס א יאפאנער ווערט זיך קיינמאל נישט דערלויבען אנרופען א גאסען-פרוי אנדערש, אלס „צייט-ווייב" אדער „ווייב אויף א שעה". און אין פריהערדיגע יאהרען איז זייער פערשפרייט געווען דער מנהג חתונה צו מאכען דאס מיידעל מיט'ן גאסט, און די חתונה פלעגט בעפייערט ווערען מיט אלע צערעמאניעס, ווי אן אמת'ע און דער חילוק איז נאר געווען, וואס אין דעם פאל האט מען געטרויט די פאר נאר אויף א קורצער צייט, אויף אזוי לאנג וויפיל דער חתן האט בעשטימט.

ביי די קארייער איז די פרוי פעררעכענט גאר פאר אן ארבייטס-בהמה און פאר אן אביעקט פון פארגעניגען; אין די קארייער פרוי זעהט דעריבער איהר אויפגאבע אין דער מוטערשאפט. ווען א מיידעל איז צו 20 יאהר נאך נישט פערשלייערט, הויבט מען אן אויף איהר קרום צו קוקען און זי פאלט אריין ביי לייטען אין די מיילער. זייער כאראקטעריסטיש פאר דער פערשקלאפטער לאגע פון דער פרוי איז, וואס זי האט אפילו נישט קיין אייגענעם נאמען: ביים געבארען ווערען בעקומט זי אפילו א נאמען, אבער ווען זי האט חתונה פערלירט זי איהם און דער מאן ווענדעט זיך צו איהר אדער מיט א בריק, אדער — בשעת ער איז בעזונדערס אויפגעלייגט — מיט פערשידענע „צערטליכע רופען", ווי „בהמה", „שלאנג", אדער איינפאך „דו".

איר גורל האט איהר פערוואנדעלט אין א לאסט בהמה, און זי מוז שווער הארעווען, כדי איהר מאן און הערשער זאל אפלעבען זיין לעבען אין צופרידענקייט און אין פוילקייט, אבער דאס האט אויסגעארבייט אין איהר א בעזונדערע כאראקטער פעסטקייט, ענטשלאסענקייט, פלייס, מוטיגקייט, און אומאפהענגיגקייט און צוליב די אלע מעלות איהרע איז די קארייער פרוי דער וויכטיגסטער פאקטאר אין לעבען פון דער פאמיליע און פון פאלק.

דר. ל. מארניץ.

דערשטאנדעהיג. מען מוז די מילך אדער אנדערע פראדוקטען, אין וועלכע עס געפינען זיך די טובערקולאז-באקטעריעס קאכען און זידען ביז מען הרג'עט זיי אוועק.

אין דארום קאנאל דרינגט אריין די טובערקולאז-באקטעריעס מעהרסטענטייל דורך מילך, פוטער און קעז, ד.ה. דורך מילך-פראדוקטען. צווישען קוה געפינט מען זעהר פיל קראנקע אויף טובערקולאז. די מילך פון אט די קראנקע בהמות ענטהאלט אין זיך טובערקולאז-באקטעריעס.

קליינע קינדער זענען זעהר עמפינדליך און צווישען זיי טרעפט מען פיל קראנקע אויף טובערקולאז פון דארם-קאנאל. אט די קראנקע קינדער רופט מען סקראפוליטשנע.

דער דריטער וועג, דורך וועלכען מען קען זיך אנשטעקען מיט טובערקולאז איז די הויט. דא מוזען מיר א ביסעל אנריהרען אונזערע מנהגים. אפט טרעפט זיך, אז ביי-געבוירענע קינדער ווערען אין די ערשטע טעג וואכען קראנק אויף טובערקולאז און שטארבען אוועק. די סיבה דערפון דארף מען זוכען אין מוהל'ס מויל. די מציצה איז איינע פון די געפעהרליכסטע זאכען. דורכשווענקען דאס מויל מיט שפיריטוס הייסט נאך נישט אויסרייניגען דאס מויל פון פערשידענע באקטעריעס. אין מויל געפינען זיך מיליארדען באקטעריען. ווער קאנטראלירט דאס דען דעם מוהל, צי האט ער געזונטע ציין אדער גאר קראנקע? ווער ווייס אויב דער מוהל האט נישט קיין טובערקולאז? דאס קינד איז אויסגעשטעלט אויף די געפעהרליכסטע קרענק ווי בלוט-פערגיפטונג, טובערקולאז און אנדערע. דאס איינפיהרען פון ספעציעלע מכשירים אנשטאט מויל-מציצה איז א גרויסער שריט פאראויס און אלע מוהלים דארפען אוועקווארפען די אלטע געפעהרליכע מציצה און אריינפיהרען צו דער אזוי גערופענע פאמפקע.

דער פערטער וועג פון אנשטעקען זיך מיט טובערקולאז איז דער אמווייניג מעגליכסטער וועג: זענען די געשלעכטס-ארגאנען. ווען דער מאן, אדער די פרוי זענען קראנק אויף טובערקולאז און איינער דעם אנדערען גיט איבער די קרענק. דער וועג איז זעהר א זעלטענער. דאס זעלבע קען מען זאגען וועגען איבערגעבען די קרענק דעם קינד, ווען עס געפינט זיך נאך ביי דער מוטער אין בויך.

דער לעצטער וועג פיהרט אונז צו א וויכטיגער פראגע: צי איז טובערקולאז א קרענקהייט וואס נעהמט איבער בירושה?

—oo—

נישט מעהר ווי א זייפען-בלאז

(ענדע פון 7-טע זייט)

קיין איין שטראהל שפיגעלט זיך נישט אפ, און דערפאר איז עס שווארץ.

דר. פיליפ קוייל האט נישט לאנג צוריק דורכגעפיהרט א גאנצע רייהע עקספערימענטען מיט זייפען-בלאזען און דערגרייכט זעהר אינטערעסאנטע רעזולטאטען.

ער האט געמאכט זייפען-בלאזען, האט זיי דורכגעשאסען מיט רעוואלווער-קוילען און זיי פאטאגראפירט מיט א ספעציעלער איינריכטונג. דער צוועק איז געווען צו זעהן, ווי אזוי א זייפען-בלאז פלאצט; וועלכע פראצעסען און ערשיינונגען עס קומען דערביי פאר.

נישט לאנג צוריק איז ענטוויקעלט געווארען א נייער פראצעס צו פאטאגראפירען זאכען אויף אזא אופן, אז אין דער קורצער צייט פון איין איינציגער סעקונדע זאלען אראפגענומען ווערען צעהנדליגער טויזענטער באזונדערע פאטאגראפישע בילדער. עס איז כמעט נישט גלויבליך: עס איז זיך שווער פארצושטעלען ווי אזוי מען קען אראפנעמען אזוי פיל באזונדערע פאטאגראפישע בילדער פאר אזא קורצער צייט: דער צוועק איז אבער דאך דערגרייכט געווארען, און אין געוויסע טעכנישע ווערק און זשורנאלען קען מען זעהן איבערדריקט א גאנצע רייהע פאטאגראפישע בילדער, וואס זענען אראפגענומען געווארען פון א קויל, וואס ווערט ארויסגעשאסען פון א ביקס. איהר האט פאר זיך א גאנצע רייהע בילדער, און אויף יעדען פון זיי זעהט איהר די קויל אין אן אנדער ווייטקייט פון דעם מויל פון ביקס. דער פראצעס איז אייגענטליך א ווייטערע ענטוויקלונג פון דעם מיטעל אראפצונעמען קינא-בילדער. אין די געוועהנליכע פילמען נעהמט מען אראפ א 15 ביז 16 באזונדערע בילדער אין א סעקונדע: אין די אזוי גערופענע שנעל-פילמען נעמט מען אראפ א 40 ביז 50 באזונדערע בילדער אין א סעקונדע: און אין דער איינריכטונג, וועגען וועלכער מיר רעדען דא, נעמט מען אראפ צעהנדליגער טויזענדער באזונדערע בילדער אין א סעקונדע.

און אט דעם פראצעס האט דר. קוייל אנגעווענדעט, ווען ער האט געמאכט זיינע עקספערימענטען אין זיין לאבאראטאריע. ער האט געמאכט א זייפען-בלאז און איהם דורכגעשאסען מיט א רעוואלווער קויל און אין דער זעלבער צייט אראפגענומען טויזענטער באזונדערע פאטאגראפישע בילדער. די באזונדערע בילדער צייגען דעם פענכער גאנצערהייט: זיי צייגען דעם מאמענט, ווען די קויל קלאפט זיך אן דעם פענכער; עס זענען פאראן מאמענטען, ווען מען קען די קויל זעהען אינעווייניג, אין דעם דורכזיכטיגען פענכער; דערנאך זעהט מען ווי די קויל פערלאזט דעם פענכער. עס זענען פאראן מאמענטען, ווען די קויל האט שוין דעם פענכער פערלאזען, און דער פענכער איז נאך אלץ גאנץ: מען זעהט נאר די צוויי לעכער אין זיינע ווענט, דארטען וואו די קויל איז דורכגעגאנגען.

ווייטערע בילדער צייגען יעדען מאמענט באזונדער ווי אזוי דער פענכער פלאצט. פאר אונזערע אויגען ערשיינט עס אין איין איינציגען מאמענט. מען בעמערקט נאר נישט, ווי אזוי דאס קומט פאר. אבער מיט דער הילף פון דעם נייעם פאטאגראפישען אפאראט קען מען אט דעם מאמענט צוטיילען אין צעהנדליגער טויזענדער באזונדערע מאמענטען און זעהן וואס עס איז אין יעדען פון אלע די מאמענטען פארגעקומען.

די אלע עקספערימענטען האבען אי א וויסענשאפטליכע, אי א פראקטישע בעדייטונג. ווייל די רעזולטאטען פון די עקספערימענטען ווערען אנגעווענדעט אין געוויסע אינדוסטריען.

הומאָר — סאַטירע

דער זונטאג—יום-טוב.

האָבען מיר געהאַט אַנ'אורח
גאָר דעם העכסטען, שענסטען גאַסט,
האָט זיך אויסגעפּוצט אָם שטעטעל
אין דעם בעסטען, ווי עס פּאַסט:
וואַנט און מויער, טיר און טויער,
דאַך און בוידעם, און באַלקאָן,
ווי אַ פרומער יוד די ציצית
האָט געטראָגען בילד און פאָן...
האָבען פּנימ'ער געלויכטען
אין די גאַסען אָנגעפּראָפּט,
און אַ רעגענדער געלאַסען
אויף צילינדערס האָט געטראָפּט...
קינדער, שולען, סטראַזש אָגניאָווע
פון מוזיק און פרייד דערפרישט.
צעכען, זעלנער, גוים, יודען—
אַלעס האָט זיך אויסגעמישט...
לעבעדיג געווען, און לוסטיג
אין דעם טומעלדיגען פאָלק
ס'איז אַ שמחה: ס'מאַכט אַ פאָן זיך
דער קאַניאָווסקער שיסער-פאָלק!
בין איך אויך געווען אינמיטען
צווישען פּראָמינענטע לייט,
און מיט מיר עס האָט מאָשטשיצקי
די מעדנים פיין געקייט...
אַפּעטיט מיר פעהלט נישט קיינמאָל,
און מיין מאָגען איז נישט שלאַף,
האָט דער פּרעזידענט געזאָגט מיר:
ביטע, נעמט אַ הערינג, גראַף!
כ'האָב געגעסען שטאַרק בעגייסטערט,
און געטרונקען פון אַ פלאַש.
נישט פאַרגעסען פאַר די בנים
אויך צו לייגען אין דער טאש...
און דער פּרעזידענט דער ליבער
האָט געקלאַפּט צו מיר זיין כוס
און מיר צוגעזאָגט אין ליפּיעץ
צו בעזוכען אויך מיין שלאָס...
אַלע זענען מיינע עדות,
אַלע האָבען מיך געזעהן:
פון דער גאַנצער לאָדזער פּרעסע
כ'בין דער איינציגער געווען...
אימפּאָנירט האָב איך דעם עולם,
יעדענס האַרץ האָב איך בעהערשט;
ס'האָט דער פּרעזידענט געזאָגט מיר:
גראַף, איר מאַכט אייך פאַר אַ פערשט!

גראַף האָלי.

אַבּי יאָהר'ען.

— מיין בעל-הבית האָט געזאָגט, — דערקלערט דאָס שיק-יונגעל — איך זאָל נישט פאַרלאָזען אייער הויז ביז איהר וועט נישט בעצאָהלען דעם חוב.

און דער גלייכגילטיגער ענטפער איז געווען:

— אוי, וועט זיך דיין באַלעבאָס וואַרטען, ווען ער וועט דיך דערזעהן מיט אַ באָרד!

לאָז יענער מאַכען...

— שמחה'שי, דו מוזט מיר לאָזען מאַכען פאָרהענגלעך אין באָד-צימער ווייל אַזוי וואויפט אַ יונגערמאַן, קאָן ער אריבערקוקען, ווען איך וואַש מיך.

— זיי רואיג, שרה'שי, ווען ער וועט איינמאָל אריבערקוקען וועט יענער זיך מאַכען פאָרהענגלעך!

די הײַם, די הײַם!

— נו, ווי געפעהלט דיר דאָס פאַרהייראַטע לעבען? בעסער ווי דאָס פריהערדיגע אַלט-בחור'שע?

— אַ סך בעסער. פריהער האָב איך זיך געפיהלט אומגליקליך אי ביי זיך אין הויז, אי ביי פרעמדע; איצט פיהל איך זיך אומגליקליך נאָר ביי זיך אין הויז.

אַ חכמה'דיגער קאַנדידאַט.

— און איך האָב שוין אַ קאַנדידאַט צום שטאָדט-ראַט מיינען מיר איהם זיכער וועהלען. ער האָט נאָך אין זיין לעבען נישט אַרויסגעלאָזט קיין ליגען פון מויל.

— היתכן?

— ער איז אַ טאָנבשטומער און רעדט דורכ'ן נאָז.

די רפואה.

— איהר מוזט דאָך דול און משוגע ווערען פון אייער צווילינג.

— נישט געפעהרליך! איינער מאַכט אַזעלכע קולות, אַז מען הערט נישט דעם צווייטען.

ער האָט אַ הונדערטער.

בערל טענדלער לויפט אריין פאַר סאָמעס צו חיים גרינשפאָגען און וויל זיך צו איהם אָן:

— חיים, דו מוזט מיר אויסהעלפען... אויסלייען אַ הונדערטער. איך מוז היינט איינלייזען פאַר דעם חתן נדן, צוויי הונדערטער וואָס איך האָב צוגעזאָגט, און עס פעהלט מיר אויס אַ הונדערטער.

— פּעטעך איינער, מה רעש, אַז מען פייפט אָן אַ חתן אין אַ הונדערטער?

— אַ חכם! טאַקע דעם אָנגעצייטען הונדערטער האָב איך דאָך..

אַ בעטלער אַ געשעפטס-מאַן.

דער אַלטער פידעל-ווירטואָז, לעאָפּאָלד אויער, צלמאַנ'ס, חאָץ'ס און צימבאַליסט'ס לעהרער, האָט איינמאָל דערהערט, ווי אַ בעטלער שפּילט אין הויף זיינע אַ פּאָפּולערע זאַך און שפּילט זי נאָטירליך, שלעכט. האָט ער אַרויסגעשטעקט דעם קאָפּ פון פענסטער און אַ געשריי געטון:

— פאַלש, פאַלש, שרעקליך פאַלש! דאָ דאַרף מען שפּילען מיט אַ האַלבען טאָן העכער!

אויפ'ן צווייטען טאָג האָט אויער ווידער דערהערט דאָס שפּילען פון בעטלער און האָט אַרום איהם דערזעהן אַ גרויסען עולם, וואָס האָט געהאַלטען אין איין וואַרפען אין זיין פּישקע זילבערנע מטבעות.

צו זיין ערשטוינונג האָט ער אויף דעם בעטלער דערזעהן אַ שילד: „אַ שילער פון גרויסען לעאָפּאָלד אויער".

אַ גינסטיגע קריטיק.

זי: — איך האָב געוויזען מיין מאַן דיין פּאָעזיע וואָס דו האָסט מיר געשיקט. ער איז געווען זעהר צופרידען.

ער: — טאַקע? וואָס האָט ער געזאָגט?

זי: — ער האָט געזאָגט: עס פרעהט איהם זעהר, וואָס איך וועל חתונה האָבען נישט מיט קיין פּאָעט.

אַזאַ כירורג.

אַזאַ כירורג.

אין שפּיטאָל זענען אין בעט נעבען אַ בעט געלעגען דריי קראַנקע: אַלע אָפּערירט אויף בלינדע קישקע.

קלאָגט זיך איינער:

— אַ מאָדנער צוטראָגענער מענש, דער דאָקטאָר. ביי מיר האָט ער נאָך דער אָפּעראַציע פאַרגעסען זיין מעסער און מען האָט מיך צוריק געמוזט אויפשניידען.

— און ביי מיר — מאַכט דער צווייטער — האָט ער איבערגעלאָזט פאַרגעסען זיינע ברילען און האָט געמוזט ביי מיר צוריק עפענען די וואונד.

אין דער מינוט איז דער דאָקטאָר אריינגעלאָפען און געפרעגט:

— האָט עמיצער דאָ געזעהן מיין ווינטער-שירם?

— מיין גאָט, — האָט אַ קרעכץ געטון דער דריטער קראַנקער — איצט וועט ער מיך עפענען...

אין וואַגאָן.

אין אַ קופּע זיצט אַנ'„ער" און אַ „זי" און פלירטעווען. ער לייגט איהר פאָר, אַז זי זאָל איהם געבען אַ קוש און זי שאָקעלט זיך אָפּ דערפון.

איבריגענס — זאָגט זי — פאַר פופציג זלאָטעס וואָלט איך עס געטון.

ער: איהר וואָלט עס געטון פאַר ווייניגער.

זי: מילא, פאַר פינף הונדערט וואָלט איך מסכים געווען.

ער: איהר וועט נעהמען נאָך ווייניגער.

זי: מילא, לאָז זיין פאַר הונדערט!

דאָ שטעקט אַרויס דעם קאָפּ אַ שלעפערדיגער פּאַסאַזשיר און זאָגט:

— יהודי, אַז זי וועט האַלטען ביי 50 גראָשען זאָלט איהר מיך אויפוועקען!

בעדער-סעזאָן.

— אפשר, ווייבעלע מיינס, וועלען מיר היי-יאָהר נישט פאָהרען קיין וויסביאַדע גורע, נאָר קיין זאַקאָפּאַנע!

— ניין, איך קאָן זיך נישט שלעפען אויף פּוילים.

אַ זיכער מיטעל.

באַלעט-טענצערין (צום מעדיצין-דאָקטאָר): הער דאָקטאָר, איך האָב זעהר מורא דיק צו ווערען. וואָס זאָל איך טון כדי צו פאַרבלייבען שלאַנק?

דאָקטאָר: בעמיהט זיך צו לעבען בלויז פון אייער גאַזשע.

אַ וואונדערקינד.

העברעאישער לעהרער (קאַפּיטעלדיג אַ קינד אין בעקעל). האָסט אַ גוט קעפּעל, בערעלע!

בערעלע: איין קעפּעל? איך האָב דריי קעפּ. די מאַמע זאָגט: איך האָב דעם טאַטענס קאָפּ, דער טאַטע זאָגט: איך האָב ז'ער מאַמעס קאָפּ, נו, און היינט, וואו איז מיין אייגענער קאָפּ?

אודאי קאָן זי...

דאָקטאָר: מיין ליבע פרוי! צוליב אייער געזונד איז אומבעדינגט נויטיג, איהר זאָלט אויף אַ לאַנגער צייט זיין געשיידט פון אייער מאַן... קאָנט איהר עס אויספיהרען?

דאַמע: זעהר גרינג, ה' דאָקטאָר! איך האָב דאָך אַ געליבטען.

אין פלאַמען פון ליבע און האַס

(18 (ראָמאַן).

ער קאַרל דרייוויץ האָט זיך אין די געדאַנקען צונויפגעשטעלט דאָס בילד פון דעם מאָרד-מאָמענט. ער האָט אויסגעצייכענט געדענקט, או דער טיש איז נישט געווען איבערגעקעהרט.

אמת, ער איז טאַקע געשטאַנען נאָהענט לע'ם דער טיר. ער געדענקט אפילו, אַז ער גופא האָט זיך אין איהם פאַרטשעפּעט. ער איז אָבער געבליבען שטעהן.

היינט ווי-אַזוי אין פאַרוואָס איז איצט דער טיש איבערגעקעהרט? וואָס איז דאָ געשעהן? אַ שרעקליכער סוד מוז דאָ זיין.

ביני לבינו האָט אַ זונען-שטראַהל, וועלכע האָט בעלויכטען דאָס געזיכט פון מת, זיך אויסגעצויגען, און דערגרייכענדיג צו דער וואַנד, געוואָרפען אַ ליכט אויפ'ן לעהרען שטח צווישען דעם דעק פון טיש און דער וואַנד גופא.

מאָשינעל האָט דרייוויץ געווענדעט אַהינצו זיין בליק.

איהם האָט זיך אויסגעוויזען, אַז ער זעהט אויף דעם ווייסען קאַלך רויטע פלעקען...

ער האָט זיך צוגעבויגט צו דער וואַנד, און אַ ווילדער געשריי האָט זיך שיער נישט אַרויסגעריסען פון זיין ברוסט...

ער האָט בולט דערזעהן צוויי ווערטער פון סאַמע ברעג וועלכע זענען נישט געווען פאַרשטעלט פונ'ם טיש, און וואָס עס האָבען אַלע, איינגעטלייך, געקאָנט זעהן: ד אָ ס ה אָ ט..

כדי איבערצולייענען דאָס ווייטערדיגע, וואָלט זיך קאַרל געדאַרפט מעהר איבערבויגען.

ער האָט אָבער נישט געפונען אין זיך די דרייסטקייט דאָס צו טון, בפרט נאָך דערפאַר. ווייל דער יונגער קורט לעווענטאַל האָט אויף איהם געקוקט — און מחמת אויך די אַנדערע וואָלטען געקאָנט בעמערקען זיין בעוועגונג.

צי ברויך ער אָבער נאָך עפּעס וויסען? צי קאָן ער זיך דען נישט פאָרשטעלען, וואָס דאָ האָט פּאַסירט נאָך זיין אַוועקגעהן, אין משך פון די עטליכע מינוטען, וואָס לעווענטאַל האָט נאָך געלעבט?

דער קרבן האָט זיך געוואָלט נוקם-זיין. דאָס איז זיכער!

— אָבער, אוממעגליך! — האָט ער ווייטער געטראַכט — דאָס האָט זיך מיר געמוזט אויסווייזען, אַז דאָס זענען אותיות... דאָס איז אודאי עפּעס סתם אָנגעשמירט, און מיר דוכט זיך אויס...

ער האָט זיך אָבער נישט געקאָנט בערוהיגען. מיט שרעק האָט ער געקוקט אויפ'ן זון-שטראַהל, וואָס האָט זיך געגלימשט איבער דער וואַנד, און אין איין מאָמענט געקאָנט אַלץ אַרויסגעבען.

ער האָט דעריבער האַסטיג צוגעמאַכט די טיר.

דער דאָזיגער אויפטו זייגער איז נישט געווען קיין בעדעכטער, מחמת אַלע האָבען פלוצים בעווענדעט די אויפמערקזאַמקייט אויף איהם.

— הער דרייוויץ, זייט אַזוי גוט, עפענט די טיר, ווייל מיר זעהען גאָרנישט! — האָט זיך פלוצים אָנגעציהל צו איהם געווענדעט דער אויספאָרשונגס-ריכטער — אויב אייך שטערט דאָס ליכט, טאָ צו וואָס שטעהט איהר דאָרטען? קומט אַהער צו אונז נעהנטער...

עמיצער האָט מקנא געווען קאַרל'ען און געעפענט די טיר.

מירענסקי האָט דערווייל געענדיגט די אויספאָרשונג.

חוץ דער אייזערנער שטאַבע און די נאָז-טיכעל האָט ער מעהר גאָרנישט געפונען.

ער האָט דעריבער בעשלאָסען אויסצוטרייסלען אַלע שופלאַדען און קעסטלעך, זוכענדיג נאָך עפּעס, וואָס זאָל האָבען אַ שייכות צום מאָרד.

ער איז דעריבער אַרומגעגאַנגען אין צימער, און געבּישטערט אין אַלע שופלעדלעך פון קאָמאָד.

קאַרל דרייוויץ האָט פון איהם אַנ'אויג נישט אַראָפּגעלאָזט.

— זעה נאָר — האָט זיך צו איהם געווענדעט דער אויספאָרשונגס-ריכטער — דאָ איז דאָ אַנ'איינמער-שריפט ס אַ מ ו ע ל ל ו ר י ע. צי דערציהלט עס דיר גאָרנישט?

— ניין, לוריע, דער תבואה-סוחר איז אַ זעהר אָרענטליכער, אָנשטענדיגער מענש!

— מעגליך... איך וועל אָבער מוזען ביי איהם פּערזענליך אַ פרעג טון, צי די נאָז-טיכעל אין קראַסען איז זיינע?

— געווים! — האָט קאַרל צוגעגעבען.

דער יונגער קורט לעווענטאַל איז די גאַנצע צייט נישט אָפּגעטרעטען פון פאָטער.

אַז דער דאָקטער האָט געענדיגט זיינס — איז ער אָוועק אויסגעגליבען אויפ'ן אָרט איז לענגער — דער אויספאָרשונגס-ריכטער מיט דרייוויץ'ן.

נישט אַכטענדיג אויף די גרויסע אָנשטרענגונגען פון זיין ווילען — האָט עס קאַרל'ען דאָך מיט אַ מאָדנער קראַפט געצויגען צו די בלוט-פלעקען אויף דער וואַנד.

דער איבערגעקעהרטער טיש האָט זיך, איהם אויסגעוויזען, איז געווען זיין פאַרלייזער...

— וואָס קוקסטו זיך דאָרט אַזוי איין? — האָט איהם מירענסקי אַ פרעג געטון, קוקענדיג אין דער זעלבער ריכטונג.

— אַנ'אָרימער בחור — האָט קאַרל גלייך פאַרפיהרט דעם שמועס אויף אַנ'אַנדער וועג — אַנ'אָרימער בחור... ער קאָן זיך דאָ גאָר נישט אָפּרייסען פון פאָטער!

אמת! ס'איז שרעקליך! איך אַליין האָב זיך נאָך ביז-איצט נישט אויסגעלערענט קאַלטבלוטיג צו קוקען אויף אַזעלכע זאַכען! אָבער דו! איך האָב נישט גערעכענט, אַז דו מוזט אַזוי עמפּפינדליך. איך געדענק נישט, אַז אין די שול יאָהרען זאָלסטו געווען זיין אַזאַ מ טפּיהלעגדער!...

קאַרל האָט געשוויגען.

עס איז אַריין פון דרויסען דער פּאָליציי-קאָמיסאַר מיט פּערעלען.

מירענסקי האָט אַרויסגענומען פון זיין טעקע אַ פּעדער, טינט און ריינע בויגען פּאַפּיר.

אַזוי ווי קיין אַנדער טיש, חוץ דעם אומגעפאַלענעם איז נישט געווען אין דעם צימער, איז ער אַריין אין צווייטען צימער.

דרייוויץ איז איהם נאָכגעגאַנגען ווי אַ צומישטער.

אַ מאָדנער פחד האָט איהם אַרומגענומען... די קניע האָבען איהם גענומען ציטערען... ער האָט זיך אָנגעהויבען צו וואַקלען אויף די פיס... ער האָט שוין געוואָלט ענטלויפען, נאָר ער האָט נישט געקאָנט.. געוואָלט שרייען — נאָר, נישט געקאָנט...

אַ מוטערבער פאַרלאַנג האָט איהם אַרומגענומען צו וואַרפען זיך אויף זיין שול חבר, דעם אויספאָרשונגס-ריכטער, און דערשטיקען איהם... ער איז אָבער, ווי געליימט... און קאַלטער שווייס רינט איהם איבערען פּנים.

אין צווייטען צימער איז נישטאָ קיין טיש — וויל שוין דער אויספאָרשונגס-ריכטער גיין נעהמען יענעם, דעם איבערגעקעהרטען...

(פאָרזעצונג קומט)

די, וועלכע אזעוו האט פעראטען.

בעאַרבייט פאַרן „נייעם פאָלקסבלאַט“ לויט פערשידענע מאַטעריאַלען פון ל. בראַנט.

174

אין דעם „בריף“ האָט בורצעוו געשריבען:

„שוין העכער אַ יאָהר, ווי איך האָב אין געשפרעכען מיט איינינע מיטגלידער פון דער פאַרטיי ס. ר. אָנגעוויזען, אַז די הויפּט-סיבה פון די אַרעסטען, וואָס זענען פאָרגעקומען אין משך פון דער עקזיסטענץ פון דער פאַרטיי, איז די, וואָס אין צענטראַל-קאָמיטעט געפינט זיך דער אינזשעניער אַזעוו, וועלכען איך בעשולדיג אין דער ביינווילינסטער פּראָוואָקאַציע, אַזעלכע, וואָס איז נאָך נישט פאָרגעקומען אין דער געשיכטע פון דער רוסישער פרייהייטס-בעוועגונג.

„שוין מעהר ווי אַ האַלב יאָהר עקזיסטירט אַ קאָמיסיע, וואָס איז געבילדעט געוואָרען דורכ'ן צענטראַל-קאָמיטעט אויף אויסצופאָרשען די סיבות פון די פעטערבורגער דורכפאַלען אין סוף פון יענעם און אין אָנהויב פון לויפענדען יאָהר. אין דער ז'אַווינער קאָמיסיע האָב איך די גאַנצע צייט קאַטעגאָריש ערקלערט, אַז לויט מיין טיפער איבערצייגונג, איז די סיבה פון אַלע געשעהענע דורכפאַלען — פּראָוואָקאַציע, און דערביי האָב איך די גאַנצע צייט אָנגעוויזען אויף אַזעוו'ן, ווי אויף אַ פּראָוואָקאַטאָר.

„איך ווידערהאָל, די לעצטע פעטערבורגער געשעהענישען ערלויבען מיר נישט מעהר זיך צו בעגרענעצען מיט אונפרוכט-באַרע פרובען צו איבערצייגען אייך און אייער קאָמיסיע אין דער שרעקליכער ראָלע פון אַזעוו'ן, איך טראָג אַריבער די פראַגע אין דער ליטעראַטור און ווענד זיך צום משפט פון דער געזעלשאַפטליכער מיינונג.

„איך האָב שוין פון לאַנג געבעטען דעם צענטראַל-קאָמיטעט אַרויסצורופען מיך אויף אַ שידס-געריכט וועגען דעם ענין אַזעוו. אויף וויפיל מיר איז בעקאַנט, איז דער בעשלוס פון צענטראַל-קאָמיטעט אַרויסצורופען זיך אויף אַ געריכט אָנגענומען העכער אַ חודש צוריק, אָבער מיר האָט מען וועגען דעם ביז איצט נישט מיטגעטיילט. פערשטעהט זיך, אַז אויפ'ן שידס-געריכט וועל איך קומען לויט דער ערשטער אויפפאָדערונג, נאָר געשעהעניש קומען איצט פאָר אין רוסלאַנד שרעקליכע און בלוטיגע און איך קאָן נישט זיך בעגרענעצען מיט אָפּוואַרטען ביז דאָס געריכט וועט דעם ענין בעהאַנדלען, וואָס דאָס קאָן זיך פערציהען אויף לאַנג — און ענטגעלטיך, אונטער מיין אונטערשריפט, נעהם איך אויף זיך די שרעקליכע אחריות פון בעשולדיגען אין פּראָוואָקאַטאָרישער טעטיגקייט איינעם פון די אָנגעזעהענסטע טוער אין דער ס. ר.'ישער פאַרטיי.

„פאַר אונז שטעהט די פראַגע נישט נאָר וועגען דעם צו דעמאַסקירען און אונשעדליך צו מאַכען אַזעוו'ן אויף דער צוקונפט, נאָר אויך צו דערשלאָגען זיך די פולשטענדיגע פעראַנטוואָרטליכקייט פון די ראַטשקאָווסקי'ס און געראַסימאָוו'ס פאַר זייערע ריין קרימינעלע פערברעכענס“.

O אויפ'ן קאָרעקטור בויגען פון דעם בריף, וועלכער איז געווען אַדרעסירט „צום צענטראַל קאָמיטעט פון דער פאַרטיי ס.-ר.“, האָט בורצעוו צוגעשריבען פאָלגענדע בעמערקונגען:

1. איך בעט די דאָזיגע ווענדונג איבערשיקען אין צענטראַל-קאָמיטעט, כדי זי שפעטער צו זאַמען צו רעדאַגירען,

2. דער צ. ק. קאָן אין דער ווענדונג צוגעבען, וואָס נאָר ער וויל,

3. ס'פערשטעהט זיך, אַז דער בריף דאַרף נישט בעקאַנט ווערען אַזעוו'ן אָדער פּרוואַטען, וואָס קאָנען איהם וועגען דעם מיטטיילען.

דער צענטראַל-קאָמיטעט האָט פערשטאַנען, וואָסער שרעקליכען רושם עס וועט מאַכען די פערעפענטליכונג פון דעם דאָזיגען בריף סיי אין דער פאַרטיי, סיי אין דער גאַנצער רוסישער געזעלשאַפטליכער מיינונג. אָבער אָפיציעל איז בורצעוו'ן איבערגעגעבען געוואָרען, אַז דער לעצטער פונקט קאָן נישט אָנגענומען ווערען. אין נאָמען פון דער פאַרטיי איז בורצעוו'ן ערקלערט געוואָרען: „אַזעוו און די פאַרטיי — איז איינס און דאָס זעלבע. פאַר אַזעוו'ן האָבען מיר נישט קיין סודות, און דעריבער קעהרען מיר אייך אום אייער פּראָקלאַמאַציע. האַנדעלט אַזוי ווי איהר ווילט“.

גלייכצייטיג האָט מען אָבער מיטגעטיילט בורצעוו'ן נישט אָפיציעל, אַז דער צענטראַל-קאָמיטעט רופט תיכף צוזאַמען אַ געריכט. בורצעוו האָט דעריבער דעם בריף נישט פערעפענטליכט.

דאָס געריכט האָט געזאָלט פאָרקומען נישט איבער אַזעוו'ן אַלס בעשולדיגטען אין פּראָוואָקאַציע, נאָר איבער בורצעוו'ן — אַלס בעשולדיגטען אין רכילות-טרייבען.

אַזעוו גופא האָט זיך אָפּגעזאָגט צו קומען אויפ'ן געריכט, נאָר ער איז די גאַנצע צייט געווען גוט אינפאָרמירט וועגען אַלעמדינג, וואָס איז בעת די פערהאַנדלונגען פאָרגעקומען. אַ טאָג איידער דאָס געריכט האָט זיך אָנגעהויבען, האָט אַזעוו געשיקט אַ בריף צו סאַווינקאָוו'ן, וועלכער איז געווען איינער פון זיינע נאָהענטסטע פריינד. אין'ם בריף האָט אַזעוו צ. אַ. געשריבען:

„ווען מ'וואָלט נאָך געקאָנט פערטוישען דאָס געריכט איבער בורצעוו'ן, וואָלט איך גיכער געווען געגען דעם, ווי פאַר, נאָר, פערשטעהט זיך, איך וואָלט גאָרנישט געהאַט דאָגעגען, ווען איהר דאַרט וואָלט אַזוי דעם ענין בעשלאָסען. איינינע אונבעקוועמליכקייטען פון געריכט זענען פערהאַן. מיט פיל פון דעם, וואָס די האָסט מיר געשריבען אין דעם בריף, בין איך מסכים, אָבער נישט מיט אַלעם, מיר דאַכט זיך, מיין טייערער, אַז די איבערטרייבסט צופיל דעם איינדרוק, וואָס קאָן זיך בעקומען פון דעם, וואָס בורצעוו וועט דאָרט אַרויסלעגען.

(פאָרטזעצונג קומט)

רעטשניצע
פון דאָקטוירים-ספעציאַליסטען
און ערצטליך-דענטיסטישער
קאַבינעט
534
„SANITAS“
צעגעלניאַנאַ 29, טעל. 44 51.

Miejski Kinematograf Cświatowy
Wodny Rynek.

היינט און פאָלגענדע טעג! פאַר דערוואַקסענע!
„דער אינדישער — — פאַמיליען-קבר“
(INDYJSKI GROBOWIEC)
2-טע און לעצטע טעריע אין די הויפטראָלען:
Miā May, Conrad Veidt, Erna Morenā, Lya de Puti, Bernard Getzke.
פאַר יוגענד!
„דאָס פייערדיגע פערזעהעניש.“

דאַנטיסט און צאָהנטעכניק
י. ביטענסקי
5 קאָנסטאַנטינער 5
נעהמט אָן אַלע טאָג פון 9 פריה ביז 8 אָוועגד.
[illegible]

ווייכטיג פאַר אַלע!
ווילט איהר האָבען, אַז אייערע קינדער זאָלען קענען געניסען פון די פרישע מאַי-לופט, דאַן ברענגט אייערע צושעדיגטע קינדער-וועגעלעך
וואו ס'ווערט אַלס איבערגעאַרבייט אויף ניי בײַם בעוואוסטען טאַפּעצירער
י. גנאַט, פּאָלודניאָווע 21.
מען בעקומט אויך פערשידענע פעלד-בעטען און לעזשאַקעס. 661

פערקויפט נישט אייערע דיהאַנעס
44 מעבעל 44
פעלצען, ניי-מאַשינען סאַמאָוואַרען א. ד. ג. בעפאָר איהר איבערצייגט אייך נישט ביי די פירמע
44 Ch. ŁAZNIK 44
גדאַנסקאַ (דלוגאַ)
בעמערקונג: ביי מיר איז שטענדיג אויף לאַגער פערשידען
מעבעל, שיין גוט! און ביליג!

Gimnazjum Humanist. Męskie
T-wa Szerzenia Oświaty wśród Żydów w Łodzi, Pomorska 48.
איינשרייבונגען פון קאַנדידאַטען טעגליך. :--: איינטרעטס-עקזאַמענס לויט לעקציע-סיסטעם פון 22. מאַי ד. י. 515
שכר-לימוד אין פּאַראַללעל-קלאַס, I און II — 75 זל. אַ קוואַרטאַל.

פודער און זייף
פאַר
קינדער
BÉ BÉ
SZOFMANA
אַנערקענט פאַר די בעסטע
פודער האַלט אַלע אייף היט אָפּ די הויט - צערייצונגען. פון דעם און דעם „בעבע“ בענוצט מען נור דאַמאָלסט ווע די ווירקזאַמקייט פון פודער איז נישט גענוגענד

היפּאָדראָמישע קורסען
פאַר שוואַכבעפעהיגטע און שווערערציהבאַרע קינדער, שפּראַכשטערונגען (שטאַמלען, טויבשטומהייט)
Dr. med. A. Szmirgeld
נערווען-אַרצט.
עלעקטריזאַציעס, ליכטהיילמעטאָדען.
CEGIELNIANA 6, tel. 51-89
עמפּפאַנגט פון 5 — 7 אָוונד.

Dr. med.
H. Lajchter
קאָנסטאַנטינער 9.
ריג זאַכאָדניע טעל. 49-66
צאָהן-כירורג
ספעצ. פון כירורגישע קראַנקהייטען ווי: שטשעקעס, גומען, דזשאָבסלעס, צאָהן - ציסטעלעס
א.ז.וו. נעמט אָן פון 1½—5 און פון 8—9 אָוו. זונטאָג 11—2.

Dr. med.
Różaner
ספעציאַל-אַרצט פאַר ווענערישע, הויט-קראַנקהייטען און מענער-שוועכע.
בעהאַנדלונג מיט קינסטליכע בערג-זאָנגע.
נעמט אָן פון 8—10 פריה און פון 5 ביז 8 אַ זייגער אָוועגד.
נאַרוטאָוויטש 9 1. שטאָק טעלעפאָן 28-98.

גערהמטע קונדשאַפט!

צו דעם קומענדיגען זומער-סעזאָן עמפּפעהל איך אַ רייכען אויסוואַהל
זומער-פאַנטאָפעל
ווי: פרינעלקעס לעדערנע, קאַליטע, לייוענטענע אַלעס נייע פאַסאָנען אויף פראַנצויזישע און סלופּקאָווע קלעצער, ווי אויך גומענע ווילען אינלענדישע און אויסלענדישע, סקאַראַבאַרעז, סאַנדאַלען איינענע אויסאַרבייטונג, שוואַמען גריכישע און אַמעריקאַנישע, זאַמש-לעדערלעך.
מיט אַכטונג
I. TSAKUMAKIS
ŁÓDŹ, PIOTROWSKA 7. 592

LEKARZ-DENTYSTA—צאָהן-אַרצט
M. KARABANOW
וסכאָדניאַ 31 (אין הויף) טעלעפאָן 59-09
היילט, פּלאָמבירט ציהט ציהן גאַנץ אָהן שמערצען, קינסטליכע ציהן אָהנע גומען און רעפּעראַטורען ווערען שנעל און ביליג אויסגעפירט.
נעהמט אָן פון 9 פריה ביז 8 אין אָוועגד. 1195
לעטשניצע פרייזען. בעראַטונג אומזאָנסט.

שיינט אייער געלד!
און קויפט
שירמס און שטעקענס
נור אין דער שירם-ווערקשטעל פון

ס. פינענבוים,
נאַרוטאָוויטש 19 (דזשעלנאַ)
ווייל איהר קענט דאָרט קויפען מיט 25% ביליגער ווי אַנדערש. בעסטע אויספיהרונג.
בעמ.: ס'ווערט אָנגענומען אַלע רעפּעראַטורען ווי אויך איבערציהען

רעטשניצע פון דאָקטוירים און ספעציאַליסטען
בושעוושינער 11, טעל. 37-63
אָפען פון 9 פריה ביז 7 אָוועגד

ד"ר וואַלינסקי	נערוו., האַלז, אויערן-קר.	4—3
ד"ר מערשנער	קינדער-קראַנקהייטען	12—9½ 5—4
ד"ר שיפמאַן	אינערליכע קראַנקה.	1—11
ד"ר לוביטש	הויט-און געשלעכט קר.	2—12
ד"ר שמירגעלד	נערווען און געמיטס קר.	3—1
ד"ר גאָלדבלאַט	אויגען-קראַנקהייטען	2—12.30
ד"ר עליאַסבערג	כירורגישע קראַנקה.	— 1
ד"ר בערנשטאַ	פרויען און געבורטס הילף	5—4

מעדיצינישע פיג, שפר. ד-יאָטערונגען, די שטאַטלען א. ז. וו. [illegible] אַלע אַרט אַנאַליזען, די אויד פלעגעגע און בלוט. 2120

איבערגענומען נעמען שקאַרלאַטין.
ביי דער לעטשניצע איז בעקאַנט געעפענט
דענטיסטישער קאַבינעט
עס נעהמען אָן:

ד"ר זילבערשטיין	צאָהן-אַרצט	10—2 נ"מ.
ד"ר לאַוושינסקאַ סטאַראָשאַלסקאַ	צאָהן-אַרצט	7—3

קינסטליכע ציהן, קאָראָנקעס, פּלאָמבען א. ז. וו.
די לעטשניצע איז אויך אָפען זונטאָג.

LEKARZ-DENTYSTA צאָהן-אַרצט
St. GELBERG
זאַכאָדניאַ 15, טעל. 31-08
היילט גאַנץ פערנאַכלעסיגטע ציהן און מונד-קראַנקהייטען. צאָהן-ציהונג אָהן שמערצען, היילט מיט ליכט-בעשטראַהלונג, ספעציעלער לאַבאָראַטאָריום פון קינסטליכע ציהן. נעהמט אָן פון 9—12 פאַרמיטאָג און פון 3—7 אַ זייגער אָוועגד. ביליגע פרייזען. 1481

והיה כי ישאלך בנך מחר לאמר מה זאת?
פאַרוואָס לויפט יעדער אין ביוראָ פּיעטריקאָווער 17?
ואמרת אליו, זאָלסטו איהם זאָגען
— אַז אין דעם ביוראָ —
17 פּעטריקאָווער 17
2-טען הויף, פּאַרטער, דורכגאַנג זאַכאָדניאַ 52, וואו פ'ווערט ערלעדיגט און געשריבען אַלערליי ביטעס לויפ'ן אויסטעריה, קלאַגעס, זאַבעזפּיעטשעניעס אויף אַלע שטעדט אין פּוילען, אַפּעלאַציעס, אַפּאָניציעס, אַדוואַלאַניעס, רעקורסען, וועגען פּעסער אין קאָמיסאַריאַט-רזשאָנדע, ביטעס וועגען דירה און אויסלאַנד ראַזיעטשן און אין אַלע פּאָליציי-בעצירקען, שותּפות-אַקטען, סטאַטוטען, אַקטען אינטערציזיעס, אַקטען דאַראָוניעס, קאָרנע ספּראַוועס, ווי אויך איבערזעצונגען אין אַלע שפּראַכען.
רעכטס-קאָנסולטאַנט י. מאַנער
פּעטריקאָווער 17, זאַכאָדניאַ 52
שנעל, רעעל און ביליג!

מעדכעו-גימנאַזיום

מיט פולע רעכט פון רעגירונגס-שולען (קאַטעגאָריע A)

פון מאַריע האַכשטיין

וואָלטשאַנסקאַ 23, טעל. 14-27

דאָס איינשרייבן פון נייע שילערינס קומט פאָר טעגליך. שול-געלד אין A קלאַס 75 זל. קוואַרטאַלנע. ביים גימנאַזיום א „קינדער-היים" סיסטעם מאָנטעסאָרי. 869

לעטשניצע (פאַר קומענדע קראַנקע)

פון דאָקטוירים ספעציאַליסטען און ערצטליך דענטיסטישער קאַבינעט

„SALUS"

גלובנא 41, טעל. 46-65. איז געעפנט טעגליך פון 9 פריה ביז 8 אָוונט. זונטאָג – פון 9 פריה ביז 2 נאָכמ.

ד"ר ז. ראַקאָווסקי	אוירען-האַלז און נאָז-קראַנקהייטען	פון 11 – 12
ד"ר לאַנדסאַו	אינערליכע קראַנקהייטען	פון 1 – 2 און פון 5 – 7
ד"ר דינענזאָהן	קינדער-קראַנקהייטען	פון 11–12 און 4.30–6
ד"ר ווייס	כירורגישע קראַנקהייטען	פון 1–2 און פון 6.30–7.30
„ שמערלאָווסקי	פרויען-קראַנקהייטען און אַקושעריע	2.30 – 3.30, 5.30–6.30 זונטאָג פון 12–1
„ ווילבערשטראַם	ווענערישע און געשלעכטס-קראַנקה.	פון 11.30–1 און 7–8
ד"ר גאָלדבערג	אויגען קראַנקהייטען	פון 10.30–12.30
ד"ר גאָלדרינג	אינערליכע קראַנקהייטען	פון 11–12 און פון 3–5
צאָהן-ארצט פרוי לאַנדסאַו „ שט. גאָלדבערג	צאָהן-און מויל קראַנקהייטען	9.30–12 און פון 4–7 12–2 און פון 7–8

אָפּעראַציעס, אַנאַליזעס, איינשפריצונגען, באַנקען-שטעלען. אַלטרי װאָ-ליזע, (ווי אורין, פליגמע, בלוט א. ז. וו.) די כלייכטונגען און רענטגען אויס נאַהמען. קורס פאַר שטאַמלער. געבורטס-הילף באַרעכטיגונגען פאַר מי-טערס. קינסטליכע ציין, קאַראָנעס, גאָלדענע בריקעז, פלאָמבען א. אַז. וו. ספעצ. קורסע פאַר שטאַמלער. ווידיטען אין שטאָדט. שויץ-אים געגען שמאַרקאָמין. 311

געפערליך ווערט אַבגעטויט

יעדער טיפע געפיהל פון סימפּאַטיע אָדער ליבע צו זיך אַליין. אויב מען געמט נישט אָן בעצייטענס קיין מיטלען געגען אונאַנגענעהמען גערוך פון מויל, וועלכער ווערט נאָר בעצייטנס דורך

FERMENTINA

דער בעסטער מיטעל געגען שלעכטען ריח פון מויל.

„פערמענטינא" קאָנסערווירט די ציין, שטאַרקט די דזשאָנגלעס בעזייטיגט דעם שלעכטען ריח פון מויל און מאַכט דאָס אויסזעהן אַנגענעהם.

הויפט-סקלאַד אויף פוילען: ROMAN WŁODARSKI, WARSZAWA, LUBIECKIEGO 5

צו בעקומען אין אַלע אַפּטייקען, אַפּטייק-סקלאַדען און פּערפומעריע-געשעפטען. פרייז 2.75 זל. פאַר שטיק. ווען ס'קריגט נישט, דאַרף מען זיך ווענדען צום הויפט-סקלאַד אויף פוילען. פאַר קונים פון דער פּראָווינץ ווערט אַרויסגעשיקט נאָך בעקומען פאָראויס 3 זל. אָדער 3.50 אויף א נאָכנאַהמע. 1819 היט זיך פאַר פעלשונגען!

פערטרעטער אויף בעזונדערע שטעט א"ה אייגענע רעכנונג ווערט געזוכט.

מעבעל

שלאַף- עס-צימערן און קלוב גאַרניטורען, מעדכען-צימערן, קיך-איינריכטונגען ווי אויך איינצעל מעבעל-געגענשטענדע צו מעסיגע פרייזען און אויף בעקוועמע בעדינגונגען פון אָפּצאָהלונג

W. TYRKELTAUB, 5 ZAWADZKA 5 (אין הויף) 688

מליתים-פאַבריק

אויסערגעוויינליך פון טאַלעטעס, האַלב-טאַלעטעס ווידעניע פּריסזי-ישע, ווי אויך טליתים-קאַטנים הורט און דעטייל! מיט אויסטער-ציגונג, אויך גאַרטלען, שפּאַניקעס און ציצית

צו בעקומען ביליגער ווי איבעראַל

ביי א. ה. ציטרינאָווסקי, קאַמיענע 1,

אין צווייטען הויף פאַרטער. קומט און איבערצייגט אייך! 99 [illegible]

8-kl. Gimnazjum Żeńskie
Eug. Jaszuńskiej-Zeligmanowej
18 POŁUDNIOWA 18

634

די אַנטריטס-עקזאַמענס לויט א לעקציע-סיסטעם קומען פאָר דעם 30-טען און 31-טען מאַי 4 א זייגער נאָכמ. ביטעס אין אַלע קלאַסען נעמט אָן די קאַנצעלאַריע פון גימנאַזיום טעגליך פון 10—12 און פון 5—7 נאָכמ. אין די קלאַסען A און B ווערען אָנגענומען אויך יונגלעך.

דער שכר-לימוד איז פון 70 זל. א קוואַרטאַל.

ביים גימנאַזיום א מוסטערהאַפטע פרעבעל-שולע פאַר קינדער פון 4 יאָהר אַז.

8-טוג ה"ה פריזערס!

צום בעפאָרשטעהענדען יום-טוב עמפעהל איך מיך מיט א גרויסען אויסוואַהל פון פערשידענע וואַסערן לויט פאָלגענדע פרייזען.

העלניש-און בלומען-וואַסער 3.80 זל. א קילאָ
וועזשעטאַל –.3 זל. א קילאָ.
ראָזירן-פראַשעק 6.25 א קילאָ.
בריליאַנטינע 3.80 זל.

ווי אויך אַלערליי פריזיער-אַרטיקלען צו ביליגע פרייזען נור ביי י. דרוקער, זאַכאַדניאַ 11

אין גאַנץ פוילען און אויך שוין אין אויסלאַנד רעדט מען נאָר פון דער בעקוועמליכקייט און גוטסקייט פון די בעוואוסטע זומער-לאַטשען

LEKROCHÓD

14301 P. N.

בעסטע אָכטונג צו געבען אויפ'ן פאַטענט-שטעמפעל. צו בעקומען אין אַלע בעסערע שוך-געשעפטען.

הויפט-פערקויף י. אבראַמאָוויטש, לאָדז, פאַרזשעטשנא 15.

רעליגיעזע 8-קל. גימנאַזיום
„בית אלפנא"

צעגעלניאַנאַ 60 (מיט רעכט פון רעגירונגס גימנאַזיעס)

די עקזאַמענס פאַר נייע שילער הויבען זיך אָן דעם 22. מאַי.

איינשרייבונגען טעגליך פון 9–1 אין קאַנצעלאַריע פון גימנאַזיום. 649

לעטשניצע
פון דאָקטוירים ספעציאַליסטען און ערצטליך-דענטיסטישער קאַבינעט

זגיערסקאַ 17, טעל. 16-33.

ד"ר ראַקאָווסקי	נאָז, האַלז, אוירען קר.	10–11 2–4 6½–7½
ד"ר רויזענקער	הויט-און געשלעכט-קר.	10–11 1–2
ד"ר גאָלדשטיין-פּאָראַם	אויגען-קראַנקהייטען	1–2
ד"ר יוסטמאַן	נערווען-קראַנקהייטען	12–2
ד"ר ראָזענצווייג	קינדער-קראַנקהייטען	10–12 4–5
ד"ר פּאָפּיערני	פרויען-און געבורטס-הילף	[illegible]
ד"ר קאַנטאָר	[illegible]	4 5 און 1–2
ד"ר ווינבערג	אינערליכע [illegible]	[illegible]
ד"ר [illegible]	רענטגען	2–12 4–6
א. גראָדזענסקי	צאָהן-ארצט	3–7
נ. ראָזעס	צאָהן-ארצט	9–2

[illegible] אַנאַליזעס, בעלייכטונגען, קאַראָנעס, פּלאָמבען, א. אַ. וו.

ביי דער לעטשניצע איז געעפנט געוואָרען

רענטגען-אינסטיטוט

[illegible] פון הויט-קראַנקהייטען [illegible] מיט רענטגען-שטראַהלען, פאַר באַשטראַהלונג און דורכלייכטונ-גען, קווארץ-לאַמפּע, דיאַטערמיע, לעקטריזאַציע, סליז [illegible] אַנאַליזען. א קורס פאַר שטאַמלער.

אָנמעלדונגען בעקומען שריפטליך (טעלעפאָניש) פון 4—5 נאָכמ.

די לעטשניצע איז אויך אָפען זונטאָג.

ווידיטן אין דער שטאָדט.

מעבעל

שלאַף- צימער, עס-צימער, ביוראָ-איינריכטונג, קוכען-מעבעל

אַלעס אייגענע אויסאַרבייטונג!

קאָנקורענץ-פרייזען! צו בעקומען ביי די בעסטע בעדינגונגען!

פלאַכעוויטש און רעכט, פּעטריקאַווער 145 (אין הויף).

א כעטעל-מאַשין

א 16 ער, ווי אויך אַן אָבערלאַך אין גוטען צו-שטאַנד, ווערט געזוכט צו קויפען. אָפערטען אין אַדמיניסטראַציע אונטער "K". 526

נייעסטע און מאָדערנע שייטלען

ווי אויך פּאַלסעס און האַלבע פּאַלסעס פון פּרימאַ איטאַליענער האָר, גוטע אויסאַרבייטונג, רעעלע בעהאַנדלונג, בעקומט מען קאַמיענא 5. 2-טען הויף לעצטען איינגאַנג, 2. שטאָק ביי באָרזשוצקי.

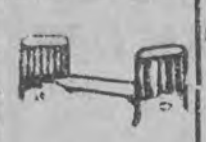

ביליג און גוט!

ספּאָרט-וואַגען . . . . 58.— זל
קינדער-בעט מיט ניקעל און שאַטק. מאַטראַץ —.65 „
אַמעריקאַנקע . . . . 30.— „

פאָדערט איבעראַל!

פעדער-בעטען פון דער פירמע „PALMA-PATENT"

לאָדז, פּולנאַצנא 24, טעל. 85-31.

הורט. פאַר רעעלקייט גאַראַנטירט. דעטייל.

Czopki Hemorojdalne Gąseckiego

(מיט'ן העהנדעל) בעזייטיגען וועהטאָג, ברענונג, בייסענזש, פערקלענערן געשווילסטן.

צו פערקויפען די אַפּטייקען. 1468

די מאָדערנסטע

לאַמפּען

פאַר שפּייז-צימערן און קאַבינעטען

קויפט זיך אַמבעסטען צו פאַבריקס-פרייזען נור ביי ש. פ. שמאַרעוויטש פּאָלודניאָוואַ 8.

בעמערקונג: עס ווערען אויך אָנגענומען אַלערליי איבעראַרבייטונג פון נאַז אויף עלעקטריע, אויך אַקסעדנים. 1329

נייער פאָלקסבלאַט
20 מאַי 1927.

דאס לאדזער לעבען

נייער פאָלקסבלאַט
20. מאַי 1927.

20 פרייטאָג יח אייר תרפ"ז

מאַי
זון-אויפגאַנג 3.41
זון-אונטערגאַנג 7.25
לענג פון טאָג 14,12
ליכט צינדען: 7,21

פּאַבאַר.

אין דער קאָמיסיע נומער 1 (טראַוגוט 10) דאַרפען זיך שטעלען:

יאהרגאנג 1906
ערשטער פּאָליצײ-קאָמיסאַריאַט.

היינט, דעם 20 מאַי — די יונגעלייט וואָס זייערע פאַמיליען-נעמען הויבען זיך אָן מיט די בוכשטאַבען Ch. H. G. J. I.

מאָרגען, דעם 21. מאַי — Ł. L. K. O. N. M.

אין דער קאָמיסיע נומער 2 (זאַקאָנטנאַ 82).

יאהרגאנג 1906
אַכטער פּאָליצײ-קאָמיסאַריאַט.

היינט דעם 20. מאַי — די יונגעלייט, וואָס זייערע פאַמיליען-נעמען הויבען זיך אָן מיט K. J I. Ch. H. G.

מאָרגען דעם 21. מאַי — L. Ł. M. N.

קיין גאָמעגטליכע אויפפאָדערונגען וועלען נישט געשיקט ווערען. די קאָמיסיעס הויבען אָן זייער טעטיגקייט פּונקט 8 אַ זייגער אין דער פריה.

ביטע וועגען אָדראַטשעניעס דאַרפען אַריינגעטראָגען ווערען אין רעגירונגס-קאָמיסאַריאַט צוזאַמען מיט די דאָקומענטען, וועלכע שטעלען פעסט דאָס רעכט צו געניטען פון אָדראַטשעניעס. שפּעטסטענס אַ טאָג פאַר'ן טערמין, ווי מ'דאַרף זיך שטעלען צו דער פּאַבאַר-קאָמיסיע.

ביטע וועגען אָנערקענען אונטער-האַלטען יאָהריגע דינסט-צייט דאַרפען אַריינגעטראָגען אין רעגירונגס-קאָמיסאַריאַט די דאָזיגע פּאָבאָראָווע, וועלכע בעזיצען נישט קיין רעכט אויף ווייטערדיגע אָדראַטשעניעס, אָדער ווילען היי-יאָהר נישט געניסען פון אָפּלעגען דאָס מיליטער-דינסט.

פון דער סמאַראָסטווע.

דאַרפען זיך היינט שטעלען אין פּ. ק. או. - פּאָוויאַט (פּעטריקאָווער 187) די יונגעלייט פון אַלע יאָהר-גענג, וואָס דאַרפען זיך היי יאָהר צושטעלען און וואָס וואוינען אין מושין און אין באַס-פּאָדאָרזש.

מאָרגען — די וואָס וואוינען אין רודאַ-פּאַביאַניק.

פינקטליך:

צאָהלט דער מאַגיסטראַט.

(ס) צענדע אַפּריל האָט דער מאַגיסטראַט איבערגעשיקט צום פינאַנץ מיניסטעריום די ערשטע צאָהלונגס-ראַטע פון 400,000 זל. אויפ'ן חשבון פון דער הלואה, וואָס ער האָט געקריגען אין 1906, אויף אינוועסטיציע אַרבייטען. און אין די נאָהנטסטע טעג שיקט דער מאַגיסטראַט ווידער אַרויס די צווייטע ראַטע — אַנ'ערך 400,000 זל.

די ערשטע הלואה פון 3,600,000 זל. האָט שוין דער מאַגיסטראַט בעצאָהלט אינגאַנצען.

אַרבייטסלאָזע

אינטעליגענטע אַרבייטער העגען בעקומען פּאָסטענס.

צוליב דעם, וואָס לעצטענס ווערען דורכ'ן מלוכה'שען אַרבייטס · פערמיט-לונגס-אַמט געבראַכט אינטעליגענטע אַרבייטער אויף פערשידענע פּאָסטענס, בעט דער קאָמי · פעראיין (ול. קאָש-טשושקי 21) אַלע אַרבייטסלאָזע בוכהאַל-טער, קוואַליפיצירטע ביוראָ אַרבייטער און מאַשיניסטען זיך צו רעגיסטרירען אין פעראיין.

Dr. med. M. GLAZER
ul. ZIELONA Nr. 6
טעלעפאָן 45-49
הויט-און וועגערישע קראַנקהייטען.
נעמט אָן פון 8—9, 12—2 און 7—8 אָוו.

אַרבייטער געגען הכנסה-שטייער.

שטרייקען צוליב'ן ענגלישען שבת. — קאַמף געגען יקרות. — בעזאָרגען לאָדז מיט אַפּראָוויזאַציע. — נייע לוין-פאָדערונגען.

(:) נעכטען זענען אין ביידע פעראיינען, אין פּוילישען און אין קלאַסען-פעראיין פאָרגעקומען דעלעגאַטען-פערזאַמלונגען וועגען אָנגעהמען אַנ'ענערגי-שע רעזאָלוציע מכח דעם ענגלישען שבת און איינקונפטס-שטייער, וואָס די פאַבריקאַנטען געהמען אַראָפּ פון די אַרבייטער-לוינען.

אין קלאַסען-פעראיין האָט זיך רע-פעריענט אָנגעוויזען, אַז די פראַגע וועגען ענגלישען שבת איז אַ פּרינציפּיעלע און מען מוז פאַר'ן ענגלישען שבת זיך אַזוי קעמפען ווי פאַר העכערע לוינען, נישט אָפּשטעלענדיג זיך אַפילו פאַר פּראָקלאַמירען אַ שטרייק.

אין דער דיסקוסיע האָבען זיך די רעדנער אַרויסגעזאָגט פאַר פּראָקלאַמי-רען אַנ'אַלגעמיינעם שטרייק אין אַל די פאַבריקען, וועלכע וועלען נישט מספּים זיין אויפ'ן ענגלישען שבת.

ס'איז בעשלאָסען געוואָרען קיין אַל-געמיינעם שטרייק נישט אָנצוהויבען, נאָר מאַכען יעדען שבת פּ' אָמעט-שטרייקען. דער ערשטער שטרייק פון דעם מען זאָל זיך שוין אָנהויבען דעם שבת.

ווייטער האָט די פערזאַמלונג בע-האַנדעלט די פראַגע פון איינקונפטס-שטייער וואָס ווערט אָפּגענומען פון יעדען וואָכען-לוין פון 48 זל. אָן. די אַרבייטער, וועלכע אַרבייטען אויף שטיק, קאָנען מאַקע פערדינען ביי אָנגעשטרענג-טער אַרבייט ביז 50 זל. אַ וואָך. אין דורכשניט מאַכט עס אָבער אויס נישט מעהר ווי 30 40 זלאָטעס אַ וואָך. דער פינאַנץ אַמט גוזט אָבער אויס די וואָ-כען, ווען אַנ'אַרבייטער פערדינט מעהר און ציהט איהם אָפּ דעם שטייער.

ס'איז בעשלאָסען געוואָרען אויסצו-וועהלען אַ דעלעגאַציע, וועלכע וועט די קומענדיגע וואָך אינטערווענירען וועגען דעם צוים פּ-צוטס פון פינאַנץ-אַמט ה' טאָווערניצקי.

די דעלעגאַציע וועט צושטעלען אַ מעמאָריאַל, אין וועלכען עס ווערט געבעטען וועגען בעמיהען זיך ביי דער צענטראַלער מאַכט פּוילשטענדיג צו סקאַ-סירען דאָס אָפּציהען פון די אַרבייטער-לוינען דעם הכנסה-שטייער.

אין פּוילישען פעראיין איז אויף דער דעלעגאַטען-פערזאַמלונג בעשלאָסען גע-וואָרען אונטערצושטעלען אַזעלכע שבת-שטרייקען אין קאַמף פאַר'ן ענגלישען שבת.

ס'איז אויך אַרומגערעדט געוואָרען די פראַגע וועגען דעם יקרות, וועלכער שטייגט פון טאָג צו טאָג. ס'איז אָנער-קענט געוואָרען די נויטיגקייט וועגען אַרויסשטעלען נייע לוין-פאָדערונגען, צוגעפּאַסט צו דעם איצטיגען יקרות אויף לעבענס-מיטעל.

ווייטער איז בעשלאָסען געוואָרען ווענדען זיך צו דער געהעריגער מאַכט וועגען פערזיכערען די אַפּראָוויזאַציע פון לאָדז און אַנדערע טעקסטיל-צענ-טערן ביז דעם נייעם שנים. די דעלע-גאַטען-פערזאַמלונג האָט אויך אָנגענו-מען אַ פּראָטעסט-רעזאָלוציע געגען דער פּאָליטיק פון מיניסטער ניעזאַביטאָווסקי, וועלכער האָט דערלויבט אַרויסצופיהרען תבואה, וואָס האָט געבראַכט צו דעם איצטיגען יקרות.

אויפ'ן נאָמען פון י. ל. פּרץ

אַ נייע יודישע שול אין באַלוט.

ווי מיר דערוויסען זיך עפענט צום נייעם שול-יאָהר דאָס שול קוראַטאָריום אויפ'ן נאָמען פון באַראַכאָוו אַ נייע יו-דישע שול אין דער באַלוטער געגענד.

די נייע שול וועט טראָגען דעם נאָ-מען פון אונזער גרויסען דיכטער י. ל. פּרץ און וועט זיין געבויט אויפ'ן זעל-בען פּרינציפּ, וואָס די עקזיסטירענדע באַראַכאָוו-שול און וועט זיין איינגע-שלאָסען אין דער שול-נעץ פון דער יו-דישער שול-אָרגאַניזאַציע.

דער געגויער אַדרעס פון דער נייער שול וואָס וועט זיך געפינען אין וואוי-נונגס-צענטער פון דער היגער יודישער אַרבייטער-בעפעלקערונג וועט אָנגעגע-בען ווערען אין די נאָהנטסטע טעג.

איינשרייבונגען פון שילער פאַר דער נייער פּרץ שול אין עלטער פון 6 יאָהר אָן, ווערען שוין אָנגענומען אין לאָקאַל פון דעם שורעק-קינדער היים (פּלאַץ קאָשטשעלני 4) טעגליך פון 10 ביז 12 פאַר מיטאָג.

די קינדער וואָס וועלען בעזוכען די פּ' ק-שול וועלען יוצא זיין דעם שול-צוואַנג.

מיר ווינשען גרויסען ערפאָלג און אַ גוטע ענטוויקלונג דער נייער יודישער קולטור-פּאָזיציע.

*

די היגע אָפּטיילונג פון דער יודישער שול-אָרגאַניזאַציע בעט אונז אויפמערק-זאַם צו מאַכען, אַז לויט דער פער-אָרדנונג פון מאַגיסטראַט ענדיגט זיך היי-יאָהר דאָס איינשרייבען פון קינדער אין די שולען מיט דער יודישער לימוד-שפּראַך דעם 30 מאַי.

די עלטערן וואָס ווילען אַלזאָ, אַז זייערע קינדער אין עלטער פון 6 יאָהר אָן, זאָלען זיך לערנען אין איינער פון די שולען, וואָס געפינען זיך אונטער דער אָנפיהרונג פון דער יודישער שול-אָרגאַניזאַציע מוזען זיך צואיילען מיט'ן איינשרייבען, ווייל די קינדער, וואָס וועלען ביז'ן 30. מאַי נישט זיין איינ-געשריבען אין איינער פון די היגע יודישע פאָלקס-שולען, וועלען מוזען אין נייעם שול יאָהר זיך לערנען אין אַ פּוי-לישער „פּאָווששעכנער" שול.

אונטער דער אָנפיהרונג פון דער יודישער שול-אָרגאַניזאַציע געפינען זיך די 7 קל. יודישע פאָלקס-שול אויפ'ן נאָמען פון באַראַכאָוו (ציגעל-גאַס 26) און די 7 קל. יודישע פאָלקס-שול אויפ'ן נאָמען פון מעדעם (ציגעל-גאַס 17).

די קינדער וואָס בעזוכען די שולען זענען יוצא דעם שול צוואַנג.

די געהיימניש פון וואָלאַשטשיק'ס וידוי

צי מעג דער גלח דערצעהלען דעם פּוילען אמת, וואָס דער פּרעזידענטען-מערדער האָט געזאָגט פאַר'ן טויט?

(§) ווי בעוואוסט, איז דער מערדער פון פּרעזידענט נאַרוטאָוויטש. וואָלאַשטשיק אין דער נאַכט פאַר'ן טויט, צום לעצ-טען מאָל געהערט געוואָרען דורכ'ן פּראָ-קוראָר, פאַר וועמען וואָלאַשטשיק האָט ווייטער אינטערפּרעטירט זיין טענה, אַז רידזעווסקי האָט זיך בעטייליגט אַנ'ם ערמאָרדען דעם פּרעזידענט.

ס'איז אויך בעוואוסט, אַז עטליכע מינוט פאַר'ן דערשיסען וואָלאַשטשיק'ען, האָט ער זיך מתודה געווען פאַר אַ גלח, וועמען — ווי ס'איז זיכער — דער מער-דער האָט אין דער לעצטער רגע פאַר'ן טויט דערצעהלט דעם גאַנצען אמת וועגען רידזעווסקי'ן.

די פּראַאינטערעסירטע גערינטע און אַדוואָקאַטען-קרייזען, זענען דעריבער שטאַרק פּראַאינטערעסירט צו וויסען, וואָס איינצעלנליך האָט וואָלאַשטשיק גע-קענט זאָגען דעם גלח אין זיין וידוי.

אַזוי ווי אָבער דער גלח טאָר נישט אויסזאָגען דאָס, וואָס מ'האָט איהם גע-זאָגט בעת דער וידוי, האָט מען פון גע-וויסע קווצלען געזאָגט, אַז בעפרייען פון דער פליכט צו האַלטען בסוד דעם וידוי קען דעם גלח נאָר דער ביסקופּ מיט אַנ'אַזוי-גערופענער „דיספּענזיע".

אַ זשורנאַליסט האָט זיך דעריבער געווענדעט צו דער לאָדזער ביסקופּען קוריע מיט דער אָנפראַגע, צי דער ביסקופּ קען דעם גלח בעפרייען פון דעם וידוי-סוד.

— ניין איז געווען דער ענטפער.
און דער פּויבסט?

— אויך נישט — האָט געענטפערט דער פאָרשטעהער פון דער ביסקופּען-קוריע. דער וידוי-סוד איז אַ גאָט-געהיימניש און קיינער קאָן דעם גלח פון דעם סוד נישט בעפרייען, ווען אפילו ס'האַנדעלט זיך וועגען אַ מענשליך לעבען.

זאַל פילהאַרמאָניע, נאַרוטאָוויטש 20

גאַסטשפּיעלען פון 1-טען וואַרשאַווער יוד. מיניאַטור-טעאַטער

„אַזאַזעל"

קאָנפערענסיער: א. נאַדיר.

עם נעהמען אַנטייל: אַלאַ לילית, פלאָריע שפּיגעל, וו. גאָדיק, ש. לאַנדוי, י. סטרוגאַטש, י. מאַנסדאָרף, נ. מעלניק, מ. פּאַטאַשינסקי, ה. פּאַזנאַנסקי און אַנדערע.

שבת, דעם 21, זונטאָג, דעם 22, מאָנטאָג, דעם 23-טן און דינסטאָג, דעם 24. מאַי, 9 אין אָוונט

16 פון די בעסטע פריהעריגע נומערן פון אַלע 4 פּראָגראַמען, פון I, II, III, IV פּראָגראַם 16

קינסטל. ליטונג: טעאַ אַרצישעווסקאַ
ליטעראַרישע . משה בראָדערזאָן
מוזיקאַלישע . הענעך קאָן

דעקאָראַטיווע ליטונג: פריק קליינמאַן
כאָרעאָגראַפיע: אַלאַ לילית
דירעקציע: י. דאַנציגער

שבת, דעם 21 טען מאַי, 4 נאָכמיטאָג — אַ

פאָרשטעלונג צו ביליגע פּרייזן!

בילעטען צו בעקומען אין קאַסע פון פילהאַרמאָניע.

דער ערשטער ראַדיאָפאָנישער שמועס פון וואַרשאַ מיט פּויזען.

האַלאָ! האַלאָ!
גוט מאָרגען ר' משה.
וואָס הערט מען?
זעהר שלעכט. כ'בין געפאַלען אַ קרבן פון אַ שווינדעל.

כ'האָב נעכטען געקויפט, כלומרש'ט ביליג 10 שאַכטעלעך שוך-פּאַסטאַ, וואָס האָבען זיך דערנאָך אַרויסגעוויזען אַלס געמיינע שמירעכץ.

האַ, האַ, האַ! איהר האָט מן הסתם גע-קויפט געפעלשטע שוך פּאַסטאַ אין אָריגינעלע גוט אויסגעוואַשענע שאַכטעלעך. גאַנץ גוט אויף אייך, מען דאַרף לעזען צייטונגען.

ס'איז שוין אַלעמען בעוואוסט, אַז אַ באַנדע אַפערייסטען קויפען אויף אַלטע שאַכטעלעך פון שוך-פּאַסטע, וואַשען זיי גוט אויס און פיהלען זיי אָן מיט אַ פּאַסקודנע שמירעכץ. אַך אַזוי...

נאָר די שאַכטעלעך פון דער בעסטער פּאַסטאַ „Zorza", וועלכע מיט איהר גוטסקייט איבערשטייגט אַלע אינלענדישע און אַפילו אויך אויסלענדישע פּאַסטעס, זיי זענען געשיצט גע-גען ווידעראַמאַליגע אָנפילונג דורך אַפעריסטען, ווייל דאָס שאַכטעלע איז באַנדראָלירט. קויפענדיג די בעוואוסטע פון אונפערגלייכליכער קוואַליטעט שוך-פּאַסטע „Zorza" וועט איהר קיינמאָל נישט ווערען בעשווינדעלט. 679

שטיצע

פאַר אינטעליגענטע.

(ס) אין צוזאַמענהאַנג מיט'ן אָנקומען פון די 125.000 זל. שטיצע פאַר די גייסטיגע אַרבייטסלאָזע, האָט דער מלוכה אַמט פאַר אַרבייטס-פערמיטלונג פאָרגענומען אַ קאָנטראָלע פון די אַר-בייטסלאָזע, צי זיי זענען בערעכטיגט אויף שטיצע, לויט דער מיניסטעריען-אינסטרוקציע פון 14 אַפּריל.

די אויסצאָהלונגען וועלען זיך דערי-בער אָנהויבען ענדע קומענדיגע וואָך פאַר די, וואָס האָבען די נומערן פון 657 ביז צום סוף.

אין בעקערייען

די פראַגע פון נאַכט-אַרבייט.

(:) נעכטען האָט דער בעקער-פעראיין בעקומען אַ מיטטיילונג פון אַרבייטס-מיניסטעריום וועגען דער אַקציע, וואָס דער פעראיין האָט אונטערגענומען גע-גען דער נאַכט-אַרבייט אין די בעקע-רייען.

די פעראיינען פון בעקער-אַרבייטער און בעקער-מייסטער וועלען דערהאַל-טען אָנקעטעס. און נאָך זייערע ענט-פערען, וועט די פראַגע וועגען די אַר-בייטס-שעהן אין די בעקערייען רעגו-לירט ווערען דורך אַ דעקרעט פון מלוכה-פּרעזידענט.

10-יעהריגער

יונגעל בעגעהט זעלבסטמאָרד.

(§) די לעצטע צייט חזרן זיך אַלץ מעהר איבער די פאַלען פון זעלבסט-מאָרדען צווישען דער יוגענד. נעכטען האָט זיך פאַל פּאַסירט אויף קילינסקי 174.

דער 10-יעהריגער זיגמונד פּאַנגאָוו-סקי האָט געהאַט שטענדיגע סכסוכים מיט זיין פאַמיליע, און שטענדיג גע-דראָהט, אַז ער וועט זיך נעהמען דאָס לעבען. מ'האָט אָבער דעם יונגען זעלבסטמערדער אויסגעלאַכט. נעכטען האָט דער 10-יעהריגער זיגמונד אויס-געפיהרט זיין פּלאַן, ער איז אַריינגע-שפּרונגען אין ביאַלאַגישען פילטער, מ'האָט אַרויסגערופען די פייערלעשער, וועלכע האָבען דאָס קינד אַרויסגעצוי-גען, אָבער אָהנע סמנים פון לעבען.

זיגמונד האָט איבערגעלאָזען אַ צעטעלע, אַז ער נעהמט זיך דאָס לעבען.

אין די אַפּטייקען.

היינטיגע נאַכט-דיזשורען.

(§) היינט, פרייטאָג דיזשורירען פאָל-גענדע אַפּטייקען: ל. פּאַוולאָווסקי (פּעט-ריקאָווער 307), ס. האַמבורג (גלובנאַ 50), ב. גלוכאָווסקי (באַרוטאָוויטש 4), י. סיטקעוויטש (קאָפּערניק 26), א. כאַ-רעמזאַ (פּאָמאָרסקאַ 10), א. פּאַטאַש (פּלאַץ קאָשטשעלני 10).

מאָרגען, שבת דיזשורירען פאָלגענדע אַפּטייקען: מ. עפּשטיין (פּעטריקאָווער 225), מ. באַרטאָשעווסקי (פּעטריקאָווער 95), מ. ראָזענבוים, (ציגעל-גאַס 12), יורשים פון גאָרפיין (וואָלטשאָנסקאַ 54), י. קאַרפּאָווסקי (נאָוואָמיעסקאַ 15).

פּרנס רומקאָווסקי ווערט גערופֿען צו אַנ׳עהרען-געריכט

פאַר בעלײדיגען אין „יתום“ דעם פּרעזעס פֿון דער יודישער קהלה ה׳ בודזינער און די פּרנסים: וואָוידיסלאַווסקי, וואַרשאַווסקי און האָפֿמאַן.

אַנ׳אָפֿענער בריף
צום פּרנס ה׳ מ. רומקאָווסקי.

אין איינינע נומערן פֿון אייער צײַטונג „דער יתום“ פֿאַלט איהר אַן אויף אייגעם פֿון די אָנגעזעהענע יודישע כלל-טוער אין לאָדז אויף דעם פּרעזעס פֿון יודישען קהלה-ראָט ה׳ שלמה בודזינער. נישט אונזער אויפֿגאַבע איז צו פֿערטיידיגען די פּערזאָן פֿון ה׳ בודזינער, דאָס לאָזען מיר איבער פֿאַר די יודען, וואָס זענען אַ דאַנק דעם ה׳ בודזינער בעראַטעוועט געוואָרען פֿון אונטערגאַנג.

דער אָנגעדל. אָבער אין לעצטען נו-מער פֿון אייער צײַטונג האָט אַ שײַכות צו אונז אונטערשריבענע פֿון דעם בריף. און מיר, וועלכע פֿיהלען זיך געטראָפֿען פֿון דעם אָנפֿאַל, פֿאָדערען דעריבער אײַך אויף זונטאָג דעם 22/5, 7 אָווענד אין לאָקאַל פֿון דער יודישער קהלה צו אַנ׳עהרען-געריכט.

מיר שטעלען אַרויס פֿון אונזער זײַט אַלס עהרען-ריכטער דעם ראַטמאַן ה׳ קראַסוצקי.

מיט אַכטונג
פּרנס יצחק מאיר וואָוידיסלאַווסקי
פּרנס בענדעט וואַרשאַווסקי
פּרנס ראובן האָפֿמאַן.

אינטערוויו פֿון ראַטמ. ד״ר שוויג
װעגען שלאָגען אַ יוד אין קאָמיסאַריאַט.

(-) צום ראַטמאַן ד״ר שוויג האָט זיך געווענדעט אַ יודישער פֿריזירער-אַרבייטער פֿון זגערזשער 15 וועלכער האָט דערצעהלט, אַז אין 5-טען קאָמיסאַריאַט, וואוהין מ׳האָט איהם געבראַכט פֿאַר שטעהען אויפ׳ן גאַס, איז ער שרעקליך צושלאָגען-געוואָרען דורך אַנ-געוויסע פּאָליציאַנטען. דער געשלאָגענער האָט געהאַט סימנים פֿון קלעפּ איבער׳ן גאַנצען קערפּער און פּנים.

ד״ר שוויג האָט תיכף אינטערוועגירט בײַם קאָמיסאַר פֿון 5-טען קאָמיסאַריאַט, וועלכער האָט צוגעזאָגט אַדורכצופֿיהרען וועגען דעם ענין אַנ׳אויספֿאָרשונג.

געשלאָגען אַ יודישען אַרבייטער און געלאָזט איהם אַרעסטירען.

פֿון טעקסטיל-אַרבייטער-פֿעראיין טיילט מען אונז מיט: מיטוואָך פֿאַר-נאַכט, ווען דער אַרבייטער ריגדהאָרן מאָטל איז אויפ׳ן וועג אין פֿעראיין אַריין דורכגעגאַנגען קאָמיענאַ גאַס איז אויף איהם אָנגעפֿאַלען דער טיכער-פֿאַבריקאַנט ה׳ זיס מיט אייניגע גראָדזיסקער חסידים, וועלכע האָבען דעם אַרבייטער אַריינגעשלעפּט אין שטיבעל, וואָס געפֿינט זיך אויף דער אייגענער גאַס 13 איהם שטאַרק צושלאָגען, גע-ברענגט דערנאָך פּאָליציי און איהם גע-געלאָזט אַרעסטירען. אין קאָמיסאַריאַט אַריין זענען מיטגעגאַנגען אַ פּאָר „עדות“ וועלכע האָבען „אַליין געזעהן“ ווי דער אַרבייטער זאָל גאָר האָבען דעם פֿאַב-ריקאַנט בעפֿאַלען און אויך איהם געשלאָ-גען. די פּאָליציי האָט אין דעם זיך צו-זאַמענגעשטעלט אַ פּראָטאָקאָל.

די אַרבייטער שרײַיקען שוין בײַ דעם ח׳ זיס 13 וואָכען.

זינאַ גאָלדשטיין אין לאָדז.
די בעקאַנטע יודישע אַקטריסע איז אהער געקומען וועגען משפּחה-אַנגעלעגענהייטען.

אין לאָדז ווײַלט איצט אַ זעהר אָנ-געזעהענער און אָנגעלײגטער גאַסט. דאָס איז די בעריהמטע יודישע אַרטיסטין — פֿרוי זינאַ גאָלדשטיין.

זינאַ גאָלדשטיין איז נישט קיין נייער נאָמען פֿאַר׳ן לאָדזער טעאַטער פּובליקום. זי האָט לאַנגע יאָהרען געשפּילט אין דער אָפּערעטע און אין דער דראַמע אין לאָדז, און האָט זיך ערוואָרבען דעם גוטען שם, מיט וועלכען זי איז מיט 9 יאָהר צוריק געפֿאָהרען קיין אַמעריקאַ.

זינאַ גאָלדשטיין האָט נאָך געשפּילט אין לאָדז בימי זאַנדבערג, אין דער בליהונגס צייט פֿון יודישען טעאַטער, און האָט געשמ׳ט אַלס איינע פֿון די בעסטע „שוישפּילערין׳ס“. נישט נאָר איהרע אַרטיסטישע פֿעהיגקייטען, נאָר אויך איהר גוטע סאָפּראַן-שטימע, האָבען זינאַ גאָלדשטיין געבראַכט פֿון ערפֿאָלג צו ערפֿאָלג.

אויך אין אַמעריקאַ האָט זינאַ גאָלד-שטיין באַלד פֿאַרנומען דעם פּלאַץ, וועלכע איהר געהער אין דער אַרטיס-טישער משפּחה. זי האָט זיך ערוואָרבען די סימפּאַטיע און אָנערקענונג פֿון פּוב-ליקום און קריטיק.

זינאַ גאָלדשטיין איז געקומען קיין לאָדז אין פֿאַמיליען-אַנגעלעגענהייטען. מיר וועלען אָבער האָפֿען, אַז זי וועט אויפֿטרעטען אין אונזער שטאָט, כדי צו געבען די מעגליכקייט די יודישע טעאַטער-בעזוכער צו דערמאָנען זיך אין די אַלטע גוטע צײַטען, ווען דאָס לאָד-זער יודיש טעאַטער איז געווען אַ מוס-טער-טעאַטער, און דער נאָמען „יודישער אַקטיאָר“ איז געווען אַ כבוד.

פּריזען
אין די שוי-פֿענסטער.

(§) ווי מיר דערוויסען זיך, וועט אין די נאָהנסטע טעג דורכ׳ן רעגירונגס-קאָמיסאַריאַט אַרויסגעגעבען ווערען אַ פֿעראָרדנונג, לויט וועלכער אין די געוועלבער-שוי-פֿענסטער וועלען מוזען אַרויסגעהאָנגען ווערען די פּרײַזען אויף יעדען אַרטיקעל, כדי די קונים זאָלען זיך קענען אָריענטירען אין די פּרײַזען און די מאַכט-אָרגאַנען זאָלען קענען קאָנטראָלירען, צי די פּרײַזען שטימען מיט׳ן אָפֿיציעלען טאַריף.

פּערזענליכעס.

נעכטען איז קיין לאָדז צוריקגעקומען פֿון לאָנדאָן דער מיטגליד פֿון ציוניס-טישען אַקציאָנס-קאָמיטעט דעפּ. ד״ר ראָזענבלאַט.

פֿאָרלעזונגען
פֿון דיכטער י. קאַצענעלסאָן.

מאָרגען, שבת, 5 אַזייגער נ. מ. וועט אין לאָקאַל פֿון דער ציוניסטישער אָר-גאַניזאַציע (צעגעלנ. 4) דיכטער יצחק קאַצענעלסאָן פֿאָרלעזען אויסצוגען פֿון זײַן נייעם ווערק „קבוץ-גליות“, וואָס איז ספּעציעל געווידמעט דער יוגענד.

דער אַרײַנגאַנג צו דער פֿאָרלעזונג איז פֿרײַ.

פֿון וויעניאַוואַ-דלוגאָשאָווסקי.

היינט, פֿרײַטאָג, קומט-פֿאָר אין פֿיל-האַרמאָניע-זאַל אַ פֿאָרלעזונג פֿון דעם בעקאַנטען פּובליציסט און רעדאַקטאָר וויעניאַוואַ-דלוגאָשאָווסקי א. ד. ט. „דאָס רוימע געלעכטער“.

חזן משה קוסעוויצקי אין לאָדז.

דער בעריהמטער ווילנער אָבער-קאַנטאָר משה קוסעוויצקי איז שוין אין לאָדז בעקאַנט. ווער ס׳האָט איהם גע-הערט, געדענקט גוט זײַן שעהנע נגינה און האַרציגען דאַווענען.

היינט, פֿרײַטאָג אין אָווענד און מאָר-גען, שבת אינדערפֿריה, דאַווענט דער בעריהמטער אָבער קאַנטאָר אין פֿיל-האַרמאָניע-זאַל. יעדער ליבהאָבער פֿון יודישער נגינה, וועט זיכער אויסנוצען די געלעגענהייט צו הערען דאַווענען משה קוסעוויצקי׳ן.

גערוכען-לײַדענדע און שלעכט-גע-שטימטע שאַפֿט דאָס מילדע און נאַטיר-ליכע ביטער-וואַסער פֿון

Franciszek Józef

די בעסטע פֿערדײַאונג, אַ לײַכטען קאָפּ און אַ רוהיגען שלאָף. לויט די ערפֿאַה-רונגען פֿון די בעריהמטע נערווען-דאָק-טוירים איז דער געברויך פֿון ביטער וואַסער פֿון

Franciszek Józef

אַ גילוי בײַ שווערע געהירן- און ריקען-מאַרך קראַנקהייטען איז אַמבעסטען צו עמפֿעהלען.

צו בעקומען אין אַלע אַפּטייקען און סקלאַד-אַפּטעקען. 720

ההסתדרות הציונית בלודז.

מחר, בשבת בשעה 5 אחה״צ, באולם ההסתדרות הציונית (צגלנינה 4), — **יצחק קצנלסון** קטעים מן המחזה החדש שלו „קבוץ גליות“. — יקרא המשורר

הכניסה חנם! 969 הכניסה חנם!

4. „אזאזעל“-פּראָגראַמען צוזאַמען.
ערב דעם מאָנומענטאַלען 5-טען פּראָגראַם.

„אַזאַזעל“. — הערט מען בלויז דאָס דאָזיגע וואָרט, געהמט באַלד אַרום אַ געפֿיהל פֿון אָנגענעהמער פֿרעהליכקייט, אַז דאָס דאָזיגע שטיפֿערישע טעאַטער׳ל האָט שוין בעקומען אַ גוטען נאָמען נישט נאָר אין לאָדז, נאָר אומעטום, וואו מ׳וויל הערען אַ יודיש וואָרט, אַ יודיש לידעל.

און אַט ווערט געגרייט דאָס נײַע 5-טע פּראָגראַם, וואָס — ווי ס׳איז צו זעהן פֿון די פֿיבערהאַפֿטע צוגרייטונ-גען — וועט זײַן אַ טופּער-שלאָגער אויף דער יודישער ביהנע. די אַרטיסטען מאַכען שוין די לעצטע פֿאָרבערייטונגען, דער רעזשיסער פֿערענדיגט די אַרבייט און דער מאָלער פֿריץ קליינמאַן מאַכט הערליכע קאָסטיומען און דעקאָראַציעס.

ביז דער פּרעמיערע, וועלכע קומט-פֿאָר קומענדיגע וואָך, ווערען פֿון שבת נאָכמיטאָג אָן געשפּילט די שענסטע שלאָגערן פֿון אַלע 4 פּראָגראַמען. אויך די דאָזיגע שלאָגער-פֿאָרשטעלונגען, וועלען זײַן גאָר בעזונדערס אינטערעס-סאַנט. עס נעהמען אָנטייל אַלע אַרטיס-טען מיט אַלאַ לילית, נאָדיק, סטרוגאַטש, לאַנדוי, לוריע-שפּיגעל און אַנדערע.

די „קאַווקאַזער ליבע“
ווערט מאָרגען אויפֿגעפֿיהרט אין יודישען טעאַטער.

שוין זײַט 2 וואָכען שפּילט אין „סקאַלאַ“-טעאַטער אַ בעקאַנטע טרופּע מיט פּאָליאַקאָוו׳ן אין דער שפּיץ און — ס׳גייט אָהן עין הרע גאָר נישקשה!

שבת אין אָווענד ווערט אויפֿגעפֿיהרט אַ פּרעמיערע — די אַמעריקאַנער שלאָגער-אָפּערעטע „קאַווקאַזער ליבע“, מיט׳ן אָנטייל פֿון אַלע אַרטיסטען.

עס ווערט אויך אויפֿגעפֿיהרט צום ערשטען מאָל אַ קינאָ-בילד, וואָס ווערט פֿעראייניגט מיט דער אָלגעמיינער אַקציע.

שבת טאָג ווערט געשפּילט „אַ נאָכט פֿון ליבע“ און „סאָם און פּאַטאַשאָן“.

דעמאָנסטראַציע
פֿון אַרבייטסלאָזע אין פּאַביאַניץ

(:) נעכטען האָבען 300 אַרבייטסלאָזע איינגעאָרדנט אַ דעמאָנסטראַציע פֿאַר׳ן פּאַביאַניצער מאַגיסטראַט.

אַ דעלעגאַציע פֿון די אַרבייטער האָט זיך געווענדעט צום שטאָט-פּרעזידענט מיט אַ פֿאָדערונג, אַז דער מאַגיסטראַט זאָל אָנהויבען וואָס שנעלער די געזעל-שאַפֿטליכע אַרבייטען. דער פּרעזידענט האָט צוגעזאָגט, אַז די אַרבייטען וועלען זיך אָנהויבען שפּעטסטענס דעם 1. יוני, צו די אַרבייטען וועלען אין דער ערשטער ריי אָנגענומען ווערען אלמנות, וואָס האָבען קינדער.

די דעמאָנסטראַציע איז זיך רוהיג פֿונאַנדערגעגאַנגען.

אָפּערע
אין „סקאַלאַ“-טעאַטער.

נאָכ׳ן נעכטיגען ערפֿאָלג פֿון דער אָפּערע „זשידובקאַ“, ווערט היינט גע-שפּילט „דעמאָן“ פֿון רובינשטיין.

שבת ווערט געגעבען „זשידובקאַ“ אין פּאַביאַניץ.

רינג-קאַמף.

אין דער ערשטער פּאָר האָט נעכטען געקעמפֿט די שוואַרצע מאַסקע און דעביץ. אין דער 6 מינוט איז דעביץ בעזיגט געוואָרען.

דער קאַמף צווישען ווילדמאַן און בריל האָט זיך פֿערענדיגט אָהן רעזולטאַט.

פּראָהאַסקאַ איז דיסקוואַליפֿיצירט גע-וואָרען בעת זײַן קאַמף מיט שטעקערן.

נעסטעראָוו מיט פֿעטערסען האָבען אַ שעה צייט געקעמפֿט אָהן רעזולטאַט. שפּעטער איז דער קאַמף איבערגעגאַנ-גען אויף פּונקטען. אין משך פֿון 10 מינוט האָט נעסטעראָוו דערגרייכט 4 פּונק-טען און פֿעטערסען — 2 פּונקטען.

מעלדונג.

אַכטונג ליון-חברער.

זונטאָג ד. 22. מאַי 1927 פּינקטליך 6.30 אָווענד קומט פֿאָר אין פֿעראיינס-לאָקאַל בזשעזשינער 7 אַ גרויסע בע-ריכט-פֿערזאַמלונג. חברים ליון וועלכער מיטגלידער און נישט-מיטגלידער קומט מאַסענווייז. 999 די פֿערוואַלטונג.

Dr. med. H. LUBICZ
צעגעלניאַנאַ 43, טעל. 41-82.
ספּעציאַליסט פֿאַר הויט, ווענעריש און מע-נער-שוואַכע קראַנקהייטען. 869
איז צוריקגעקומען.
באַהאַנדלונג מיט קוואַרץ-לאַמפּען (מאַר-אויסשפּל)
נעמט אָן פֿון 8—10 און פֿון 5—8 אָווענד

Dr. med. I. WAJNBERG
Cegielniana 47, tel. 26-02
אינערליכע קראַנקהייטען, ספּעצ. פֿאַר לונגען- און האַרץ-קראַנקהייטען. בעשטראַלונגען מיט קינסטליכע בערג-זון.
נעמט אָן פֿון 3—4 נאָכמיטאָג און פֿון 4—5 אין דער לעטשניצע „וואָלקאַ“.

15 זלאָטעס
וועכענטליך, צאָהל איך מאַשינ-סטעפּעס — צו גילוען, יעגדען זיך 089
זאַכאָדניאַ 66, א. לעווין

שופּעלהעם גראַבעלעס
פֿאַר קינדער
— פֿערקויפֿט די פֿאַבריק —
שמיצקי
פּיאָטרקאָווער 44 ‏127

Dr. H. Weisshoff
אינערליכע - און קינדער-קראַנקהייטען
23 זאַוואַדזקאַ 23
פֿראָנט 1 שטאָק
נעהמט אָן פֿון 3.30 ביז 5 נ״מ.

Dr. med. A. MAZUR
נאַרוטאָוויטש (דזעלנאַ) 44
טעלעפֿאָן 22-44.
אויערען און האַלז, קראַנקהייטען שטימע און שפּראַך-פֿעהלערן (שטאַמלען א.ז.וו.) נעמט אָן פֿון 12—2 און פֿון 6.30—8 אָוו.

לעטשניצע
פֿון דאָקטוירים-ספּעצ. און דענטיסטען-קאַבינעט
פּיעטריקאָווער 62, טעל. 31-53.

אינערל. קראַנקהייטען	ד״ר ב. ראַבינזאָהן ״ מ. וואָלפֿסאָן ״ א. טענענבוים	פֿון 2½—3½ און 7—8 ״ 12—2 ״ 4—6
כירורגישע קראַנקהייטען	ד״ר י. שרייבער ״ א. פּאַכשאַנסקי	פֿון 2½—4 און 7—8 ״ 12—1 און 5—6
פֿרויען-קראַנק-הייטען און געבורטס-הילף	ד״ר ד. אַלטערמאַן ״ מ. פֿעלדמאַן פֿרוי ד״ר ה. יעדראָוויטש-קראַטשקאָ ״ גוסטאַווא זאַנד טענענבוים	פֿון 11—1 ״ 5½—7½ שבת, זונט. דינסט. דאָנ. 3-5 זונט. מאָנט. מיט. פֿרײַט. 3-5
קינדער-קראַנקהייטען	ד״ר ס. גוטשטאַט ״ ל. פֿאַמיליער	פֿון 10—11 און 6—7 ״ 12—1 און 4—5
נערווען-קראַנק.	ד״ר מ. מאַשלאַנקאַ	פֿון 6—7 זונטאָג 1—2½
אויגען-קראַנקהייטען	ד״ר י. סמופֿאַי ״ ס. האָלענדערסקאַ	פֿון 1—2 און 4—5 11—12, 6—8 זונט. 12—2
נאָז, האַלז און אויערען-קראַנק.	ד״ר מ. קלאַטשקאַ ״ באַל. כאַן	פֿון 11—1 און 7—8 ״ 3½—5½
הויט- און וועגערישע קראַנק.	ד״ר ב. ברוין ״ י. פּאַלאַווייטשיק	פֿון 12½—3½ ״ 6 8
ציין- און מויל-קראַנקהייטען	צאָהן-אַרצט ס. שפּעס ״ מ. רעזניקאָווא ״ ב. משודנאָווסקאַ ״ נ. קאַצענבאָגען	פֿון 9—10¾ און 8—9 ״ 11—1¾ ״ 2¼—5 ״ 5¼—8

די לעטשניצע איז טעטיג טעגליך פֿון 9 פֿריה ביז 9 אין אָווענד.

50 זל. קינדערוואַגען פֿון
שפּאַצירוואַגען אויף גומי מיט בעדעק
פֿעלד- און מעטאַל-בעטען, מאַטראַצען, אַמו שטולן, וואַש-טישען

אין רײַכסטען אויסוואַהל אויף גינסטיגע בעדינגונגען עמפֿפֿעהלט די עלטסטע לאָדזער מעטאַל-מעבעל-פֿאַבריק פֿון
I. B. WOŁKOWYSKI
Sienkiewicza 3/5, tel. 37-70
11 NARUTOWICZA 11
די פֿירמע עקזיסטירט פֿון יאָהר 1896.
אַכטונג: מיר באָרגען אויס בעטען אויף זומער-וואוינונגען.

גאַנץ לאָדז שרײַט אין איין קול:
דאָס בעסטע פֿון גוטען איז נור
„POTOKOL“
מיט דעם הכשר פֿון בענדינער רב
חנוך צבי הכהן לעווין אב״ד דפּה.
686

Dr PRYBULSKI
זאַוואַדזקאַ 1, טעלעפֿאָן 25-38
וועגערישע און האָר - הויט - קראַנקהייטען, מענער-שוואַכע, בעהאַנדלונג מיט קוואַרץ-ליכט (מאַר-אויספֿאַל), רענטגען-שטראַהלען.
נעמט אָן פֿון 9—1 און פֿון 4—8 אָווענד
דאַמען : פֿון 4—5 נאָכם.

Dr. Z. Rakowski
ספּעציאַליסט פֿאַר אויערען-, נאָז, האַלז- און לונגען-קראַנקהייטען.
קאָנסטאַנטינאָווסקאַ 9 טעלעפֿאָן 27-81
שפּרעכשטונדען פֿון 12 ביז 2 און פֿון 5 ביז 7. נעמט אויך אָן אין לעטשניצע זגערזשער 17 פֿון 10—11 און פֿון נ.מ. 2—2

קינא „ERA"

פרי׳: „פלאראֿ" הער

זאוויישא 22 (באלוט)

שפאסארטוס און הנחה-בילעטן אינגילטיג

פארשטארקטער ארקעסטער

פון דאנערשטאג ד. 19 מאי 1927 גרויסער סענסאציאנעלער שלאגער!

עס ווערט דעמאנסטרירט דאס גרויסע שפאנענדע בילד

I-טע סעריע די נייע פאסירונגען פון פאנטאמאס'ן א. ג.

די געהיימניספולע מאסקע

אין 15 אקטען

אין די הויפטראלען

Pearl White, Antonio Moreno

קינא-טעאטער

SYRENA

אלעקסאנדראווו. 37 ט. 49-48

פון היינט ביז זונטאג דער גרעסטער סופערשלאגער איז דער וועלט 2 סעריעס 16 אקטען גלייכצייטיג דע מאנסטרערס א. ג.

„דער מארד" (MORDERSTWO)

אדער די ארענע פון לידענשאפט

רעזשי׳ D. W. GRIFFITH

איז די הויפטראלען

James Kirkwad, Karol DEMPSY

אויסערדעם פראכטפולע 4 אקטיגע קאמעדיע. .׳. אנפאנג 5³⁰ נאכמיטאג, שבת און זונטאג 1 ווייניגער מיטאג. פון 1 ביז 1³⁰ זענען די פרייזען פאר דערוואקסענע 50 גר. פאר קינדער 30 גר. .׳. נעכסטער פראגראם 4 בילדער 30 אקטען

1) „פאסירונג" פון זשעק לאנדאן, 2) "Czy pani mieszka sama" מיט Reginald Denny און אויסערדעם 2 פראכטפולע קאמעדיעס, קורצליך דער שלאגער דער ש״על זוג 2420 № מיט William Duncan

TEATR-SWIETLNY

„NOWOSCI"

Piotrkowska, róg Głównej.

היינט און פאלגענדע טעג! דער איינציגער מיטעל אויף אומעט!

דער טראנספאלגער — א פרייער

קאמעדיע אין 8 אקטען מיט'ן אמעריקאנער MAX LINDER Rajmond Griffith אין דער הויפטראלע.

אויסער'ן פראגראם: 2-אקטיגער פארס א. ג.: „עם ביים.." מוזיק-אילוסטראציע פון בעוואוסטן ארקעסטער פון באלאלייקעס און דזשאז-באנד.

אנאנס: קורצליך קומט א גרויסער שלאגער „די מאדערנע הורמיזאנע".

673

סאפ- ווערמאג און ערשעפינג,

ווי אויך מאגען-פערדארבונג, לעבער-קראנקהייטען, נירען, גאל-שטיינער, רעוומאטיזם, ארטעריעסקלעראזע, העמארידען-ווערעמא-נען קומען פון פאר צולייב דער שלעכטער שטאף-ווערקס-לונג און פעראונרייניגונג פון בלוט און מענשליכען ארגאניזם.

ZIOŁA Z GÓR HARCU D-ra LAUERA

הילפען צו א גוטער שטאף-ענדערונג, ערווייטערן די פערדייונג, רייניגען דאס בלוט און איבערדעם מאכען גענוגנד דעם מאגען און ברענגען צו א רעגולערע פונקציע פון דער לע-בער און נירען, וואס בעזייטיגען שטיינונג, און

ZIOŁA Z GÓR HARCU D-ra LAUERA

בעווירקען פון ארגאניזם די גישט פערדייטע רעשטלעך, ווי אויך בעקעמפען דאס שאפען זיך פון פערזעצונגען, וואס איז גורם צו רעוומאטיזם און ארטעריעס.

ZIOŁA Z GÓR HARCU D-ra LAUERA

בעזייטיגען און פערהיטען דאס שאפען זיך פון גאל-שטיי-נער און פערמילדערן די העמארוידן-שמערצען.

די פרייזען א האלב שאכטעל 1.50 זל.

א דאפעלטע שאכטעל 2.50 זל.

צו בעקומען אין אלע אפטייקען און אפטייק-סקלאדעס. 126

רויטלינגער מאשינען-פאבריק

H. Stoll & Co., Reutlingen

אריגינעלע לינקס-לינקס-מאשינען, אכטשלאס זשאקארד-מאשינען, וואס זענען פאטענטירט, זשאקארד-בונטמוסטער-מאשינען, געווענליכע פלאך-שטריק-מאשינען.

ערשטקלאסיגע פאבריקאציע. — אומבאגרעניצטע פערוואנדונגס-דויער. — בעסטע בעדינגונגען.

פערטרעטער פאר פוילען:

Leon Friedman i S-ka

Łódź, 6-go Sierpnia 3, telefon 609 (Benedykta).

עלטערן!

פאר 3 זלאטים א וואך ווערט געלערנט מיט קינ-דער וואס לערנען אין פאלקס-שולען: חומש, רש״י נ״ך, משניות, גמרא, יהדות, היסטאריע, רעדען און שרייבען העברע-איש און יודישע בריות זעלבסט צוזאמענשטעלען, דורכ'ן בעוואוסטען ארטאדאקסישען העברעאישען לעהרער י. ד. ראַ-זענפעלד, פלאץ וואלנאשטשי 6 קווער אפ. רעכטס 2 שט. נעמ.: מווערען אויך אנגענומען אנפענגער פון 5 יאהר אן. א שטרענג רעליגיעזע ערציהונג! ערפאלג גאראנטירט!

לעטשניצע „זדראוויע"

פון דאקטוירים-ספעציאליסטען

אויף נאוואמיעסקא 3 (וואסאדניא 13), טעלעפאן 37 76.

אינגען קראנקהייטען	ד״ר קראוש ד״ר סלאבאדסקי	3 4 זונטאג 11½–10½ 10½ 12 זונט. 12–1.
נערוועו קראנקהייטען	ד״ר בראניסל. פרענקעל ״ קלאזענבערג	12½–1½ חוץ פרייטאג 11–12 חוץ פרייטאג
מאגען און קישקע קראנק	ד״ר אלהסנר. מארגאלים ד״ר י. מייבוים מארזשינסקי	12 .1, זונטאג 12–1 10—11 אחוץ זונטאג.
אינערליכע קראנקהייטען	ד״ר גיפיאנסקי ״ קאץ ״ לעווי ״ כאי העניכ	9½—11½ זונטאג 9½—11 12—2 זונטאג 11—12 3—4½ זונט. 1—2 10 — 11 זונטאג 12—1
קינדער קראנקהייטען	ד״ר סאלאוויעטשיק ארק ״ מאשלאנסא ״ פרעכנער	10½–12 3–5 ז. 12–2 1½–2½ זונט. 10½ 12 5–6½ זונטאג 9–10½
כירורגישע קראנקהייטען	ד״ר גאלדמאן ״ פעריס	3½–4½ זונט. 9½–10½ 1–11 6–7½ זונט. 11–1
פרויען קראנקהייטען	ד״ר אראנסאן ״ אייגעראווא	12–1 זונטאג 12–1 זונטאג, פרייטאג 1½–2½ מאג. מיטוו. דאנ. ש. 10³⁰–11³⁰
נאז, האלז און אויערען קראנקהייטען	ד״ר העלמאן ״ ראבינאוויטש	3½–4½ חוץ זונטאג 12–2 זונט. 12–2
הויט און ווענערישע קראנקהייטען	ד״ר פאלק ״ זאנענבערג	3 4 זונטאג 9–10 11–12 זונט. 11–12
רענטגענאלאג	ד״ר קיילסאן	3–7
עלעקטרישע אנאליזען	ד״ר מ. קאצען	

וויזיטען אין שטאדט. — פאקען-שטעלען. רענטגענאגראפיע עלעקטרישע דורשטראה-לען (פמארץ לאמפען). אלערליי אנאליזען און אונטערזוכונגען. די לעטשניצע איז א.ג. אפען טעגליך פון 8.30 פריה ביז 7.30 אוונט. זונטאג פון 8.30 פריה ביז 2 א זייגער נאכמ.

40 פראצענט ביליגער, ווי איבעראל!

די ניי-ערעפענטע אמעריקאנער כעמישע וועשעריי און פארבעריי פון גארדעראבען נדאנסקא 8, פראנט, 2-טען שטאק

נעהמט אן אויפצופרישען, רייניגען, וואשען און פארבען אלערארט גארדעראבען פאר מענער, ווי אויך פאר דאמען, אויך זיידע, סאמעט, פליוש, וואלענע, האלב-וואלענע, בוימוואלענע קליידער, אויך שטיק סחורה און רעשטען, אלערארט אויפפלאקירטע געמוסטערטע אנציגער ווערען געבראכט צו דער ער-שטער פארב. אלע ארבייטען פון מיין פארבעריי ווערען אויסגעפיהרט ערשטקלאסיג לויט די נייעסטע אויסלענדישע מעטאדען. גאראנטירט פאר עכטע פארבען. ביליגע פרייזען! אלערארט פוטער נעהם איך אן צו שטרייכען און פארבען. 769

אמביליגסטען, ווייל עס איז א פריוואט-וואוינונג!

Gimnazjum Żeńskie Józefa ABA

w Łodzi, Zielona 8, tel. 22-12.

בעטעס אין די קלאסען פון A ביז אין די VI איינשליסליך נעמט אן די קאנצעלאריע פון גימנאזיום פון 10 א זייגער פריה ביז 1 מיטאג. 639

די עקזאמענס, לויט לעקציע-סיסטעם, הויבען זיך אן דעם 22. מאי ד. י.

בעמערקונג: פאר פעהיגע און אונבעמיטעלטע אביטוריענטקעס פון די פאלקס-שולען — הנחות ביים איינצאהלען איינשרייב-געלד.

Dyrektor: J. Ab.

KLINIKA

Położniczo - Ginekologiczna

D-ra med.

S. Druebina

6-go Sierpnia 15-17, tel. 53-10,

I i II klasa.

פאבריק פון

זשיראנדאלען

ווי אויך גאלוואנישע בראנזיר-אנשטאלט

מ. לידער, לאדז

צעגעלניאנא 33, טעל. 53-41

נעהמט אן אלערליי געגענשטענדע צו איבערגילטען, פערזילבערן, ניקלען, בראנזירען און אקסידירען. עס ווערען אויסגעפיהרט אלערליי רעפעראטורען פון פערשידענע מע-טאלענע און זילבערנע געגענ-שטענדע. פינקטליכע אויספיהרונג. גוט און ביליג מיט א גאראנטיע פאר דויערהאפטיגקייט. 748

Dr. H. WOŁKOWYSKI

זאכאדניא 57 (צעגעלנ.19)

טעלעפאן 19-94.

ספעציאל-ארצט פאר הויט-און ווענערישע קראנקהייטען, מע-נער-שוואכע, בעהאנדלונג מיט קווארץ-שטראהלען.

נעהמט אן פון 5—8 אווענד, פרויען פון 4—5. ספעציעלער ווארטע-זאל. 603

Dr. med

BRAUN

פאלודניאווא 28

טעלעפאן 40-26

ספעציאל-ארצט פאר הויט און ווענערישע קראנקהייטען און מענער - שוואכע.

בעהאנדלונג מיט קווארץ-ליכט (האר-אויספאל)

נעמט אן פון 9—12 פריה און פון 5 — 8 אוונט

Dr. med.

W. Eychner

פרויען-קראנקהייטען און אקושעריע

זגעזשער 11 טעל. 84-72

נעמט אן אין דער לעטשניצע פעטריקאווער 294 פון 12—2 מיטאג און אין דער היים פון 6-8 אוו.

קאסמעטיש-מעדיצינישע קאבינעט

Dr. med. P. MARKOWICZ

פיעטריקאווער 124

נעמט אן פון 3 ביז 7, זונטאג און אנד. חגאות—פון 11 ביז 2

הויט- און האר-קראנקהייטען היילונג געזיכטס-פעהלער, מא-סאזש, עלעקטראטעראפיע. 312

Dr. ADAM

GROSGLIK

Al. Kościuszki 27,

tel. 51-78

הויט און ווענערישע קראנקה. רענטגען און ליכט-היילאנשטאלט. נעמט אן פון 4—7 אוונט.

Dr. med.

L. Pikielny

ספעציאל-ארצט פאר נירען, בלאזען און האר - קראנקהייטען

Nawrot 8,

telefon 19-90.

עמפפאנגט פון 4—7 אוו. 591

Dr. med

STUPEL

Szkolna 12

ספעציאליסט פאר הויט, האר און ווענערישע קראנקהייטען, מענער - שוואכע, רענטגען-שטראהלען און קווארץ-ליכט, עלעקטרא-טעראפיע.

נעמט אן פון 6—9 און אווענד פרויען—12 ביז 3 נאכמ. 873

Dr. m. I. Bette

ספעציאליסט פאר אינערליכע און קינדערקראנקהייטען

iotrkowska 6,

telefon 44-95.

נעמט אן פון 8—11 פריה און פון 4—6 נאכמיטאג

א לעהרער

מיט 12 יאהר פראקטיק ערטיילט לעקציעס צו ביליגע פרייזען פאר שילער מיט שוואכען פארטשריט פון פאלקסשולען און גימנאזיעס. אויך לעקציעס פאר דערוואַ-קסענע: פויליש, דייטש, פראנ-צויזיש, מאטעמאטיק און בוכ-האלטעריע.

שיר, שוו. יאקובא 12.

Dr. med

A. URYSON

קאנסטאנטינער 20

טעל׳ 35-85

אינערליכע קראנקה.

נעמט אן פון 3 ביז 5 נאכם.

מעטאל-בעטען

דרוטענע און געבעטע מאט-ראצען, קינדער-וואגען ביליג און גוטע בעדינגונגען אין „DOBROPOL"

Piotrk. 73 (אין הויף)

ועסטליכע רעפעראטורען ווערען אנגענומען. 775

צו פערמיטען

א שער-שטוב מיט קאמ-פארטע איינריכטונג, ווי: טרייב - מאשין, א גרויסע שער-ראהמע א.ז.וו. צו ער פאהרען זשעלאנא 6, האלענדער. 678

CASINO

היינט גרויסע פּרעמיערע! היינט גרויסע פּרעמיערע!

פון פראַנצויזישע רעוואָלוציאָן. ארציפילם פון פראַנצויזישע רעוואָלוציאָן. ארציפילם

„די פירשטין און דער קלאַון"

(KSIĘŻNICZKA i BŁAZEN)

לעבענס־דראַמע אויף'ן גרונד פון די געשיכטעס פון דער דעמאָקראַטישער דינאַסטיע. : - : טראַגעדיע פון דער צער. וואָס שפּילט זיך אָפּ אין דער מעטראָפּאָליע פון זינד - פּאַריז און אין דער הויפּט שטאָט פון דער גרויסער באַרבאַן־מלוכה.

אין די הויפּט־ראָלען פון די אויסגעצייכנעטע ליבהאַבערס: די אינטער־אַקטיווע העלדין פון בילד „Kenigsmark"

HUGETTE DUFLOS i CHARLES de ROCHE

718 סימפאָנישער אָרקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' ה. האַמאַר.

SPLENDID

20 נאַרוטאָוויטשאַ 20.

היינט פּראַכטפולע פּרעמיערע!!! ערעפנונג פון גרעסטען קינא אין לאָדז!

גיגאַנטיש־פּסיכאָלאָגישע דראַמע, געשאַפן לויט'ן מאָטיוו: פער/אַנג נישט דיין פרייגד'ס הויב

קרייצער־סאָנאַטע

מעכטיגע דראַמע אויס דער געהיימניש פון הערץ פון א מאַן, וואָס פערנעכטערט זיין פרוי און דינאַ-לוירט מיט איהר ליבהאָבער. באַאַרבייט לויט'ן ווערק פון אונשטערבליכען רוסישען שרייבער

גראַף לעוו טאָלסטאָי.

אָנהויב פון די פאָרשטעלונגען אין געוועהנליכע טעג פון 4.30 נאָכמיטאָג, שבת און זונטאָג—1.30 מיטאָג.

סימפאָנישער אָרקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' א. משודנאָווסקי.

Grand-Kino

היינט אין פאָלגענדע טעג! היינט און פאָלגענדע טעג!

„די אינטריגע פון דער פירשטין דימיטרעסקו"

(די, וועלכע האט בעקומען פּעטש)

די וועלט פון שטיפעריי און פּראַכט

IMOGENA ROBERTSON

דראַמע אין 10 אַקטען, וואָס אילוסטרירט ליבעס־אינטריגעס. אין דער הויפּטראָלע

ODEON

צום ערשטען מאל אין לאָדז!

CORSO

צום ערשטען מאל אין לאָדז!

אין דער סענסאַציאָנעל־אינטערעסאַנטער דראַמע אין 12 אַקטען אונטער'ן נאָמען: דער קעניג פון די אקראָבאַטען LUCJANO ALBERTINI

מענשען'ס לעבען אין געפאַהר

אויסער'ן פּראָגראַם: פאַרס אין 3 אקטען.

בעמ.: ווילענדיג געבען די מעגליכקייט די ברייטע מאַסען צו זעהען דאָס מייסטערווערק, ווערט דאָס בילד זעמאָנסטרירט גלייכצייטיג אין קינאָ־טעאַטער „ראָמאַ" וואו די פּרייזען זענען ביליגער.

W dniu **19-go** b. m. został otwarty pierwszorzędny

Zakład Fryzjerski Damski i Męski

w Łodzi, przy ul. Konstantynowskiej 12 889

pod kierownictwem pierwszorzędnych sił fachowych:
pp. **BRONISŁAWA** (b. pracowniczka firmy Hołodyniak),
HENRYKA i BOLESŁAWA (b. kierown. zakł. fryz. Piotrkowska 17)
Farbowanie oryginalną L'oreal Henne we wszystkich kolorach.
Obsługa solidna. Wykwintny manicure. Ceny przystępne.

די בילינסטע מאָדעלע פון

מענער־הוטען

פון פערשידענע קוואַליטעטען און פאַסאָנען

קען מען נאָר בעקומען אין דעם בעוואוסטען הוט־געשעפט פון די לאַנג־בעקאַנטע פירמע

„SPLENDID", Konstantynowska 31.

אויך נעמט מען אָן הוטען צו פאַסאָנירען. .·. קאָנקורענץ־פרייזען.

„ELEKTRON"
ŁÓDŹ, SIENKIEWICZA 39
SPRZEDAŻ MATERJAŁÓW ELEKTROTECHNICZNYCH
PO CENACH UMIARKOWANYCH

זומער וואוינונגען

אין אָגוסטאָוו ביי ווידזשווו ציפּאָהר מיט נומער 10 טראַמוואי אין א שעהנעם געגענד מיט וואַלד איז פון זאָפאָרט צו פערמיטען. צו ערפאַהרען
667 ביי האַרנאַ: אין אָגוסטאָוו.

571 נ. ה.

דערמיט מאַכען מיר בעקאַנט, אז מיר האָבען איינגעפירט אין אונזערע פיליעס דאָס

ווייטען און פּלעטען פון פיינע

הערען־וועש

צו פאָלגענדע פּרייזען:

שטייפע קראַגענס	25 גר.
ספּאָרט־קראַגענס	20
מאַנזשעטען	35
פּאָרלאַגעס	35
אויבערהעמדער הייפּט מיט מאַנזשעטען	100
„ „ אָהן	90
„ קאָלנער מיט	90
„ „ אָהן	80

כעמישע רייניגונגס־אַנשטאַלטען און פאַרבעריי־פיגוועשעריי

Ledich i Golda

אַנשטאַלטען: האָלטשאַנסקאַ 257, טעל.: 01—30.
פיליאַס: פּיעטריק. 4, פּעטריק. 67, פּעטריק. 147, טעל. 27-87, גלובנאַ 52, רג. קילינסקי, נאַפּיורקאָווסקאַ 27

בית־ספר עממי עברי מעורב

בו שבע מחלקות ע"ש „שלום־עליכם"
של החברה ליסוד בתי־ספר עממים וגני ילדים עבריים בלודז

7 קלאַסיגע העברעאיש־העברעאיש־האַעדוקאַציאָנס־עלעמענטאַר שולע אויפ'ן נאָמען פון „שלום־עליכם"

ביי דער געזעלשאַפט פאַר יוד. פאָלקס־שולע און פאַר שול־ערציהונג

אין לאָדז, פּאָלודניאָוואַ 11, טעל. 34 13

איז מודיע, אז עס ווערען אָנגענומען איינשרייבונגען פון שילער און שילערינס אין דער A, B, C, I, II, III, IV קלאַס.

די אַבסאָלווענטען פון אונזער שולע ווערען קאָמפּלעט פּאָרבערייט צו דער V קלאַס פון די יודישע גימנאַזיעס ווי אויך אין „יב ה".

מיט אנמעלדונגען ווענדען זיך פּאָלודניאָוואַ 11, פּרייטאָג 1 שטאָק פון 8—2 נ. מ.

די איינטריט עקזאַמענס אין אַלע קלאַסען - דעם 21. מאַי אין ערשטען טערמין און אנפאַנג יוני – אין צווייטען טערמין.

682 די דירעקציע.

ליקווידאַציאָנס־אויספערקויף
פון א האָטעל־איינריכטונג

(מעבעל, בעטגעוואַנט, עלעקטרישע לאַמפּען, בילאַרד א. ד. גל.

צו זעהר ביליגע פּרייזען.

צו זעהן יעדען טאָג פון 12 ביז 3 נאָכמיטאָג ביים ווירט זאַוואַדזקאַ 11.

פּענסיאָנאַט „זדראָוויע"
ס. ראַפּאַפּאָרט, ווישניאָוואַ־גורא

איז שוין געעפענט.

פערשידענע פערבעסערונגען איינגעפיהרט. א נייע ווילע מיט גרויסע זוניגע צימערן. פּערציגליכע קיך און בעדיענונג. פערשידענע געזעלשאַפטס־שפּילען (ראַדיאָ).

אינפאָרמאַציעס ערטיילט: מ. ג. ראַפּאַפּאָרט, פּעטריקאַווער 9 אין ל. ראַפּאַפּאָרט, פּעטריקאַווער 23 פון 8 ביז 10 אין אָוונד.

Za Wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brzustowski i Silberberg. Redaktor odpowiedzialny Ch. Kaufman.
Czcionkami i druk. „Najer Folksblat", Piotrkowska 21.